

COMMENTARII
DE REBUS
IN
SCIENTIA NATVRALI
ET
MEDICINA
GESTIS.

VOLVMINIS XIII. PARS III.

LIPSIAE MDCCLXVI.

APVD IOH. FRIDERICVM GLEDITSCH.

Venduntur etiam

Amstelodami apud I. Schreuder, Parisiis apud Briasson, Patanii apud I. Manfré,
Holmiae apud L. Saluium.

RECEIVED

NOV 18 1861

AMERICAN

LIBRARY

I.

Kongl. Vetenskaps Academiens Handlingar,
för År 1763. Vol. XXIV. Med Kongl. Aca-
demiens Tilstånd. Tryckte i Stockholm hos
direct Lars Salvius, på dess egen Kostnad.
1763. 8. pl. 21. tab. aen. 13.

i. e.

Acta Academiae Regiae Scientiarum Suecicae,
anni 1763. Vol. XXIV.

Trimestre primum.

I) **P** VARGENTIN *de varia quantitate aquae ex
coelo deciduae in variis locis.* Describit con-
suetam ombrometra, et observationes, illorum ope in-
stitutas, ita contrahit, ut medium ex illis oriundum
et alia quaedam memoratu digna recenscat. Ita in
Carolina australi Americae media pluviae et niuis
altitudo ex 15 annis collecta est 41 digitorum deci-
malium pedis Suecici; annis 1738-1752 nunquam
fuit infra 31 digitos, anno 1756 excessit 56 digitos.
Regiones, quas comparavit, initium faciendo a ma-
xime pluviosa et pergendo ad minus pluviosas, haec
sunt: Carolina, Italia, Hollandia, Finnia, Germania,
Anglia,

Anglia, Gallia, Suecia. Vpsaliae media altitudo est 14, 289 digitorum, tribus vicibus minor Carolinensi. Habent vero singulari prouidentia diuina calidiores regiones plus pluuiæ frigidioribus.

- p. 15. 2) *Aquæ coelo deciduæ mensuras 12 annis 1750-1761 captas* in compendio recenset IO. LECHE. Oboæ in Finniâ obseruationes has instituit. Mensuras ponderatione adhibita collegit: subiungit obseruationes oeconomicas, vt: aestates feruentes et siccæ sequi solere lues boum, siue animalia aquas infectis inquinatas biberint, siue insectorum aculeo armatorum ictibus et adeo veneno tunc magis subsint, siue sitis deficiente aqua illis plus noceat. Aestates, quæ humidæ, vel quæ siccæ fuerint, et num hæc illarum conditiones periodos seruent, obseruationibus, quales iam edit, per longum tempus continuatis, demum potest innotescere. Methodum tamen idem cognoscendi ingeniosam proponit, quæ huc redit: cum annuli in arbore transuersim secta conspicui ab omnibus concedantur annorum arboris numerum designare, simul vero credibile sit, humidis aestatibus crassiores annulos accedere arbori, siccis minus latos, poterit hæc aestatum vicissitudo, annulis numeratis et inter se comparatis, dignosci; seligendæ vero sunt arbores in sicco agro crescentes, vt pinus, alnus, fraxinus, quercus. Abies, quæ in humidis crescit, inepta est huic negotio. Sectio arboris dolabra laeuiganda est; si non recta axi arboris fiat, sed obliqua, augetur latitudo annulorum, et quidem in ratione diagonalis quadrati ad latus, si planum sectionis inclinetur angulo 45 graduum magis adhuc, magisque conspicui adeo redduntur annuli, si obliquior fiat sectio. Ita si
- p. 25. 1764 caedatur Pinus LINN. Fl. Sv. 788 β annulorum

lorum 320: eam circa annum Christi 1444 pro-
germinasse colligetur; erunt vero annuli circiter 30,
centro, totidemque cortici proximi, aequaliter crassi.
Quae igitur varietas aestatum 30, annum 1444 proxi-
me insequentium, fuerit, hinc non intelligetur, sed
medii inter extremos, quos diximus, annuli, inaequali
sua crassitie varietatem illam per vnum forte aut duo
secula monstrabunt, periodosque, si quibus redeunt
humidae aut siccae aestates, detegent; certius ad-
huc, si plures arbores diuersae aetatis simul exami-
nentur, adhibeaturque inprimis cuiusuis arboris
latus australe, vbi magis conspicui creduntur annuli.
Tenuiores circa centrum esse, hinc suspicatur No-
ster, quod arbor adolescens in longitudinem quot-
annis magis, quam in crassitiem extendatur, donec
remotis vicinis, quae illam veluti compresserant,
crassities quoque eorum magis augeatur; cur vero
idem contingat annulis cortici proximis, hanc
rationem reddit, quod, aucta annulorum peripheria,
in maius spatium circumcirca liquor, quotannis ac-
cedens, diffuat. Radices etiam maioris arboris
altius in terram penetrant, et eo quidem, quo
non pertingunt, quae ex coelo decidunt. Inter pi-
nos huic disquisitioni aptissimae sunt, quae non con-
fertim positae, sed rariores creuerunt, hincque an-
nulos latiores habent. Aptior adhuc est fraxinus p. 26.
ob annulorum latitudinem, et quod aestatum
differentias, radicibus non alte in terram actis,
melius ostendat. Sed rarae sunt fraxini veteres;
vidit tamen Noster 1748 caedi fraxinum diametri
vlnae cum semisse, annulorum 210. Quercuum
annuli latiores sunt, quam fraxinorum, veterum
vero quercuum meditullium saepe, inprimis prope
radicem, corruptum est.

- p. 27. 3) *Infantem, qui visceribus variis extra corpus positus vixit*, describit DAVID SCHULZ. Puer, Holmiae iulio 1762 in lucem editus, se viuere per quinque horas, solis motibus cordisque pulsu, voce nulla, testatus est. Cadauer eius cum Noster examinaret, cor naturalis figurae reperit, sed integrum extra thoracem egressum, super cartilaginem ensiformem positum erat, neque septo transuerso neque sterno perforatis, quae aequae ac costae sanae erant. Apex cordis oblique versus sinistram partem et versus superiora directus, auricula dextra reclinata, adiacens hepatis. Eleuato corde conspiciebatur, venam cauam, aortam, et vasa pulmonalia thoracem ingredi sub cartilagine ensiformi et tela cellulosa atque septi transuersi parte superiore musculosa obuelata, vt cauitas thoracis esset clausa. Pericardium apparebat nullum, accuratiori vero examine detegebatur textura cellulosa, a vasis magnis orta et hinc super cor explicata; difficulter a superficie cordis separabatur membrana tenuis, cordi accreta, magis cellulosa versus vasa maiora. Hepar sub corde absque ligamento suspensorio magnum, ouale, reniforme, versus sinistram inclinatum. Vesicula fellis parua, ductus vero cholidochus magnus, circa quem hepar adhaerebat duodeno. Funiculus vmbilicalis fere naturalis, ren succenturiatus dexter magnus, extus conspicuus,
- p. 29. intestinis nihil e situ turbatis. Ventriculus sub corde, magnam partem ab hepate tectus. Lien insignis crassitiei et duritiei ad sinistram ventriculi adhaerens; intestina tenuia extra corpus, nuda, omentum enim vix dimidium digitum infra ventriculum porrigebatur, colon extra corpus versus os pubis replicatum, in sinistra parte regionis vmbilicalis rediens in abdomen ad initium intestini recti. Apertura, per quam cor cum contentis quibusdam abdo-

abdominis exierat, oui anserini magnitudine erat, forma fere ouali, sed tamen ad dextram magis curua, ad sinistram rectiore; incipiebat a cartilagine sterni, claudebatur ad vmbilicum. Cutis cum peritoneo concreuerat margine laeui, vt nil rupti aut scissi appareret. Aperto thorace pulmones, pleura, mediastinum, sed id pericardio et corde vacuum, cetera naturalia aequae ac in abdomine renes, vesica, cetera erant. Retulit obstetrix, cor alternatim se contraxisse et flaccidum euasisse ac rursus adscendisse semper in eadem directione. Sinus venae cauae et auricula dextra, exterius positi, obiecerunt oculis repletionem suam et inanitionem atque sic et coloribus coeruleo et pallido alternarunt. Motus hic vehemens fuit per tres horas, durauit vero duas horas post, cum alia vitae signa foetus nulla ederet, immo cum cadauer omnino gelidum esset. Etsi motus cordis a perito hic potuisset spectari, parum tamen ad systoles et diastoles conditionem cognoscendam potuisset colligi ex statu adeo praeternaturali. Subiungit Noster tres alios casus cordis extra thoracem penduli, pericardio itidem destituti, sed in eo diuersos, quod in omnibus cor per aliquem sterni locum eruperit.

4) *Aluearia et arbores a formicis tueri docet R. A. C. BOETHIUS.* Reminiscebatur, cum iuuenis in loco degisset, vbi, vere in primis, frequens piscatura exercebatur, formicas, rebus a piscibus defumtis, vt intestinis, squamis cet. pelli, ita, vt, si in formicarum acervos pueri talia iecissent, ad plures vlnas habitationem animalia remouerint. Retia igitur piscibus ponderandis olim in culina adhibita, vbi adscendebant formicae, laxius paulo appendit, viditque, cum eo peruenerant formicae, non reuerti solum, sed saepius in terram recidere. Similiter arbo-

res defendit. Possunt retia immergi rebus a piscibus defumtis, vt intestinis cet. inprimis fortiter olentibus.

5) *De origine magnarum massarum glacialium in oceano boreali natantium cogitata MICHAELIS*

P. 35. LOMONOSOW; ex latino versa. Glaciei huius tria genera sunt; primum constat crusta glaciali, friabili, parum pellucida, niui coagulatae simili, quae deliquescens sal prodit; secundum durum est, pellucidum, magnas in moles interdum ad plura miliaria extensum, vlnas circiter tres crassum, in aquam dulcem deliquescens, nisi quod, vbi aqua marina alluit, parum falsa est; tertium informe, montium specie septem aut plures hexapodas super aquam attollitur, quinquaginta saepius immergitur, fremitu et explosionum internarum continuo sonitu, etiam nocte et e longinquo, cum nondum spectatur, se prodens, sal nullum continens, nisi forte a glacie primi generis admixta, aut aqua marina in rimis congelata. Secundum genus, *campos* glaciales vocat (*insulas* appellaremus), cum tertio, *montibus*, saepius colliditur, siue quod campi fluctibus et ventis facilius obediunt, quam montes profundius demersi, siue quod contrariis motibus aquae marinae sibi obuiam ferantur. Ita fragmenta vnus ad alterum accedunt, aut massae integrae coniunguntur, cet. Sed haec etiam probaturus Noster asserit:

P. 37. primum genus solum in mari nasci, secundum ex ostiis magnorum fluminum Russiae in mare glaciale deferri, tertium ad littora maris praerupta nasci. Igitur et in aqua dulci, sale, quantum marina continet, facta, et in ipsa aqua marina, expertus est, nec summo frigore glaciem duram et puram fieri, sed pinguedinis admodum coagulari, non perspicuam, et vt erat aqua, adhuc falsam. Inde cogitur,
insulas

infulas montesque glaciales in mari non generari: vtut vero aperte fluctuant in orificiis magnorum fluminum, vt *Obyi* et aliorum, quae, vbi in mare effunduntur, magnos sinus ad littora aqua fere dulci replent, montes glaciales fieri coniicit Noster, vbi ad littus maris praecipites montes hiemali niue te- p. 39.
guntur, quae aestate defluit in caua forte et valles ad pedes montium, ibique, cum nec aestiuus illorum locorum sol eo penetret, rursus congelatur, et sic massa glacialis nascitur, quotannis crescens, donec mole sua decidit vel in loca profundiora, vel in ipsum mare, quod magno cum fragore fieri accolae testantur. In ipsis vero montibus natantibus fragor est a frustis glacialibus huc illuc iactis, et ipsa glacie intus, vbi frigus vehementius est, quam extus, crepante.

6) *De halonibus circa solem et pareliis Vpsalae* vi- p. 41.
sis refert FRID. MALLEY, in theoria halonum Hugeniana quaedam mutanda esse inde colligens.

7) *Araeometrum cereuisiae examinandae* aptat IAC. FAGGOT in Suecorum inprimis vsu, vt p. 45.
araeometrum ad illorum mensuras et pondera diuidat. Id obseruandum est, si recte se habeant eius obseruationes, cereuisiam et aquam ita misceri, vt mixti densitas summa sit densitatum fluidorum, quae miscentur, quod non semper fieri notum est, et a nobis olim *) indicatum. Nostro vero accidit, vt, cum pollex cubicus Suecicus cereuisiae spississi- p. 46.
mae, quam nancisci potuit, clarae tamen, pondusculorum minorum, quae *ass* Sueci appellant, teneret 563; aquae purae 545; mixti ex aequis cereuisiae et aquae partibus pollex cubicus teneret 554,

A a 5

quantum

*) vid. Commentar. hor. Vol I. p. 648.

quantum pendent simul dimidii pollices cereuisiae et aquae. Idem confirmant duo reliqua Nostri experimenta, qui tamen haec, quod notatu digna sint, non monuit, parum forte cogitans, quod alias mixtione volumina mutantur.

8) *Observationes ad cereuisiam pertinentes* CAROLI A LINNÉ eduntur, olim iam scriptae.

p. 59. 9) *Coelum arfisse cum tonitru in Norrlandia occidentali* refert NIC. GISLER. Phaenomena fuerunt similia aurorae borealis, sed quietae et quosdam saltem coeli tractus occupantis; praeter sonitus tonitru imitantes. Confirmat autem Noster experientia, auroras boreales quiete certa coeli spatia occupantes plerumque praecedere vna die terrae motum.

p. 60. 10) *De angulorum solidorum mensura agit* MART. IO. WALLERIUS. Metitur angulum solidum Noster, parte sphaericae superficiei centrum in eius vertice habentis, quae terminis anguli solidi refectatur.

p. 75. 11) *Ex diario Acad. Reg. Scientiarum* quaedam eduntur. Quaestioni, an vtile, quercus stantes adhuc decorticare, sex responderunt, alii adfirmantes, alii negantes, sed nullus sententiam suam idoneis experimentis confirmavit; tria tamen scriptorum illorum edidit Academia, de argumento quaestionis praefata, quam in annum 1766 duplicato praemio

p. 76. 20 ducatorum proponit. Ad alteram quaestionem de erucis, quae arborum pomiferarum flores et folia comedunt, destruendis, 11 scripta Academia accepit, nullum tamen remedia, quae postulabantur, idoneis experimentis nixa proposuit: igitur etiam aliquot scripta edit, quae historiam insectorum
optime

optime illustrant; quaestionem denuo duplicato praemio proponit, et alias intra biennium solvendas.

Trimestre secundum.

1) *Barometra quomodo construenda sint, vsu pro-p. 97*
 prio edoctus praecipit IO. LECHE. Variationes barometri, quae tempestatibus respondent, alias esse aliis anni temporibus notat, et caloris vicissitudines sequi, igitur in mensibus calidissimo et frigidissimo, iulio et ianuario, tales esse, quales in nullo alio reperiantur et alias in quolibet mensium, quos diximus; sed similiter iungi barometri mutationes tempestatibus; in iunio et augusto; maio et septembri; aprili et octobri; martio et nouembri; februario et decembri, quorum mensium, qui duo in eodem pari nominantur, etiam eosdem caloris gradus habent *). Vidit etiam barometra aequè ampla et aequali industria constructa, tamen non planè harmonica esse, sed vna forte, aut ad summum duabus decimis digiti decimalis Suecici differre. Id tribuit metallis aliis mercurio admixtis, quae sola destillatione poterant separari. Sane aurum, quod aliquando fertur mercurio admixtum fuisse, breuiorem columnam mercurii faciet, stannum longiorem.

2) *Ob-*

*) TOB. MAYERUS Prof. Gotting. in thermometro 1755 constructo singulorum mensium calores medios notavit, vbi menses eodem, quo hic recensentur modo, iunguntur. Erat is labor specimen consilii de legibus vicissitudinum tempestatum inueniendis, ab eo Soc. Reg. Scient. Gottingensi propositi; quod recensuit Cl. KAESTNERUS in *Anfangsgründen der angewandten Mathematik*. Edit. 2. (1765) p. 560.

- p. 100. 2) *Observationum meteorologicarum Oboensium annis 1750 - 1761 habitarum partem quartam* edit IO. LECHE. Generalioribus his observationibus
- p. 104. simul subiungit barometricas; v. c. altissimum esse mercurium in barometro ianuario mense, antecedentibus et subsequenter mensibus altitudinem paulatim decrescere, minimam esse iulio; si valde conuexa sit mercurii superficies in barometro, ascensurum, si plana aut caua, descensurum: si barometri altitudo magna hyeme diu subsistat, eos, qui tussi et pectoris morbis affecti sunt, peius se habere, si insigniter descendat, metuere debere, qui haemorrhagiis obnoxii sunt, et vehementius aegrotare paralyfi aut capitis dolori obnoxios.
- p. 107. 3) *Picturae insititiae quomodo in tabulas marmoreas fiant*, describit EM. SWEDENBORG. Scalpro loca marmoris cauantur, post spatii calce varie colorata ita rursus explenda, vt figurae quaelibet praesententur.
- p. 113. 4) *De fasciola intestinali, et aliis vermibus a virgine nobili eiectis* refert LAURENTIUS MONTIN. Remediis anthelminticis, vt ALSTONI ex stanno praeparato, purgantibus et aquis mineralibus, expulsa est insignis copia mucii, vermium partes aut membranae femesae, et vermium plura genera, vt taeniae partes, lumbrici, ascarides lumbricoides LINN. Syst. Nat. ed. X. p. 648, fasciolae, tandem aegra conualuit. Inter fasciolas fuit intestinalis
- p. 114. LINN. ib. p. 649. frequens in piscibus. Illam ex piscibus exemptam igni Noster iniecit, quem aliquoties mucio suo extinxit, et cui saepe 2 minutis diutius restitit. Igitur in Hallandia et Smolandia facile intrat corpus humanum, cum ibi multi pisces ex lacubus edantur, minus sollicito purgati et cocti.
- Fasciola

Fasciola viuens ex pisce in spiritu mercuriali dimidiam horam vixit.

5) *Solis parallaxin* computat ANDR. PLANMAN, p. 117. vsus transitu veneris per solem 1765; cuius obseruationes plurimas operose comparando parallaxin illam inter 8 secunda et 8, 5 coerces.

6) *Differentias meridianorum*, quibus in his com- p. 134. putis vsus est PLANMANNUS, examinat et firmat PETR. WARGENTIN.

7) *Instrumentum acus magneticae declinationi in- p. 143. ueniendae idoneum*, et si non detur linea meridiana, exhibet IO. CAR. WILKE, vtile futurum, si vel in itinere non fatis diu in vno eodemque loco moremur, vel alia impediunt, quo minus consueta methodo declinatio reperiri commode possit. Nititur autem methodo altitudinum correspondentium.

8) *De tenthredinibus illarumque laruis* obseruata p. 154. quaedam edit TORBERN BERGMAN. Laruae Nostro sunt, quas FRISCHIUS et REAUMUR *erucas falsas* vocant, difficulter a veris, quae in papiliones abeunt, distinguendae, quod momentis quibusdam illustrat Noster. Genera ex pedum numero distin- p. 158. guit. *Primi* corpus segmenta duodecim habet, pedes carneos sex, carneos abdominales quatuordecim, duos in extremo corporis; *secundo* extremi duo desunt, *tertio* duodecim saltim sunt abdominales, *quarto* decem, *quinto* pedes omnino nulli, nisi apices quosdam hoc nomine designes. Iam specierum quarundam singularia describit. In be- p. 159. tula et alno reperitur quinti generis, folia filis in cylindros conuoluens, simul inhabitans et comedens. In aliud folium progressum, vt dorso incumbit, in- strumen-

- strumento filatorio sub ore posito fila trahit, quorum ope apices, quos pedum loco habet, et corporis segmenta in auxilium adhibet, super dorso in aliud folium promouetur. Si vero exenta cylindro suo tabulae imponatur, fila ducere non tentat, sed
- P. 161. abdominis et capitis ope qualicunque serpit. Duae species materia, per poros earum expirante, teguntur, altera velut farina, altera velut lana, sed foliorum ad modum disposita. Eae vero ipsa fere die, qua metamorphosi vltimae subeundae locum idoneum quaerunt, cutem deponunt graminis ad modum virentes, oculis et dentibus nigris, nullo lanæ aut farinae vestigio superstite. Pellem saepius deponunt et vt videtur multo facilius veris erucis.
- P. 168. Immo ex ore aliquid simul educunt, quod intestinorum quaedam tunica esse videtur. Modum, quo tenthredines qua inferant foliis, vt laesionis vestigium nullum obseruare potuerit REAUMURIUS,
- P. 174. distinctius cum viderit, enarrat. Epidermidis folii particulam ita tollunt, vt aliquo adhuc extremo adhaereat folio, hoc facile cognoscitur, si ouum recens eiectum consideratur; sed vbi siccata sunt omnia, iungitur rursus folio particula epidermidis et apertura, quae fuerat, occluditur, sine dubio a liquore cum ouo simul ex animalis corpore exeunte.

Trimestre tertium.

- P. 177. 1) *Observationum thermometricarum ann. 1750-1761 Oboae habitarum compendium* edit IO. LECHE, quod ita ordinavit, vt multa ad clima loci pertinentia facile oculis subiiciat e. g. calorem medium annum esse graduum thermometri Celsiani 5, vnde clima pro temperato haberi vult, refertque, frigus etiam vehementius quarundam hyemum minus penetrare frigore leniori regionum magis australium, quod

quod et exteri testantur et incolae, qui aliis in locis commorati sunt.

2) *Machinam frumento, quod seri debet, ab aliarum p. 190. herbarum seminibus admixtis purgando idoneam describit CAR. IO. CRONSTEDT. Aliam iam olim ediderat, sed haec tempori melius parcit.*

3) *Tentamina electrica cum phosphoro instituta edit p. 193. IO. CAR. WILKE. Phosphorum vrinofum corporibus electricis illinit, et ex vaporum lucentium motu materiae electricae motus colligit, non tamen ignarus, et ab aere eodem agitari. Eiusmodi tentamina cum olim instituisset et publicasset, fateatur tamen, post etiam in WINKLERI nostri de aqua vim electricam adiuuante libello se legisse. Hic sollicitè instituta enarrat tentamina cum prismatibus ferreis in apices desinentibus, quae omnia ita propellere vapores phosphori illiti reperit, ut dubitari nequeat, eos a materia electrica eiecta moveri. Plurimum autem variauit tentamina, apices adhibendo positivè et negativè electricos, et paria p. 207. illorum iungendo, quotquot diuersis modis combinari possunt, semper eadem reperiens, et ab apicibus negativè electricis aequè proiici vapores, ac a positivis, quod obstat FRANKLINI theoriae, negativam electricitatem priuationem saltim esse et p. 208. defectum. Cum theoriae omnes, quotquot prodierunt, difficultatibus suis premantur, coniecturam proponit: esse forte plures vna materias electricas, quae singulae a corporibus trahantur, ipsae vero p. 214. mutuo se repellant, in corporibus autem vnitae illud non electricum efficiant, quod resoluendo mixtum hoc in elementa velut sua actuosum reddatur. Ipse tamen fatetur, et huic suspitioni aliquot suorum experimentorum obflare.*

4) Ni-

- p. 214. 4) *Nitrum quomodo purificetur*, enarrat FRID. VLRIC. MANDERSTRÖM. Destinat laborem suum vsui pulueris pyrii conficiendi, et quomodo in molendino quodam, vbi eiusmodi puluis conficitur, nitrum lixiuii ope purificetur, recenset. Cum duo inprimis, sal nimirum commune et pinguedo, nitrum impurum efficiant, dum coquitur et ebullit lixiuium, plus aquae frigidae affunditur, si sal praedominetur, minus, si pinguedo abundet; quae accuratius determinat et omnem processum describit.
- p. 226. 5) Formulas, quibus *iridum origo* explicatur, via, quae ipsi noua et facilior vulgaribus videtur, inuestigare docet FRID. MALLET.
- p. 229. 6) *Experimenta cum Mandragora* (*Atropa mandragora* LINN.) instituta recenset CAR. FRID. HOFFBERG. Pleraque in militibus bello praeterito aegris sunt instituta. Egregiam mandragorae, cataplasmatibus et emplastri forma adhibitae, vim repellentem et dissipantem expertus est in glandularum, vt parotidum et maxillarium cet. tumoribus, etiam induratis, dummodo nimium vetusti non fuerint, item in colli tumoribus tam scrophulosis, quam inflammatoriis. Vulnerum suppuratio vbi sistebatur, et a materia congesta glandulae axillares ac inguinales tuebant, tumores 3 vel 4 dierum spatio dissipauit cataplasmate ex radice in puluerem redacta et emollientibus commixta. Similes effectus praestitit radix in tumoribus glandularum venereis, item in bubonibus inguinalibus a gonorrhoea cohibita, vsurpatis simul sanguinem purificantibus et diureticis, nec non in inflammatione testiculi a causa venerea.
- p. 231. Vsum radice externum pro re nata instituit, cataplasma ex radice cum melle confecit, item in lacte illam coxit et calentem imposuit, aut cum
empl.

empl. de meliloto vel aliis emollientibus miscuit. Interna medicamina nulla adhibuit, nisi bis singulis septimanis pilulas aluum cientes ex extr. panchy-
mag. CROLL. refin. ialapp. et 2, 3 vel 4 granis mer-
curii dulcis vel panaceae mercurialis. Post hunc
externum radicis vsu etiam internum tentauit in
milite, arthritide vaga diu vexato, contra quam ni-
hil valuerant aquae minerales, decocta aut alia;
praebuit illi grana 3 pulueris radicis mandragorae, p. 232.
cum 30 gran. sacchari vespere cubitum ituro, eum-
que postea decoctum hordei copiose bibere iussit.
Arthritidis effectus statim cessare visi sunt, sed vires
aegri prostratae et ipsi sensus obtusiores, aeger
somnialem tamen somno caruit, visus hebetior
factus, excretiones imminutae, pulsus mane se-
quenti debilis, sed paulo velocior, sudor largus.
Medicamenti effectus paullatim cessarunt, et vespe-
re nihil eorum superfuit, sed tunc arthritidis incom-
moda redierunt, quae tandem ad pristinam vehe-
mentiam excreuerunt. Aliis duobus arthriticis
initio semel, deinde bis vel ter quotidie praebuit
tincturam, ex scrupulo radicis cum sesqui vncia vini
Hispanici digestionem 24 hor. extractam. Effectus
inde similes, sed blandiores fuerunt; dolores arthri-
tici leuati post aliquod tempus redierunt.

7) *Tecta quomodo ex terra argillacea fiant*, de- p. 235.
scribit PETR. DAHL. Terra in cylindros conuo-
luta tignorum interstitiis inferitur. Obiter monet,
parietes domuum ex scoriis ad praescriptum Cl.
SVAB in Comm. Soc. R. Sc. 1761. trim. 3. factos
vsu ipso plurimum se commendasse.

8) *Phlyctenae genus* describit ANT. ROLAND- p. 238.
SON MARTIN, sequutus obseruationes 10 fere
annorum. Vesiculae super cutis superficiem emi-
Tom. XIII. Pars III. B b nent

nent pellucidae, punctulum feri aut saniei crassioris
 continent, raro sponte suppurantes, maturae
 pruriunt, ardent, hinc apertae serum effundunt,
 sed locus rursus intumescit et ardet, cauum profun-
 dum conspicitur, cellulosa, cutis quasi acu factum
 penetrans, vngue superducto velut resistentia quae-
 dam in carne sentitur, cum tamen nihil aliud appa-
 reat, quam apertura vsque ad carnem pertingens.
 A siccis cutis squamae albae forma secedit, nulla ci-
 catrice superstite. A motu, febribus, spirituosis,
 et quaecunque transpirationem augent, eleuantur
 et inflammantur. Sibi relicta phlyctæna 4 aut 5
 diebus, saepe etiam pluribus durat, antequam vesi-
 cula subsidet, sed aperta 2 aut 3 diebus potest sa-
 nari. Quae album serum continent et pellucidum,
 tardius maturescunt, citius, quae flauum, et coagulante
 sero in corpus flauum durum, deciduum mutan-
 tur. Si pressione sanguis in illas adigatur, breuissi-
 mo tempore indigent, sero colore rubro indurescen-
 te, vt arenae granulum tactui exhibeant. Si pror-
 sus intactae relinquuntur, 8 aut 10 diebus indigent,
 flavescente sero et squama superiore, quae disci cir-
 cularis forma excidit, annulo squamoso residuo, qui
 paulatim consumitur. Plerumque vespere maxime
 pruriunt, qui pruritus crisis est, et indicat, matu-
 ras esse et aperiendas. Igitur praecipuum mo-
 mentum in eo situm videtur, vt ad carnem expel-
 lantur et remedium quoddam inueniatur, cuius ope
 sponte dissiliant. Qui primum hoc malum sentiunt,
 iis saepe cutis ad vnguium radices finditur et deci-
 dit, manus coeruleae sunt, a frigore maculis rubris
 notantur. Locus affectus igni admotus ita dolet,
 ac si reuera ambustus esset. Quaeuis igitur phly-
 ctæna inflammatio est, cuius signa omnia in ea de-
 prehendantur, rubor, dolor, tumor, calor, cet.
 Inprimis oriuntur in extremis corporis, ad indura-
 tiones

tiones carnis, verrucas, cet. post febres 'crisis ad modum, post ambuliones, venaesectionem, bezoardica spirituosa, et quaecunque carnem flaccidam reddunt. Saepe 18 aut 20 tales vesiculas, vnam p. 241. iuxta alteram positam Noster numeravit, singulas operculo suo circulari et puncto ichoroso distinctas, vt quaeuis propriam velut cutis cellam occuparit, in aliam non intrarit. Reliqua illarum a corporis conditionibus pendent, quod si succi plenum sit, multo ichore tument, alias siccae et paruulae. Infantibus ob lymphae ferique maiorem copiam et carnem laxiorem magna vulnera efficiunt, difficilius ab achore et psora distinguendae, nisi essentialibus suis symptomatibus, exacerbationibus quotidie vel alternis diebus pomeridie aut sub noctis ingressum ingruentibus, viribus prostratis et lassitudine. Morbus chronicus est, mox apparens in cute, mox interiora corporis occupans, vbi viscera corrumpere illum et hectica mala producere Noster suspicatur. In hominibus vehementer motis, sub veris initium in aere p. 242. incalescente, petechiarum forma comparuit malum, nullis vesiculis tumentibus, quod saepius obseruatum est in corporibus subitam caloris mutationem passis.

9) *Ex diario Academiae et scriptis missis excerpta.*

1) Idea tabulae productis et quotientibus numerorum inueniendis aptae, Auctore BENED. AGRÉN. p. 243.

2) Cl. CRONSTEDT in Commentariis anni p. 245. 1764 suaferat, scorias, in primis dum ferrum liquatur, oriundas, modulorum certorum ope ita formare, vt lateres velut parietibus exstruendis idoneos praebeant. Hi lateres, si lapidis calcarii addendi magna frustra nondum igne domata continent, dissiliunt, lapide ab humore ex aere attracto volumen suum augente. Igitur calcem addendam sollicite comminuere et cribrare suadet.

B b 2

3) Cl.

p. 247. 3) Cl. ROSENADLER fructus rubi arctici, cuius plantationem docuit Ill. LINNAEUS in Comm. 1762. trim. 3. vino grato praeparando adhibere docet. Id diu in Suecia ex recentibus baccis factum est; Noster suadet baccas lento igne torreri, et cribro a membranis et impuritatibus separari; ita diu seruari possunt et, quod inprimis vsus illarum commodiorem et vniuersaliorem reddit, facile transferri. Siccatis vinum, quod Gallicum vulgo vocant, superfunditur, cui sapor valde gratus ab illis conciliatur.

p. 249. 4) *Anonymus* fues non in hyemem seruandas, sed aestate foliis variis plantarum faginandas suadet. Ipse inde a vere 1762 suem tunc 9 mensium foliis nutriuit, vt aegopodii, philadelphi coronarii, cerasi, pruni, cynosbati, mali syluestris, helianthi tuberosi, helianthi annui, chenopodii, cichorii, polygoni auicularis; die 1 octobris caesum animal pingue erat et optime faginatum, licet nihil frumenti, quod alias dari suis solet, accepisset. Siccis foliis minus delectantur fues, recentia itaque praebenda sunt, et in aqua seruanda. Alius narrat, folia fecalis progerminantis resecta pluribus annis suis faginandis suffecisse, idque, nisi folia propius ad radicem resecantur, magis prodesse fecali, quam obesse.

p. 253. 5) Ligustri folia siccata ex Nericia missa sunt theae loco adhibenda. Tinxerunt infusum colore primum pallide luteo, postea, qui rubiginis ferri est, vaporis odor ingratus, sapor nauseosus et aliquantum adstringens; examina liquorum chemicorum ope instituta ostenderunt partes virides, resinoso gummosas, infusum aquosum intrantes, saporis nauseosi causas praecipuas, deinde falsi aliquid, oleosi et terrei; theae quidem infusum hoc absque periculo substituendum, dummodo sapor placeat.

Trimestre quartum.

1) *Observationum meteorologicarum Oboensium* p. 257.

partem sextam et ultimam edit IO. LECHE. Miscellae sunt, vt: glacies quibus diebus solui et fluctuare incipiat in fluuiis Pemariensi et Oboensi, quod plerumque medio aprili contingit. Aues veris nunciae sunt: motacilla (*alba et flava L.*) apparet, cum glacies soluitur; inter hirundines primum (*urbica L.*); illam proxime sequitur circiter d. 10 maii hirundo (*rustica L.*) cum aqua in sinibus maris 9 aut 10 gradus thermometri Suecici calet. Ea adueniens monet, hortos oleribus colendis destinatos curari debere. Ultima est apus, turre habitans, p. 262. aestatis ineuntis index. Eadem prima omnium auolat, plerumque ante 20 aug. cum insecta, quae capit, post illud tempus ad magnam in aere altitudinem, vbi ipsa habitat, non amplius adscendant; reliquae abeunt, cum esca ipsis deficiat; hinc in urbibus ob calorem maiorem diutius manent, quam in pagis. Motacilla diutissime omnium in campis, et tectis insecta, quibus vescatur, reperit. Post hirundinum abitum adhuc 17 gradibus calet aqua maris. Ille calor causa est, cur nocte in arundine degant hirundo et motacilla. Errare credit Noster, qui existimant, hirundines haec loca quaerere; vt hyemem in aquam demersae post peragant, cum aues, quarum pennae integrae sunt, ne quidem submergantur, et motacillae saepe, antequam fluuii omnino glacie liberi sint, adueniant, certo non ex aqua redeunt, arundinem tamen aequae ament. Florendi medium tempus Oboae est grossulariae d. 16. maii, malo d. 1. iun. syringae d. 7. iun. Iuglandis et sorbi aucupariae perimetros dimensus est Noster, incrementi leges inuestigaturus. Maio mense vix notabiliter augetur arborum crassities,

maxime vero iunio mense, paulo minus iulio, adhuc minus augusto: aequale iunio et augusto esset arborum incrementum, si a calore solum crescerent, dependet autem simul a succi arbores intrantis copia. Sequuntur fulgurum et aurorae borealis obseruationes.

- p. 268. 2) AXEL FR. CRONSTEDT *obseruata ad Iämtlandiae historiam mineralem pertinentia* edit, ex quibus nihil fere huc transferri potest, cum et ad geographiam physicam particularem eius regionis pertineant, et in breuitatem contrahi vix possint. Terras planitierum a montibus originem suam trahere multis rationibus confirmare studet. Ita montibus ex cote constantibus vicini agri argillacei quodammodo sunt, terra tamen non cohaerente, colore ceterum aliisque proprietatibus coti similes. Particulas, a montibus aqua coelo decidua aueltas, in planities deferri facile concipitur.
- p. 289. 3) *Obseruationes occasione finium Herjedaliam et Iämtlandiam inter ac Norvegiam constitutorum factas* edit NIC. MARELIUS. Omnia fere ad topographiam regionum illarum pertinent. Id tamen contra quosdam Suecos auctores monet, non reperiri lacus et aquarum receptacula in summis montium verticibus, sed, vbi reperiuntur, altioribus montibus circumdari, vnde collecta aqua defluere illuc possit. Ex falconum aucupio ad clima concludi potest; quod circa annum 1743 aliquot aestatibus glacies, paludibus incumbens, liquata non fuerit; anno
- p. 300. 1759 die 24 iunii glacies currus onustos superuehere passa sit, diebus proxime sequentibus diffuens; 1758 ante diem Michaelis nix ceciderit. Igitur frumentis ferendis vix apta sunt haec loca, sed pecudibus nutriendis idonea, dummodo coloni
longa

longa hyemehabeant, quibus occupentur et vitam sustentent, satis copiosi in his montibus habiti, si 40 aut 50 homines intra milliaris Suecici quadrati spatium reperiantur.

4) *Emendatiorem modum mineras machinis contusas tractandi* exhibet ANT. V. SVAB. *Minerae* p. 313.
 Minerae contusae aqua adfluente a machina mineris diffringendis apta remouentur, quae aqua in lacunis subsidit, contusas mineras sedimenti admodum depositura, sed ob motum aquae vehementiorem multae particulae et fere ditissimae longius aueruntur et omnino cum aqua elabuntur; talem igitur lacunarum constructionem exhibet Noster, qua cohibeatur vehementior aquae fluxus et sedimenta melius deponantur. Simul planum illud inclinatum, super quo defluentes minerae purificantur, mobile fieri suadet, quod inferiori sui parte ad obstaculum quoddam immotum allidi repetitis ictibus possit, quibus efficitur, vt minerae versus superiora repellantur, alias motu accelerato citius defluentes, quam vt satis purae euadant, vt in metallifodinis Vngaricis et Salisburgensibus vsu receptum est, et cum fructu Noster in Suecicis tentauit. Multa continet scriptum hoc, quae docent, quantum exactior legum mechanicarum et hydrostaticarum cognitio ad perficiendas has artes valeat. p. 319.

5) *Experimenta electrica cum fasciis sericeis variorum colorum* edit TORBERN BERGMAN. *Animus* p. 328.
 auctoris erat, experimenta Cl. DU FAYE, parum adhuc repetita, de colorum in electricitatem effectu, accuratius instituendi. Apparatum igitur iis commodum excogitauit, et varia instituit, sed ex iis leges generales nullas condit, potius euentus non satis inter se conspirantes aliis caussis tribuen-

dos cenfet, calori inprimis, de quo fufpiciones
 p. 329. quasdam fatis ingeniofas profert; quam tamen
 rem alio tempore plenius fe expofiturum effe pro-
 mittit.

II.

GERARDI L. B. VAN SWIETEN, Auguftiff.
 Imperator. et Imperatric. a Confiliiis, Ar-
 chiat. Com. Bibliothecae Auguftae Praefecti,
 Inclyt. Facult. Med. Vienn. Praefidis per-
 petui, nec non Academiae Reg. Scient. et
 Chirurg. Paris. Acad. Scient. Petropolit. Acad.
 Nat. Curiof. Institut. Bonon. Collegii Regii
 Medic. Edinburg. Societ. Scient. Harlem.
 Botanic. Florent. Germanic. Ienenf. degli
 Agiati di Roveret Membri, Commentaria
 in HERMANNI BOERHAAVE Aphorismos
 de cognofcendis et curandis morbis. Tomus
 IV. Lugd. Batav. apud Iohannem et Her-
 mannum Verbeck. 1764. 4. Alph. 4. pl. 2.

Cum tertium horum commentariorum tomum
 indicaremus, *) totius operis ideam dedimus,
 et compendium rerum propositarum ideo facere
 noluimus, quod lectoribus nostris ipsius operis le-
 ctionem commendabamus; nunc vero cum de
 quarto tomo exponamus, et ex praefatione intelli-
 gamus, quintum et vltimum proxime fequuturum
 effe, omnes, qui veram morbis medendi rationem
 aftequi cupiunt, adhortamur, vt in lectione huius
 libri cum cura verfentur. Quo autem doctrinae
 dignitas ex quibusdam fpeciminibus pateat, quae-
 dam

*) vid. Comment. noftr. Vol. III. Part. III. p. 457.

dam passim excerpta cum Lectoribus nostris communicamus, ex quibus Ill. Auctorem vera BOERHAAVII doctrina, hoc est, ex praestantissimorum veterum et recentiorum medicorum fontibus hausta, imbutum, propriisque obseruationibus instructum esse intelligent. Agit autem hic tomus de phthisi pulmonali et aliis, hydrope, podagra, morbis virginum, grauidarum, partu difficili, morbis puerperii et infantum.

Phthisis est corruptio, siue consumptio et diminutio, varie, a veteribus quoque, accepta, hinc in vniuersum dicitur consumptio et diminutio totius corporis habitus, speciatim per labem purulentam, specialissime autem ad pulmones refertur, si sedes vlceris in hoc viscere est, quam ob rem phthisis pulmonalis dicitur. Cum autem ex eius causis primaria sit haemoptoe, de hac paulo luculentius agitur. Remouet ita Cel. Comment. sanguinis sputum ex faucibus et cauis vicinis educum, et cum veteribus vel ex vasis ruptis, vel erosis, vel ampliatis oriri monet. Quoniam etiam prognosis et curatio his tribus differentiis accommodanda est, illas paulo accuratius signis diagnosticis additis declarauit.

Ruptura vasis a causa violenta est, ictu, lapsu, clamore vehementi, iracundia, cet. vti vero ruptura vasis magni mortem haud raro subitaneam inducit, sic vulnus recens in sano corpore consolidationem sperare iubet; ruptis enim vasis larga copia sanguinis eiicitur quidem, sed sedatur citius. Vbi, erosio vasis, haemoptysis accedit, longe difficilior cura est, cum vlcus non ita vt vulnus sanetur. Cognoscitur, quando nulla vis externa illata, et tussis diuturna irritans praegressa est, si dolor aliquis in thorace interno perceptus fuit, si parca quidem sanguinis copia tantum exspuitur, sed vere perpetuo, vel saltem redeat frequentissime sanguinis sputum. Longe

minus periculum est, si per anastomofin dilatata vaforum oscula extrema sanguinem in vasa pulmonum aerea effundunt, vasa enim integra manent et humores boni sunt, diameter igitur vaforum sanguine egresso iterum minuitur, ita, vt paulo post humores sanguine tenuiores tantum transeant. Haec haemoptoes species in foeminis, suppressione mensium laborantibus, accidit, et nisi curetur, saepius reuertitur, hinc etiam huius speciei licet minus periculosa curatio negligenda non est. Qua ratione vero haemoptysis in phthisin per vlceris genesin transeat, porro definire tentat.

p. 18. Non tantum excretiones sanguineae, sed etiam serosae consuetae nunc suppressae haemoptoen et inde natam phthisin accelerant, qua occasione ostenditur, excretiones acrioris seri per vlcera, aliis in locis nata vel arte excitata, v. c. per setacea, progressum morbi cohibere.

p. 33. Larga et repetita venaesectio haemoptoen curat, et quidem non tantum in causa rupturae, sed etiam erosionis; in vtroque tamen casu, si post magnam sanguinis copiam emissam debilissima est vita, venaesectio non opus est, quoniam iam adest illa conditio, quam venaesectio attingere annitimur. Cum vero repetita venaesectio et copia sanguinis mittendi a prudenti medico tantum definiri queat, ad sequentia Noster attendit: si post primam venaesectionem haemoptoe cessat, aeger nullum dolorem in pectore sentit, pulsus aequalis, tardus, nec plenus est, calor in toto corpore, in primis in extremis, minor, quam in sano, et respiratio libera, tunc venaesectio differenda est, ex contrariis itaque et repetita et accelerata venaesectio et sanguinis mittendi copia diiudicari potest. Quae quidem signa eo studiosius perquirenda sunt, cum crusta inflam-

mato-

matoria, quae interdum sanguinis repetitam missionem vrget, non semper adfit.

Mittamus nunc alia, quae de medicamentis et p. 87. rerum sex non naturalium vsu addit, nec tuberculorum; vomicae et puris rationem in phthificis examinemus, sed tantum moneamus, in cura phthiseos eo respiciendum esse, vt expectoratio intra iustos limites conseruetur: pure enim non satis excreto acrimonia eius et vlceris incrementum succedit, quod si vero ea nimis intendatur, abstergitur pus bonum, quod tamen sanationi vlceris fauet. Hinc saepius de nocte tussis cohibetur anodynis, quo matutino tempore pus blandum sine vehementi tussi reiiciatur; balsama interim natiua, immo ea, quae ex sulphure cum oleis parantur, caute iterata, sed parca dosi exhibenda sunt. Secretiones praeterea omnes liberae seruentur, quo pus forte resorptum iis propellatur. Hinc patet, plantarum vulnerariarum decocta, quae in phthisi commendantur, vsu suo diuresin ex voto promouere, et alia ex diaphoreticis et aluum ducentibus, sed caute selecta, in hunc finem adhibenda esse. Inter ea vero medicamenta, quae sanguinem contra infectionem purulentam muniunt, cortex peruuianus non vltimum est. Examen aliorum remediorum et pauca etiam de vsu lactis subiunguntur.

De phthisi ex vlceribus aliorum viscerum ori- p. 114. unda pauca traduntur, cum eius ratio ex phthisi pulmonali cognoscatur.

In hydropis consideratione ea, quae generalia p. 131. sunt, breuissimis attingit, missis igitur, quae de hydrocephalo habet, ad thoracis hydropem progredimur, vbi serum, extra vasa missum, in quinque distinctis locis haerere posse ostendit, in vtroque pectoris cauo, in pericardio, retrorsum extra pleuram
circa

circa corpora vertebrarum (in mediastino postico), et antrorsum sub sterno inter binas pleurae lamellas (in mediastino antico), quem tamen nullibi descriptum inuenit. Multus quidem est Cl. Commentator in diagnosi harum specierum enodanda, plura tamen signa incerta esse, morbique tantum suspicionem mouere, libere profitetur.

p. 157. Leucophlegmatiam ab anasarca distinguit; in illa adest mucosus lentor, qui in habitum corporis diffunditur, et quidem magis aequabiliter per totum dispergitur, in anasarca est aquosa tenuitas humorum, et tumor aquosus ab inferioribus partibus sursum ascendit. Addit vero ex obseruatione veterum, leucophlegmaticum humorem in aquosam tenuitatem, hoc est, in anasarcam transire; et alia signa subiungit, cum tumor, in anasarca digitis pressus, cedat et sensim iterum assurgat, in leucophlegmatia vero integumenta magis resistent.

p. 172. Cum periti saepe medici in diagnosi ascitis et tympanitidis errent, signa earum quoque perpendit Noster. In tympanitide nunquam abdomen in tantam molem extenditur, quam in ascite; in illa quoque abdomen ad latera compressum versus mediam partem magis eminent, et in vario decubitu ventris forma non mutatur, quod in ascite fieri solet; tandem addit, sonum tympani instar edere percussum abdomen, et aegrum ad stateram leuem esse, cum in ascite pondus ob collectas aquas insigne sit. Inaequalitas etiam tumoris tympanitici non negligenda est, cum canalis intestinorum variae partes et scybalis duris et aere vario modo distendantur.

p. 188. Num vasa lymphatica rupta humorem in caua diffundant? quaestio est, quam non nulli negant. Quod si igitur a sanguinis venosi motu impedito distendantur lymphatica vasa, ob teneram fabricam rupturae obnoxia esse asserit, cum ipse ductus thoracicus

racicus, tanquam vas lymphaticum magnum, interdum disruptus repertus fuerit. Praecipua autem ratio effusorum humorum in debilitato vasorum robore, in diminuta parte cruoris, et in tenuitate serosa sanguinis posita est, ita, vt perspiratio cauorum interna largius succedat, quam resorptio per venulas.

Effectus hydropis ceu symptomata varia in p. 199. aëgris occurrentia studiose explicat, sic dyspnoeam et tussim ex impedito diaphragmatis motu; sitim partim ex impermeabilitate humorum, partim ex derivatione ad loca aliena, simili ratione aluum durum et vrinam parcam, maciem ex defectu elaborationis humorum, ad vltimam nutritionem ducendorum; haemorrhagiam narium a motu sanguinis per partes inferiores imprimis per abdomen impedito, indeque ad superiora directo, deducit, et simili ratione alia, a nobis non repetenda, symptomata declarat. Simili ratione etiam in indicationibus curatoriis versatur.

Sanguinis missionem hydropicis non conuenire, p. 216. res certa est, cum defectus cruoris et serosa tenuitas eandem non exigant, et saepe exitiosam reddant: forte autem tunc concedi posset, vbi post morbos acutos ingreditur hydrops, vt Noster ex veterum medendi rationibus ostendit, forte tantum in anasarca, et vbi resorptione succedente hydrops curatur. Cum etiam impedimenta motus sanguinis venosi hydropis causae sint, forte in hoc casu illa quoque concedenda esset. Profert enim exemplum ex HILDANO, vbi in homine robustissimo sanguineo, trigessimum annum agente, tumor corporis vniuersalis, aliis remediis frustra tentatis, effluxu quatuor librarum sanguinis ex nare dextro discussus fuit.

A potu nimio abstinendum hydropicis esse, cer- p. 221. tum est, vsu tamen aquarum mineralium caute exhibita-

hibitarum hydropem in eo casu discussum fuisse patet, vbi obstacula, quae liberum lymphae venosae motum impediunt, harum aquarum efficacia solui et remoueri possunt. Sequitur itaque, tunc tantum fieri discussionem aquarum, si vitales motus adhuc adeo validi sunt, vt ingestas aquas mouere et per vrinam, sudorem aut aluum, excernere possint.

p. 225. Remedia ex argento viuo, antimonio et cupro parata, si violentiora sunt, corpus turbant et sursum deorsumque euacuant. Minime autem ob hanc rationem conueniunt hydropicis, ea potius horum medicamentorum debet esse efficacia, vt humorum tenacitatem soluant, adeoque in vasis et visceribus illa obstacula tollant, quae hydropi ansam dederunt. Tunc enim sequuntur profusae euacuationes, imprimis per sudorem et vrinam, rarius per aluum, et quidem cum leuamine aegrorum et viribus auctis. Monet autem Noster, horum remediorum praeparationem accuratam esse debere, et simul de validis aliis remediis, dosi refracta datis, in genere differit.

p. 232. De paracentesi abdominis diligenter differit Cl. Commentator, et dissensum medicorum componere annititur. In genere monet, in ascite coercedo paracentesin ad aquas educendas tutius remedium esse, quam si per emetica et purgantia, immo valida diuretica, corpus nimium commoueatur; illam tunc temporis nocuisse, postquam alias methodos incassum adhibuerunt medici, vires aegrorum iam collapsae sunt, et viscera in aqua putrida contabuerunt. Vbi vero abdomen nondum in magnam molem excreuit, et recens adhuc morbus est, audacter tentari possunt efficacia remedia. Omnium tutissime et certa cum spe curationis instituitur paracentesis, si hydrops recens, nec a labe viscerum productus fuerit, sed a causa externa corpori subito appli-

applicata. Quando vero caussae in visceribus latent, et post euacuatas aquas in abdomine tanguntur duri tumores, facile praeuideri potest hydropis recidiua. Insigne tamen per paracentesin aegris saepe affertur leuamen, tollitur metus suffocationis et intolerabilis anxietas, et licet humor emissus non sanet, medicinae tamen locum facit. Ex quibus patet, quantum proffit paracentesis, interdum sanando aegrum, interdum ei leuamen afferendo.

Lectū quoque digna est discussio quaestionis; an p. 238.
 aqua ex abdomine pertuso debeat simul et semel educi omnis, an vero partitis vicibus? Cum variorum auctorum dissensum eiusque causas examinet et simultaneam tandem educationem approbet: alia etiam, quae ad ampliationem vulneris et iniectionem liquorum mundificantium spectant, diiudicat. Sed his et aliis remediis, in variis hydropis speciebus adhibendis, diutius inhaerere non possumus, cum copia dicendorum nos ad alia ducat.

Podagra est dolens aegritudo circa ligamentap. 287.
 ossium pedis et iuncturas, haec quidem et alia quoque loca et alios articulos occupat, locus tamen, quem primo aggreditur, pes est. Licet vero podagra quandoque cum arthritide confundatur, Noster tamen asserit, distinctos esse morbos. Arthritis praeterea cum febre continua debet incipere, podagrae prima inuasio inopinantes tangit; primi porro podagrae insultus breues esse solent, qua re ab arthritide distinguitur, quae diu affligit, si autumno inceperit, vix ante vernum tempus cessat, saepeque diu superstitem articulorum motum difficilem relinquit. Nec arthritis semper redit, cum plures morbo hoc grauiter quondam afflicti postea ab eo immunes vixerint.

Licet fluida corporis animalis chemico examine p. 294.
 salem volatilem alcalinum non acidum exhibeant;
 licet

licet calx podagrica in acidis liquoribus integre resoluetur; licet lac sponte sua acescens podagricis toties profuerit: tamen vina acidula, quotidie et magna copia ingesta, ut causa podagrae per experientiam comprobata, aliaeque rationes, tandem licet ferius acidam acrimoniam sanguinem (vel forte lympham) inficere posse, confirmant.

p. 310. Partes, quae primo dolere solent in podagra, sunt tendines et ligamenta, per quorum vasa difficillime transeunt liquida, et quidem in pedibus calcis pressis, et totum corporis pondus sustinentibus, qui saepius frigent et madescunt, et a corde, motus principio, remotissimi sunt. Agit hac occasione contra HALLERUM et alios, qui ligamenta omni sensibilitate carere affirmant, et dolores podagricos tantum nervis, per superficiem internam cutis decurrentibus, tribuunt, auctoritate SYDENHAMII proprios cruciatus describentis. Hic enim affirmat, hunc dolorem ligamentorum tarfi et metatarfi dilacerationem, nunc morsum canis rodentis, quandoque pressuram et coarctationem expressisse. Porro etiam vrget, dolentissimam observari podagram absque ullo tumore partis affectae, absque mutato colore cutis, lenimen autem dolorum percipi, dum tumet et rubet cutis, immo dolorem sensim imminui, si tumor et inflammatio cutis ad summum gradum accedunt, qui tunc potius intensissimus foret, si sedes podagrae in cute esset. Morbum quoque articuli sedem occupare, ex eo patere videtur, quod magnam debilitatem post finitum paroxysmum relinquit, atque tandem articulorum motum prorsus tollit.

p. 324. In examine calcareae et cretae materiae, quae articulos occupat, studiosius versatur, et praestantissimorum auctorum placita adducit, ex quibus inter se comparatis concludere videtur, terrae hanc

hanc substantiam separari ab osse, et separatam exire de corpore per consuetas vias, quibus inutilia e corpore eliminantur, sed simul per vasa allatam similem materiam supplere hanc iacturam. Si ergo per repetitos podagrae insultus sic mutata fuerint vasa, sic laesa sit ossium fabrica, vt materia reparanda ad debita loca venire nequeat, non mirum est, illam ad vicina loca depositam tophos podagricos constituere. Si id, quod ad reparanda ossa requiritur, in cauis articularum colligitur, vix medicabiles anchyloses, et ligamenta articularum minus flexibilia efficit.

Licet curatio podagrae difficilis et ferme impos- p. 345.
sibilis sit, variae tamen indicationes examinantur, et sudoriferis multum tribuitur; non enim tantum ad vasa subtilissima et copiosissima exhalantia cutis Ill. Auctor attendit, sed etiam neruulis copiosissimis, ad habitum cutaneum ductis, multum tribuit, quia nimirum, ex sententia BOERHAAVII, subtilissimum exhalant, quod diutius in corpore relictum nocuisset; narrat tamen simul, SYDENHAMUM intercalari tempore calida sudorifera damnasse, quoniam materiam podagricam, nondum satis subactam, vi sua ad artus detrudunt, et inuita natura nouos paroxysmos excitant.

Cum autem a podagrica materia, non ad articu- p. 362.
los, sed ad alias partes progrediente, tot mala orientur, adeoque de auertendo morbi augmento semper cogitare conueniat; cum porro viscerum praecipue vigor restituendus sit, vt nutrimenta in prima digestionis officina bene subigantur; cum denique ventriculi et intestinorum actio in ingesta augenda, simul vero ad praestantiam liquorum affluentium, digestionem inferuentium, imprimis bilis, attendendum sit: medicamenta, in quibus gratus aromaticus stimulus et simul amaror biliosus est, ad visce-

rum efficaciorum motum efficiendum et bilis inertiam corrigendam vtilia sunt. Ostendit itaque, haec in re cum veterum medendi ratione conuenire puluerem Ducis Portlandiae, quo in haereditaria podagra vsus est, et qui ex partibus aequalibus radicis aristolochiae rotundae, gentianae, summitatum chamaedryos, chamaepityos et centaurii minoris componitur, et cuius drachma mane sumitur ieiuno ventriculo per tres menses, postea etiam continuato per annum vsu in minori dosi. Adducitur tamen exemplum curationis minus prosperae; etenim post huius pulueris vsu podagratici insultus fuerunt nulli, materia tamen ad pulmones translata.

p. 367. Maior attentio adhibenda est in vsu salium alcalinorum, acrimoniae podagricae acidae visae oppositorum, cum certum sit, haec podagricis biliosis omnino nocere. Mittimus alia, quae de solo victu vegetabili, animali omni excluso, et de cura lactis, nec non de dolore in paroxysmo temperando, ex variis auctorum obseruationibus proponuntur.

p. 394. Ad morbos virginum progredimur; agitur itaque prolixius de ortu et causis catameniorum, et concluditur, non ad plethoram tollendam vel minuendam institutum esse menstruum fluxum, cum et in non plethoricis debito tempore contingat, inde tamen et in iis, quae sanguine abundant, plethoram hoc fluxu solui, hinc otiosas foeminas, lauto victu nutritas, menstruum fluxum copiosorem experiri, quam duro labore exercitatas, tandem parcum fluxum sufficere, vt foecunda sit mulier.

p. 403. Ex defectu menstruorum tamen plethoram, et ex hac multa incommoda oriri, certum est, quae nunc recensentur et insolitae menstruorum viae ex obseruationibus

p. 426. declarantur. Liceat nobis raram quandam obseruationem a BOERHAAVIO et ab haeredibus cum Cl.

Commen-

Commentatore communicatam huc transferre. Puella, decem annorum, ob luis venereae suspicionem pillulas mercuriales et decocta lignorum felicium cum successu sumserat, post nouem menses dolorem tensuum in brachio dextro sensit, et eruperunt pustulae, cum pungente dolore, ex quibus paulo post sanguis fluxit, dolore et pustulis ipsis euanescentibus; post mensem et cum duodecimum ingrederetur annum, fluor menstruus prima vice erumpebat, rediens mense proximo post praegressam ex pustulis haemorrhagiam. Emmenagogis exhibitis et vena in pede incisa, absque brachii pustulis et haemorrhagia, redierunt ordinata menstrua. Cum digiti manus dextrae rigida hyeme frigerent, ex apicibus illorum stillabat sanguis sine fissura et pustula: calore foci et tepore verno cessit malum, menstruis iterum rite succedentibus. Deinde post, habita circuitus menstrui lege, quotidie vel alternis diebus iterum ex digitis procedebat sanguis sine vlla apertura. Cum mane adhuc stillaret sanguis ex digitis, post meridiem vertigo cum rubore faciei aegram angebat, mox larynx in tumorem attollebatur cum suffocatione quasi hysterica; haec cuncta cessabant, postquam sanguinis fonticuli in collo aperti erant. Alio tempore inflabatur hypochondrium dextrum cum acerbo dolore; adhibitis medicamentis variis, imprimis venaesectione instituta et balneis, cessauit dolor, menstruis tamen simul suppressis. Erubuit facies et larga sequuta est haemorrhagia narium, quando cessante, intumuit larynx, et sanguine ex collo exsudante, iterum detumuit; vna eademque die ex brachio dextro et sura pedis dextri sanguis stillabat, sub vesperam spasmi lateris dextri, mente constante. Haec exceperunt alternae conuulsiones variarum partium, et ventriculus intumuit, decima tamen hora cessarunt omnes hae turbae,

supererat brachii dextri laxa immobilitas, nec extendi poterat genu dextrum, epigastrium erat inflatum, et accedebat amaurosis oculi sinistri, quae vnica pars erat sinistri lateris affecta. Tentatis variis remediis, non nisi brachii mobilitas restituta est. Post mensem oculus sinister subito intumuit, et lacrymae sanguineae effluerunt, non tamen cessauit amaurosis. Successit sudor sanguineus nasi ex sinistra parte et haemorrhagia narium, quam mox excipiebat sputum sanguineum et sanguinis riuuli ex vnguib. et brachio dextro. Intumuit sura absque sudore sanguineo, post biduum terrore perculsa, sanguis ex oculo sinistro, brachio et manu dextra stillauit. Menstrua, per bimestre spatium suppressa, post usum nonnullorum remediorum emmenagogorum prodire, sed parcius, detumuit tamen abdomen. Dolemus, historiam hanc morbi singularis non ad finem perducere potuisse accuratissimum obseruatorem. Ea vero, quae nunc fusius de fluxu menstruo promouendo et de selectis in hunc usum remediis proposita sunt, omittimus, cum pauca etiam ex morbis grauidarum annotanda sint.

- p. 450. De signis grauiditatis primo agitur, quatenus vel in ipsa conceptione, vel post illam se monstrant, nonnulla etiam de hydrope, cum grauiditate coniuncto, ex obseruationibus adducit. De augmento sanguinis in grauidis postmodum perhibet, illud in vterum impendi, et ab hoc sanguine vterino discerni tenuiores humores, vsibus embryonis destinatos. Propinqua obseruatione confirmare annitur, nihil rubri sanguinis ad embryonem venire primis mensibus, nec ad membranas, nec ad placentam. Cum autem vterus totus vasculosus sensim distendatur, de crassitie eius in grauiditate aucta vel imminuta diuersas Auctorum sententias refert.

Nausea,

Nauseam, vomitum, aliaque grauidarum incommo- p. 462.
 da, sanguini menstruo retento non adscribenda esse,
 Cl. Commentator vrget, quoniam in grauidis oculi
 magis contracti et caui cernuntur, et oculorum album
 liuidum apparet, cum in plethoricis oculi potius
 promineant, et vasa rubra in albo appareant. In
 multis grauidis quoque facies pallida et contracta
 inuenitur, et symptomata adducta saepe mox post
 conceptionem, et antequam plethora molesta fieri
 potest, apparent. Quoniam vero BOERHAAVIUS p. 469.
 affirmat, sanguinis missione symptomata grauida-
 rum tolli posse et debere, Noster, qui venaesectio-
 nem in grauidis non prorsus improbat, ostendere
 tamen annititur, illam in omnibus grauidis necessa-
 riam non esse, immo nec semper vtilem, sed quan-
 doque noxiam.

In genere quidem patet, validos corporis con- p. 499.
 cussus in grauidis vitandos esse, cum hi vero saepe
 ab iis causis eueniant, quae vitari non possunt, v. c.
 a sternutatione valida et tussi; his occurrere debet
 medicus: hinc in coryza fomentationes narium ex
 aqua et lacte tepidis conueniunt, et tussis vlti-
 mis gestationis mensibus saepe molesta diacodiatis
 coercenda est.

Cum adstringentia, vasis vterinis apertis, ad abor- p. 505.
 tum praecauendum non applicari queant, opiato-
 rum vsu Noster cum BOERHAAVIO vrget; quo-
 niam eorum vsu motus sanguinis circulatorius
 retardatur, quod experimento ALSTONI in ranis
 capto demonstratur, et simul certum est, in validis
 haemorrhagiis prodesse, si vita sit debilissima. Liga-
 turae vero artuum, quae idem efficiunt, ita adornan-
 dae sunt, quo venae tantum, minime autem arte-
 riae premantur. Vbi autem haemorrhagia inci-
 pit minui, siue ex collapsis vasis, siue ex thrombis
 obturantibus orificia vasorum illud eueniat, non

omnes ligaturae simul, sed vna post alteram relaxanda est.

p. 581. Ne nimium extendamus recensitionis limites, mittimus ea, quae ex variis auctorum sententiis et obseruationibus de partu difficili proponuntur, et ad morbos puerperarum progredimur. Recensentur primum omnes caussae, quae in circulo sanguinis mutato puerperas ad lipothymiam et syncopen disponunt; omnis enim sanguis versus inferiora vasa corporis iam laxa et patula vergit, et parca copia ad cerebrum et cerebellum venit; cum itaque tempus puerperii, quod immediate partum sequitur, periculosissimum sit, maius discrimen foret, nisi vterus ipse subita contractione vasa sua angustaret. Placenta itaque non soluenda est, nisi constet, vterum iam se contrahere; inde etiam metuunt vterum flaccidum, in abdomine fluctuantem, nec in globum contractum, non raro enim ob inanitionem subitam vasorum conuulsae pereunt puerperae. Ob eandem rationem suspectus habetur nimis facilis partus, dum vna cum aquis ruptis vno quasi impetu prodit foetus, vel quando membranis adhuc integris conclusus vna cum placenta prodit.

p. 589. Ex hac causa puerperis mox post partum non conceditur somnus, cum tamen blanda quiete adeo reficiantur. Verum, si lata fascia abdomen constringatur, et vterus signa contractionis suae dederit, ille metus abest. Prudentia iubet, vt primis post partum horis non deferatur puerpera, sed nullo modo requiritur, vt perpetuo strepitu excitata vigilare cogatur.

p. 603. Si sanguinis puri copia post partum undatim effluit, et vasa, distendente sanguine libera, se contrahunt, lochiorum rubedo paucis saepe post partum horis imminuitur; quod vero nondum lochiorum suppressio dici potest, nec tunc conuenit varia artis moli-

molimina ad ea excitanda adhibere; imminutio enim haec a vasis contractis naturalis est, et cum nulla alia mala symptomata adsint, non videtur periculosa.

Febricula illa, quae in puerperis lactea dici so. p. 605. let, non tantum a lacte ad mammas delato nascitur, sed etiam a depuratione vteri per blandam et superficialiam suppurationem pendet. Ideoque non semper timendus est purulentus lochiorum fluxus, cum naturalis sit. Narrat Ill. Auctor, medicos eo non raro turbatos fuisse, dum periculosum vteri vlcus adesse crediderint. Subputridus etiam odor non raro a linteis haud satis mutatis et purgatis pendet, et grumofus sanguis, qui in vteri sinibus diutius haeret, in tabum subputridum deliquescit. Fe. p. 608. bris vero lacteae vera signa paulo post fusius recensentur, et ostenditur, promptum lactis accessum ad mammas et facilem suctionem infantis hanc febrim exiguam saepe reddere. Qua data occasione etiam de metastasi lactis nonnulla proponuntur, et ostenditur, lochiis suppressis saepe tribui, quae forte a metastasi lactis producantur.

Quamuis puerperis quies concedenda, et aeris p. 625. frigidioris accessus arcendus sit, ideoque indufiorum mutatio vix ante decimum a partu diem concedatur; quod si vero in his sordibus diutius maneant; alia incommoda et grauiora inde oriri, certum est: omnino itaque conducit, lintea citius mutare; omnis interim adhibenda est cautela, ne frigidus aer corpus tangat.

Grauiditas alui libertatem saepius impedit, hinc p. 627. obstetrices mox ante partum clyfma iniiciunt, maximo parturientiam commodo, et si in ipso partu aluus exoneretur, per biduum vel triduum alui deiectio expectanda est, aluo tamen strictae clyfmate aut aliis remediis lenioribus succurrendum. Sunt

tamen medici, qui ob metum diarrhoeae per octo et plures dies aluum non ducunt, licet nixu saepius noxio tandem euacuatio magis vrgeatur, quam succedat. Adduntur porro plura de diarrhoea, in puerperis magis salutari quam noxia, et concluditur: criticam diarrhoeam inhibere vetant artis regulae, symptomaticam coercere parum videtur tutum, cum putrida in corpore retineantur. Sudores puerperarum, qui cubiculi intenso calore, stragulorum pondere vel calidis sudoriferis medicamentis exprimuntur, recte damnantur, ii vero concedi possunt, qui blando lecti tepore et dilutis humoribus promouentur.

p. 647. Accedimus tandem ad morbos infantum, vbi recens nato de ligatura funiculi vmbilicalis; de balneis ad puritatem conciliandam, de nondum aperto ani orificio et de primo purgante ex melle, syrupo, addito etiam sapone veneto, ad glutinosum abstergendum, agitur, et incommoda a meconio retento considerantur.

p. 667. Ex ipsa natura lactis ostendit Auctor, illud optimum esse nutriendo infanti alimentum, persuasum enim sibi habet, lac, antequam in mammis colligatur; omnium viscerum atque vasorum corporis humani actionem expertum esse, omnibus humoribus permixtum per vniuersi corporis vasa fluxisse, immo iam proxime ad naturam humorum corporis humani accedere, et nullam artem praeuiam eam mutationem inducere posse ingerendis cibis, quae in

p. 671. lacte iam adsit. Lactis vero bonitas cognoscitur, si odorem non ingratum spiret, album sit, dulcis et saccharini quasi saporis, et aqua pura optime diluitur. Si guttula, vngui imposita, inclinato paulum digito, non illico defluat tota, sed aliqua pars in superficie vnguis haereat, consistentia bona est, crassa autem et viscosa, si nimis adhaeret. Laudatur etiam lac,
quod

quod non omnino album et opacum est, sed aliquid subcoerulescentis habet, semipellucidum quasi. His de victu et reliqua diaeta nutricis varia subiunguntur.

Magnum in recens natis hepar copiosam bilem p. 681. secernit, quae, colostro caseoso per pylorum egredienti admista, illius tenacitatem soluit, et acidam acrimoniam cauet; bile vero inerte reddita, albicantes grumi caseosi cum foecibus exeunt, vel harum flauedo in viridem colorem mutatur; vti vero iam acidum abundat, si flauae foeces post deiectionem virides redduntur, sic, si virides euacuantur, acidum spirantes, totum canalem intestinorum acido lactis colostro repleri, certum est. Cum itaque salia fixa alcalina, vt antacida, non commode adhiberi queant, saponis vsum prae reliquis commendat. Laudat tamen etiam vitellum ouorum, quoniam nullam acrimoniam habet, et blandum dat nutrimentum, et praeterea lactis coagulum soluit.

De ortu vermium ex ouis insectorum aliisque p. 691. multiplicandi viis, de iis non tantum intestinalibus, sed etiam in aliis corporis cauis reperiundis, differitur, paulo post de differentiis vermium intestinalium agitur, et variae morborum historiae adiiciuntur. Pruritus narium nexui, quem tunica pituitaria cum membrana pharyngis et continuata ventriculi et intestinorum tunica habet, tribuitur, licet itaque diuersam obtineant fabricam, tamen irritatio, per vermes in intestinis excitata, ad nares vsque producitur.

Subiungitur amplum examen medicamentorum p. 723. anthelminticorum, v. c. mellis, stanni rasi, limaturae ferri, allii, etc. de mercurialibus pauca adduxisse sufficiat. Cl. SCOPOLI obseruauit, nullibi plures p. 730. aut frequentiores obseruari lumbricos intestinorum, quam circa fodinas argenti viui, cum tamen homi-

nes illi viuant in aere, volatili per ignem reddito argento viuo inquinato, et saepe ab his exhalationibus male afficiantur. Experimenta demonstrant, per infusionem, digestionem, coctionem argenti viui in aqua pura, nihil decessisse huic argento viuo, cum autem raro aquae, potui inseruientes, purae sint ab omni sale, et simul cognitum sit, mercurium non tantum solui ab acidis, verum etiam a salibus alcalinis et neutris affici, non mirum est, si cum aqua aliquid mercurialis communicetur. Traduntur etiam variae obseruationes de effectu specifici anthelmintici Cl. HERRENSCHWAND, licet ipsa medicamenti compositio adhuc inter arcana referatur, sub finem tandem de dentitione agitur.

III.

HENRICI IOA. NEPOM. CRANTZ, S. C. A. Majestatis Consilarii etc. Stirpium Austriarum fasciculus I. Viennae Austriae apud Iosephum Kurtzböck. 1762. 8. pl. 5. tab. aen. 3. Fasciculus II. ibid. apud Paulum Kraus. 1763. pl. 10. tab. aen. 6.

Si eos in scientia botanica scriptores omni laude prosequimur, qui plantas, sponte in patria provenientes, non sine summo saepius labore colligunt, collectasque systematice posteritati tradunt: certe etiam CRANTZIUS Noster eandem gloriam pari iure sibi vindicare potest. Nullas ille molestias curans, solo erga plantas amore excitatus, repetito itinere disquirit patriam suam, iuga, montes, aliaque loca difficiliora adit, quo plantas decerpat, et inde, quem CLUSIUS ante eum iamiam inchoauit, catalogum plantarum Austriacarum emendet, ditio-remque reddat. In tanta autem copia plantarum, quas

quas Austria producit, cum cognoscat Cl. Auctor, se omnium descriptionem non vno tempore, vnoque volumine absolueret posse, iniit consilium, hunc laborem per fasciculos ita suscipiendi, vt in quolibet, secundum methodum ad naturalem proxime accedentem, classem quandam indigenarum Austriae plantarum euulgaret. Ordines harum classium ex affinitate plurium generum, natura dictitante, effecit, deridens LINNAEI fragmenta systematis naturae, vt lubrica, et a natura prorsus aliena, ROYENII atque HALIERI vestigiis insistit, et non nisi ab vltimo hoc solo aliquod systema naturae omni numero absolutum perfici posse, sibi persuadet.

In primo ergo fasciculo classem *plantarum anti-Scorbuticarum filiculosarum* recenset, quas distinguit in eas, quae filiculam integram et apice emarginatam habent. Omnium generum huc relatorum characterem desumit Noster ex filicula, quatenus apice vel integra est, vel dissecta, et stylo praedita, vel eo destituta, respiciens simul ad septi praesentiam variamque eius figuram. Calycem et corollam rarius attendit, de numero autem staminum, eorundemque situ, peculiari alias, satisque constanti prorsus silet. Eadem ratione glandulas nectariferas, quae in multis huius classis generibus intra staminum breuiora, tum longiora inueniuntur, negligit; non solum inde disquisitionem generum ob paruitatem harum glandularum difficiliorem fieri, verum etiam anomalias inde oriri adfirmans. Etenim in *Erysimi* nonnullis speciebus, *Barbarea*, v. c. et *Cheiranthoide*, non duas, sed quatuor eiusmodi glandulas se detexisse contendit. Eundem numerum tuberculorum in *Hesperide* inuenit. In *Dentariae* LINNAEI, (quae alias eiusmodi glandulis destituitur) specie *enneaphyllos* dicta, quatuor, in *bulbifera* autem

autem sex obseruauit. Et ita pluribus aliis exemplis demonstrat, glandulas hasce non eiusmodi characterem pro definiendo genere suppeditare, cui fides habenda sit, partim, quoniam numerus earundem inconstans, partim etiam, quoniam, vt certe contendit, hae squamulae vel glandulae saepius factitiae tantum sint, et post euulsionem petalorum vel staminum orientur, prout idem in *Hesperide*, *Raphano*, et *Sinapi* frequentius obseruauit. Constantiorem ergo et essentialem characterem fructum suppeditare affirmat, secundum hunc ergo omnes plantas huc referendas distribuit, earumque descriptiones ita nobiscum communicat, vt, caractere generico indicato, synonyma EX HALLERO et CLUSIO praecipue adducat, et sub finem in plerisque nonnullas obseruationes addat. Interdum etiam, quando cognouit, plantam ob characterum differentiam sub genere quodam cognito iamiam stare non posse, nouum genus, nomenque effecit, et

p. 2. plantam adiecta icone delineare curauit. Sic v. c. *Thlaspi* I. *montanum* CLUSII neque ad *Clypeolam*, neque ad *Lunariam* et *Isatidem* LINN. referri potest, quoniam filicula orbiculata, apice integra, septo destituta, styloque dubio ab his generibus differt, nouum itaque genus constituit plantamque *Bohad-schiam* dixit, cuius folia radicalia petiolata cordata, caulina amplexicaulia lanceolata, in icone depinguntur. Ex *Lepidii* genere duas potissimum species accuratius descripsit atque delineauit, quarum vnâ vsitato nomine HALLERI, alteram LINNAEI appellat; prior petalis calyce longe maioribus, filicula tricuspidi mucronata, foliis carnosissimis pinnatis, pinnis lanceolatis, extima ouata insignitur, et ab omnibus aliis *Lepidiis* LINN. filicula integerrima, stylo notabili distinguitur; altera petala habet calyce vix maiora, et filiculam, stylo carentem. Cum ergo

ergo prior sub *Lepidio* LINNAEI ob characteris differentiam stare non possit, et ab HALLERO iamiam descripta fuerit, ei quoque nomen HALLERI Noster imposuit. *Drabae* genus ex essentiali characterere in valuularum planarum membranacearum ellipsi inueniendo definitur. Species quaedam *Austriaca* dicta, et in icone depicta, rosulas habet hirsutas, incanas, raro dentatas, folia ad caulem ampliora, semper dentata. Alia *Pyrenaica* dicta, et in eadem tabula delineata, scapum habet nudum, folia cuneiformia trifida, habitum minimum, radicem compositam, et *Saxifragae* instar in plures cespites et tubercula diuisam. *Nasturtii* character genericus in filicula apice integra, septo stylo gaudente, stylo septo proprio, valuis concavis hemisphaericis consistit, duae species, saxatile nempe nasturtium et Austriacum, depinguntur; prius folia habet hispida, longe petiolata, ferrata pinnata; alterum vero folia glabra, sessilia ferrata, fructum minimum, et radicem lignosam perennem. *Camelina* a Nostro p. 17. pro nouo genere assumitur ob filiculam apice integram, stylo et septo gaudentem sed stylo valuis proprio. Habitus est hirsutus, folia scabra sagittata, leuiter dentata, florem habet exiguum obsolete luteum. Crescit in agris inter linum. *Clypeolae* cha- p. 19. racter desumitur ex valuis scutiformibus. Speciei cuiusdam *Alyssoides* dictae character essentialis in calyce persistente consistit. *Thlaspi* distinguitur in species, quae petala habent aequalia, et quorum exteriora maiora sunt. Vt autem ex synonymis cognoscimus, Cl. Auctor praecipue in vltima subdiuisione *Iberidem* cum *Thlaspi* coniunxit. Plantas antiscorbuticas filiquosas Noster subdiuidit in eas, quarum calyx plus minusque longitudinaliter conniuet, vt in *Dentaria*, *Eryfimo*, *Hesperide*, *Turritide*, *Raphano*, et *Brassica*, et quarum calyx plus minusque hiat, vt in

in *Arabi*, *Cardamine*, *Cheirantho*, *Sinapi* et *Sisymbrio*. Omnia *Eryfima* filiquam maturam quadrangularem habere adfirmat, ideoque eandem pro charactere generico essentiali assumit. Quoniam vero Auctor glandulas nectariferas, hoc genus alias distinguentes, prorsus negligit, fieri non potest, quin exinde confusio synonymorum oriatur, ita vt *Cheiranthi* et *Hesperidis* species aliorum cum hoc genere coniungat. *Eryfimum* enim *Pannonicum* est *Cheiranthus Eryfimoides* LINNAEI; et *Eryfimum ramosissimum* Nostri est *Cheiranthus Chius* LINN. quam plantam idem in horto Cliffortiano olim *Hesperidem* caule

p. 45. ramosissimo dixit. *Arabis Thaliana*, secundum descriptionem iconemque a Cl. Auctore datam, folia habet radicalia petiolata lanceolata, partim integra, partim dentata, ideoque definitioni LINNAEI repugnat, qui huic speciei folia integerrima attribuit. *Arabis bellidifolia*, vt ex icone videmus, folia habet villosa, radicalia longe petiolata, caulina subamplexicaulia; incertus vero Auctor est, num haec planta *Nasturtium Alpinum bellidis folio maius* BAUHINI sit? Inuenit eandem paucos ante annos in montibus inter pediculares. *Cardamines* genus, secundum Nostrium, calyce hiante, filiquarum valuis sursum

p. 50. reuolutis, ab omnibus reliquis distinguitur. In *Sinapi* calycem patentem, filiquam dehiscentem, cornu aut fere filiquis aequale, aut maius pyramidale leuiter bifidum pro charactere generico assumit, et HALLERO vitio quasi fert, quod ille, LINNAEI vestigiis insistens, ad glandulas nectariferas in hoc genere respexerit, cum eas hanc plantam neque a *Raphano*, neque a *Brassica* distinguere posse Noster affirmet.

Fasc. II. Alter fasciculus continet classem plantarum multistaminum. Postquam Cl. Auctor in praefatione multa de sexuali systemate LINNAEI disputauit,

uit, et, quantis anomaliis illud obnoxium fit, comprobavit: consultius tandem duxit, has fabulas *Linnaeanas*, vt dicit, negligere, et naturam in suis mutationibus considerare, et ex ea constantiores notas pro definiendis generibus repetere. Itaque multitudinem staminum vt characterem classis assumit, multistamines autem dicit plantas, quae viginti et plura stamina habent; icosandrias et polyandrias LINNAEI ad hanc classem refert, dodecandrias autem, vt valde variantes, reiicit, ne confusio in determinatione stirpium exinde oriatur. Classem hanc in quinque ordines subdiuidit, 1) in plantas *calycifloras*, quae stamina multa calyci inserta habent; has denuo distinguit in eas, quae femina nuda, et inclusa, poma umbilicata, et umbilico destituta gerunt; 2) in *multiloculares*, vbi stamina multa, et capsula sicca multilocularis deprehenditur; 3) in *multifiliquas*, quae stamina et filiquas multas habent, huius ordinibus denuo nonnullas subdiuisiones addidit, dum nimirum considerat plantas filiculis clausis liberis, filiculis clausis receptaculo communi exceptis, et filiculis apertis; 4) in *rhoeades*, quae stamina multa et vim soporiferam habent; 5) tandem in *columniferas*, quarum multa stamina in columna posita sunt. Breuiter indicemus, quae in his ordinibus notatu digna nobis videntur. *Geum* prima planta inter calycifloras, se- p. 5. minibus nudis. Character genericus consistit in calyce monophyllo octo vel decemfido, et seminibus caudatis. Quod non omnia *Gea* secundum LINNAEUM semina caudata pilosa habeant, comprobat Noster exemplo *Gei urbani*, quippe cuius semina nuda, nec vnquam pilosa sint. *Geum chamaedryfolium* (quod *Dryas* est), differt a reliquis huius generis speciebus flore erecto octopetalo, fructu oblongo, aristis lanigeris. *Potentillam*, *Comarum*, p. 9. *Tormen-*

- Tormentillam, et Fragariam* coniunxit, vnumque genus *Fragariae* effecit. In adiecta tabula duae exhibentur species *Fragariae*, vnam triuiali nomine vernam insigniuit, quae folia habet ternata et quinata subtus cana, caulina ternata; altera folia gerit radicalia quinata, obtuse et alte ferrata; floralia
- p. 25. subopposita trifida, et petala maculata. Inter plantas calycifloras, feminibus inclusis, *Rubus* vnicum genus est, cuius character in calyce quinquefido, petalis quinque, bacca composita, acinis monospermis consistit. Eiusdem ordinis plantae, sed ob poma umbilicata a Cl. Auctore in nouam quandam sub-
- p. 27. diuisionem redactae, *Rosae* sunt, *Mespilus* et *Sorbus*. In his generibus stabiliendis plures difficultates esse monet, quoniam *Mespili* potissimum et *Sorbi* characteres vix satis distingui possunt, praetereaque alia genera hisce valde affinia inueniuntur. Ex solo itaque fructu notas distinctiuas desumit, et cum cognouerit Cl. Auctor, *Pyrum, Malum, Cydoniam* et *Mespilum a Sorbo* non esse distincta genera, ea etiam ad *Sorbi* genus retulit. *Rosae* character consistit in calyce carnofo quinquefido, petalis quinque, fructu umbilicato, coriaceo, colorato, feminibus hispidis,
- p. 36. calycis interiori lateri affixis. *Mespilus* autem definitur ex calyce quinquefido, petalis quinque, fructu umbilicato, dissepimento et loculis carente. *Cotoneaster*, vt huius generis species, adiecta icone delineatur, et distinguitur foliis ouato acuminatis, integerrimis, subtus lanatis, bacca globosa. Tria quatuorue semina in omni fructu *Cotoneastri* se reperisse testatur Noster, licet LINNAEUS et CLUSSIVS baccam quinquespermam descripserint. *Sorbi* character genericus est fructus umbilicatus, loculis instructus, calyx quinquefidus, et petala quinque. Vna huius generis species, *Chamaemespilus* dicta, et in icone delineata, caulem habet fruticosum, folia

folia oblongo oualia ferrata, fructum ouatum, bilocularem. Cum auctorum sententias de hac planta diuersas repererit Noster, eam accuratissime disquisiuit, et tandem inuenit, fructum non baccam posse nominari, neque pentaspermum esse, vt LINNAEUS descripsit, nec unilocularem, sed solo habitu fruticoso, fructu biloculari, et feminibus duobus, ab omnibus congeneribus facile posse distingui. *Sorbus Aria*, in icone depicta, fructum habet pomi formam repraesentantem, et semper in duobus loculis quatuor femina continet, quapropter vitio fert Noster LINNAEO, quod ille huic plantae duo semina adscripserit, eandemque ad *Crataegi* genus retulerit. *Sorbo domesticae* in figura delineatae fructum quinquelocularem Cl. Auctor attribuit. In *Aucuparia* autem quandoque in vno loculo duos fructus se reperisse testatur. *Pyrus* tandem, *Malus*, et *Cydonia* vt species ad hoc genus referuntur, et a se inuicem distinguuntur, fructu turbinato quinqueloculari, in *Pyro* obseruando; fructu sphaerico quinqueloculari, *Malo*, et fructu lanato quinqueloculari *Cydoniae* proprio. Inter plantas calycifloras, quarum poma p. 58. umbilico destituta sunt, *Prunus* vnicum est genus, cuius characterem Noster ex calyce quinquefido, petalis quinque, drupae nuce futuris prominulis desumit. Sequitur ordo secundus plantarum mul- p. 61. tilocularium, in quo *Tiliam*, *Hypericum*, et *Cistum* Cl. Auctor describit. Differt *Hypericum* a *Tilia* filamentis in manipulum sese decussantibus et fructu conico triloculari. *Cisti* autem character genericus in calyce quinquefolio, foliolis duobus minoribus, petalis quinque caducis, stylo vnico, stigmate orbiculato, capsula triquetra triualui consistit. Huius generis tres species delineari curauit Auctor, *Cistum* nimirum *Helianthemoidem*, qui a *Cisto Helianthemo* vix, nisi habitu minori, et foliis et caule leuiter pilosis

- his differt, *Cistum serpillifolium*, qui folia in margine parum ciliata habet. et *Cistum alpestrem*, qui suffruticosus procumbens exstipulatus est, et folia gerit opposita ciliata, calyces laeues. Tertius ordo continet plantas multifiliquas. Inter eas, quae siliculas liberas non dehiscentes habent, *Thalictrum* et *Spiraeam* Noster recenset, iis autem, quae siliculas non dehiscentes, receptaculo vero communi exceptas habent, *Adonidem*, *Ranunculum*, *Anemonem*, *Clematidem* et *Atragenen* adnumerat. *Ranunculi* characterem essentialem in fouea nectarifera ponit. Inter icones duae occurrunt, quarum vna *Ranunculum*, *Breyninum* dictum, sistit, cuius folia profundissime tripartita, hirsuta, et receptaculum lanuginosum est; altera *niuaalem* repraesentat, qui ex radice tuberosa caulem subuniflorum, folia radicalia palmata, caulina multipartita sessilia, lanuginosa emittit.
- p. 100. *Anemonæ* pro characterem generico calycem nullum, sed loco eius aut inuolucrum, aut terna folia Noster adscribit. Vna species, *narcissiflora* dicta, folia bilobata, profundissime diuisa, flores umbellatos, et semen depresso ouale nudum, in icone depicta habet, altera, *alpina*, et in eadem tabula delineata, ex radice pauca tantum folia multipartita, et caulem nudum emittit, cui superius insistit inuolucrum, seminibus pilosis, longissime caudatis, coronatum.
- p. 111. *Atragenes* character genericus consistit in calyce ex quatuor facto foliolis maximis. Corolla duodecim, pluribus petalis, minoribus. Semine cauda plumosa arcuata. Eam speciem, cui LINNAEUS triuiale nomen *alpinae* imposuit, Cl. Auctor specifico nomine *Clematidem* appellat, eiusque descriptionem paullo exactiorem iconemque elegantem exhibuit, e qua cognoscimus, plantam hanc habitu scandente, foliis duplicato ternato ferratis a congeneribus optime esse distinctam. Eiusdem ordinis plantas, quas

quas Cl. Auctor ultimo loco in eas, quae filiculas
 dehiscentes habent, subdividit, considerat, quate-
 nus florem habent irregularem, prout *Aquilegia*,
Aconitum, *Delphinium* et *Nigella*, et regularem, vt
Helleborus, *Trollius*, *Isopyrum*, *Paeonia*, *Caltha*. Quar. p. 127.
 tus ordo exponit plantas rhoeadas. Hunc ordi-
 nem ex fragmentis ordinum naturalium LINNAEI
 retinuit Noster, et pro caractere assumit cum ZIN-
 NIO calycis folia decidua, petala patentia, et vires
 soporiferas; monet tamen, hunc caracterem non
 omni numero esse absolutum, quoniam calyx in
Nymphaea persistat, nec omnibus plantis huc refe-
 rendis vires soporiferae possint adscribi. Genera
 in hoc ordine definita sunt *Papaver*, *Chelidonium*,
Glaucium, *Actaea* et *Nymphaea*. Inter tres papaue-
 ris species, quas Cl. Auctor descripsit, vnam deli-
 neari curavit, *Papaver* nimirum *alpinum* dictum,
 cui triuiale nomen BURSERI imposuit; distingui-
 tur a reliquis foliis bipinnatis, scapo nudo vnifloro,
 et capsula hispida. Quintus tandem et vltimus ordo p. 136.
 sistit plantas columniferas, quarum filamenta sta-
 minum in tubum compositum columnarem coalita
 sunt, et calyx duplex deprehenditur, vt in *Malua*,
 cuius calyx duplex, exterior triphyllus, et capsulae
 plurimae monospermae, in *Althaea*, cuius calyx ex-
 terior nouemfidus, et in *Lauatera*, quae calycem
 habet exteriorem trifidum, et interiorem quinque-
 fidum, cum capsulis plurimis monospermis.

IV.

Descriptio anatomica embryonis observationibus illustrata. Diss. inaug. Auctore HENR. AUG. WRISBERG. Gotting. 1764. ex officina Schultziana, 4. pl. 7 $\frac{1}{2}$. tab. aen. I.

Continet hic libellus quatuor foetuum abortu reiectorum accuratissimas descriptiones. Quamquam enim in figura quinta embryo aliquis deformis delineatur, eius tamen descriptio frustra in hoc opusculo quaeritur, cum a Cl. Auctore in p. 1. aliud tempus reseruata sit. Prima observatio est descriptio foetus trium circiter mensium a foemina ictero et febre quotidiana laborante secedens. Praemissa morbi matris historia, externam dat Cl. WRISBERG corpusculi foetus descriptionem. Inter chorion et amnion ubique gelatinam copiosam tremulam deprehendit, quae aliquot in locis digitum minimi crassitiem aequabat. In cerebri membranis, choroidea et ciliari corpore, vasis, cartilaginibus, ossibusque ubique flauedinis indicia apparebant, cuius causa sine dubio in humoribus matris per icterum mutatis, quaerenda est. Albuginea tamen, quae, uti notum est, in adultis, ictero laborantibus, flaua esse solet, hic alba deprehendebatur. Hepar resolutum plane erat, fellea autem vesicula continebat mucum subrubellum heterogeneum. In epicrisi huic primae observationi adiecta, praeter alias res huc spectantes, potissimum de causis, viabilis naturalem impredientibus, disputatur.

p. 17. Secunda observatione de foetu decem septimanarum, integris adhuc velamentis incluso, agitur, qui etiam figura prima, secunda, et tertia tabulae aeneae delineatur. Tunica villosa, oui et reliqua foetus velamenta accurate describuntur. In hoc foetu

foetu inter amnion et chorion vesiculam liquore pellucidissimo repletam Noster obseruauit, ex qua longum filamentum tenue oriebatur, sub amnio decurrens, et ad funiculi vmbilicalis in placentae substantiam insertionem perueniens. Constabat vero hoc filamentum ex duobus filis inter se iunctis, atque ad funiculi in abdomen insertionem iterum a se secedentibus. Horum filamentorum vnum mesenterio inferebatur, alterum vero in membrana, duodenum ambiente, desinebat. Similem fere vesicam et filamentum Ill. ALBINUS in annotationum academicarum Libro primo descripsit. Abdomen in hoc foetu vmbilicum versus prominebat, herniaque vmbilicalis aderat. Describit deinde Cl. WRISBERG viscera tenelli huius corpusculi, tanto quidem studio tantaque elegantia, vt certi simus, neminem hanc descriptionem esse lecturum, quin insignem exinde capiat voluptatem.

Tertia obseruatio de foetu trium circiter mensium inscribitur. Praemittitur historia morbi matris, quae fluore albo maligno primum affecta, postea in febrem malignam incidit, qua etiam periit. Pariter viscerum habitum in hoc corpusculo sollicite Noster describit. Thyroidea glandula in duas partes a se inuicem distinctas diuisa erat. In figura quarta, quae ad hanc obseruationem spectat, renum potissimum testiumque situs declaratur.

Quarta obseruatio ad historiam foetus, quinque cum dimidio mensium, sex digitis instructi pertinet. Velamenta primum describuntur. Inter chorion et amnion etiam in hoc foetu tremulam gelatinam Noster obseruauit, quae ad extremos placentae limites sita propriam membranam habebat, atque in chorii laminam internam continuabatur. Digito minimo in vtraque manu succenturiatus quasi digitus mediante membrana intermedia adhaerebat,

vnico tantum internodio, nullo metacarpi osse in-
 p. 46. structus, cui paruus unguis albus insidebat. Pul-
 mones in hoc foetu Cl. WRISBERG per asperam
 arteriam inflavit, eiusque rei phaenomena hic de-
 scribit. Si vero diu aerem inmitteret, subito in
 pericardium penetrauit, ita, vt illud pellucentem
 faccum referret, expansionemque etiam, pulmoni-
 p. 50. bus iterum subsidentibus, retineret. In hoc foetu
 vnica tantum arteria vmbilicalis aderat, ex iliaca
 dextra continuata orta, quae in dextro latere sex-
 tuplo maior, quam in sinistro erat, in quo scilicet
 nullum omnino ad vmbilicum ramum dabat. In
 figura quinta, cuius descriptionem Cl. WRISBERG
 in huius elegantissimi opusculi continuatione datu-
 rum se esse pollicetur, foetus deformis quatuor
 mensium exhibetur.

V.

IOANNIS ANTONII SCOPOLI, Med. Doct.
 S. C. R. et Apost. Majest. Montanae Ciui-
 tatis Idriae Physici, Entomologia Carnio-
 lica, exhibens insecta Carnioliae indigena et
 distributa in ordines, genera, species, varie-
 tates, methodo Linnaeana. Vindobonae,
 typis I. Th. Trattner. 1763. 8. Alph. I. pl. 6.

Q uod scientia rerum naturalium tot tantaque
 augmenta ceperit, nostraque aetate in magna
 sit existimatione, non adeo mirandum est, sed potius
 hoc, quod non, vt facile fieri potuisset, longe altius
 fastigium attigerit; cuius rei plures quidem possunt
 esse caussae, quarum praecipuas has arbitramur:
 primum, descriptionum multarum imperfectionem;
 deinde rerum in patria sponte crescentium ignoran-
 tiam. Plantarum quidem magnam semper curam
 botanici

botanici hac in re habuerunt, hinc tot florae Suecicae, Parisienses, Lipsienses etc. insectorum aliorumque animantium vero non item, si modo LINNAEUM et paucos alios excipias. In laude itaque est institutum Auctoris, quod insecta patriae suae e tenebris quasi in lucem protraxerit in libro suo de insectis Carniolicis, cuius nunc praestantiam, ordinem, et proprietatem paucis declarare aggredimur.

Continet hic liber insecta ab anno 1759 ad annum 1762 in ducatu *Carnioliae* ab ipso Cl. Auctore maximam partem collecta et descripta. Ingenue fatendum est, multum diligentiae descriptionibus inesse, cum ratione colorum, qui nominantur, tum partium dimetiendarum aliarumque rerum, de quibus postea. Tradita sunt multa insecta noua, multa aliter descripta, at in meliorem quasi formam redacta. Ordines et genera, a LINNAEO stabilita assumpsit Auctor, mutatis tamen characteribus fixisque limitibus. Neque nomina triuialia, a LINNAEO selecta, ab eo neglecta sunt, differentias tamen mutauit, ubi opus videbatur; quod saepe etiam factum est.

Praemissa praefatione, in indice quodam ordines, genera, et species indicantur, sic vno quasi adspectu, quae descripta sunt insecta, adparent. Ordines septem sunt, nimirum:

1. *Coleoptera*; alae anticae coriaceae.
2. *Proboscidea*; os proboscide inflexa.
3. *Lepidoptera*; corpus pilosum, alae squamis coloratis tectae.
4. *Nevroptera*; alae 4, aculeus nullus.
5. *Aculeata*; alae 4, abdomen vni sexui aculeo armatum.
6. *Halterata*; apice palpigerum, palpis 2 incuruis.
7. *Pedestria*; alae nullae.

Pauca occurrunt genera noua, nam reliqua omnia cum Linnaeanis nominatim conueniunt. Ad noua pertinent

- Lucanus.* Antennae apice dentibus 4 vno latere pectinatae, maxillae porrectae.
- p. 358. *Anthras.* Rostrum bifetum, vagina basi retractili, medio palpigera.
- Rhingia.* Rostrum trifetum, vagina uniualui, attenuata, canali oris adplicata.
- Erax.* Rostrum trifetum, vagina uniualui, capite non longiore.
- p. 367. *Styrex.* Rostrum unisetum, vagina retractili palpigera.
- Hirtea.* Rostrum unisetum, vagina retractili, apice labiata, basi palpigera.
- Sicus.* Rostrum unisetum, vagina e medio refracta.

Quum definitionum generum saepissime magna sit a Linnaeanis dissensio, superuacaneum foret, de singulis dicere. Hic modo monemus, numerum specierum in hoc libro descriptarum esse 1153.

Sequitur colorum, quibus Auctor in describendis insectis usus est, explicatio, quorum discernendi ratio cum ea conuenit, quam P. PODA e Soc. Iesu hoc experimento docuit: diuidatur orbiculus axi ossea instructus in octo partes aequales, obducantur harum quaedam binis, tribus aut pluribus coloribus primariis, adhibita denique celeri et uniformi relatione unicum colorem habebis. Colores primarii autem sunt:

1. Cinnabarinus	-	Cinnabaris.
2. Flauus	-	Gummi guttae.
3. Caeruleus	-	Caerul. Berolin.
4. Niger	-	Atramentum Indicum.
5. Albus	- -	Cerussa,
6. Viridis	- -	Compositus ex caeruleo et flauo.

Inde

Inde compositi v. c.

Rosatus partes 2 Albi 6 Rubri.
 Pudorinus - 6 Rub. 2 Flau.
 Luteus - 6 Flau. 2 Nigri etc.

Porro decompositi v. c.

Cinamomeus 4 Flau. 2 Rub. 2 Nigr.
 Viridanus - 4 Virid. 2 Caerul. 2 Flau.

In dimetiendis quoque partibus omnem Cl. Auctor nauauit operam, et vt nobis videtur, interdum nimia subtilitate; sic apud insecta coleoptera longitudines alarum superiorum ac latitudines; apud lepidoptera, neuroptera et reliqua, quae sequuntur, modo longitudines dictarum alarum ad pedem Parisinum definiuntur. Rem exemplis illustremus v. c.

Scarabaeus Melolontha. El. long. lin. fere 7. latit. $2\frac{2}{3}$.

Papilio urticae. Long. lin. 11. lat. $7\frac{3}{4}$.

Libellula Virgo. Long. vnc. 1. et lin. 2.

Musca domestica. Long. lin. 3.

p. 327.

Nouarum specierum adeo magnus est numerus, vt, si omnes singulaeque indicandae sint, librum potius describere, quam iudicium ferre videremur; huc pertinent v. c.

Cimex Meriopterus, cuius diagnosi est: Antennae articulus secundus compressus, terminatus articulis binis setaceis pallidis. Rostrum pedesque citrini.

Mutilla Saltatrix. *Acarus piger* etc.

p. 314.

Sunt quoque species, quas facile quis pro nouis habere poterit, nec tamen nouae sunt, vt araneorum species ferme omnes. In caussa est neglectus synonymorum. A Linnaeanis saepe Auctoris specierum descriptiones dispositionesque discrepant v. c.

Sic *Acarus Vespertilionis* Auct. est *Pediculus* p. 387.

n. 4. apud LINNAEUM.

Iubus Lagurus Auct. *Scolopendra* n. 1. apud p. 420.

LINN.

p. 100. LINNAEUS Staphylini politi differentiam essentialem statuit in punctis decem thoracis excavatis; monet Auctor, numerum horum punctorum a 3 - 8 valde esse variabilem, rarissime decem adesse.

p. 120. Cimicis Mauri character specificus a corporis colore petendus non est, qui modo obscure ruber, modo rubro et flauicante varius, modo pallide ferrugineus. En diagnofin Linnaeanam, quae haec est: Cimex scutello longitudine abdominis, corpore griseo.

p. 389. De Acaro Muscarum Auctor commemorat: pedes eorum aequè diffitos, medios et posticos crassiores; hos vero longissimos et filiformes esse, nunquam, vt LINNAEUS, reperit.

Nouae species etiam nouis nominibus ornatae sunt triualibus v. c. Papilio *Achine*, Papilio *Polymeda*, Musca *Caesarina*, Musca *Coloffus*, etc. Pediculi, in vniuerfum omnes, quos descripsit, huc pertinent.

Quibusdam infectis nouis in honorem praestantissimorum virorum, quibus hoc animantium genus in deliciis fuit, nomina sunt imposita v. c.

p. 234. Phalaena *Lambergiana*; Phalaena *Wulfeniana*, a R. P. FRANC. XAV. WULFEN e Soc. Iesu. Phalaena *Podana* etc.

Inprimis aranearum species peculiaribus nominibus ab infectorum amantissimis et principibus sumtis sunt insignitae v. c.

Quae olim Aranea *Diadema*, nunc Aranea LINNAEI appellata est; sic aranea REAUMURII; Aranea SWAMMERDAMII; Aranea RAII etc.

Ceterum aranae omnes ad oculorum situm in ordinem redactae sunt.

Hinc et inde quoque obseruationes quaedam sunt insperfae, velut de infectorum extirpandorum quorundam remediis v. c.

A Vesper-

A Vespertilione murino Scarabaeus melolontha p. 7.
colligitur; autumnales morbos copiosior saepe
praenunciare creditur; oleum infusum cimicifugum
reddere commendatur.

Gryllos Blattasque fumum carbonum fossilium p. 103.
occidere statuunt.

Grylli Gryllotalpae fimo equino alliciuntur, por-p. 106.
cino pelluntur. Ab incolis Carniolicis applicantur
serophulis discutiendis.

Papilio vrticae etiam circa *Idriam* et alibi, vbi ta-p. 145.
men nulla vrtica vrens crescit, reperitur.

Apes mellificae magna copia et sedulo in *Carnio*-p. 303.
lia, praesertim superiore coluntur. In iisdem locis p. 121.
cimex lectularius volatilis quoque occurrit, noctu
domibus inuolans. Capitur plerumque foliis pha-
seoli, pulmonariae aliisque asperioribus. Necatur
oleo, vt supra dictum, infuso Scarabaei Melolon-
thae, Agarico muscario, Aëtea et Nicotiana.

Tantum de libri ratione, ex quo a partium studio
alienus quisque et industriam, et laborem et ad
optimam quamque normam insectorum descriptio-
nes exaratas sine omni dubitatione intelliget atque
admirabitur.

Verum sunt quaedam, pace tamen cuncta Aucto-
ris dixerimus, quae, nisi fallimur, historiae natura-
lis intelligentem dubium reliquunt. Haesitamus
primo de nominibus triuialibus, quae dicuntur, no-
uis, araneis a viris doctis impositis; absit, vt vlllo
modo insectorum nomina, a peritis in hac re petita,
contemnamus, vt potius maxime commendemus.
Sed nostra haec est sententia, cum iam ab aliis, hac
rerum intelligentia imbutis, nomina triuialia selecta
sint, non sine magna difficultate posse naturae res
cognosci, nobis persuademus. Ad quod accedit,
si quilibet hoc mutandorum nominum ius suum esse
vellet, magna incommoda et difficultates in discen-
dis

dis rebus euenturas esse. Superflua quoque haec nominum innouatio esse videtur, cum iam alia infecta eruditorum nominibus sint ornata v. c. Phalæna Schwammerdamella; Ph. Réaumurella; Ph. Linnaeella; Ph. Rajella, etc. Miramur porro, cur Cl. CLERCKII *de araneis* liber ne citatus quidem sit. Nonne melius fuisset, si Auētor pediculorum nomina a loco, animalibus, vbi reperiuntur, sumisset? Denique inopinata nobis res est, nulla, vbi commode quidem haberi poterant, synonyma aliorum Auētorum inueniri, vt adeoque de nouis Auētoris speciebus saepius dubitandum sit.

Commemorare etiam nos oportet, Cl. Auēto-rem suafu plurium entomologiae cultorum consilium cepisse, omnes in hoc libro descriptas insectorum species iconibus exhibendi delineatas, easque vel solas diuulgandi, vt adiici potuerint ad calcem libelli, vel addendi supplementis, quae iam meditatur.

VI.

IOSEPHI THADDAEI KLINKOSCH, Ph. et M. Doct. in alma C. R. Vniuersitate Pragensi Anat. Prof. Regii Publ. ac Ord. Programma, quo diuisionem herniarum nouamque herniae ventralis speciem proponit. Pragae, literis Io. Ioseph. Clauser, 1764. 4. pl. 4 $\frac{1}{2}$.

Postquam Cl. Auētor abdominis terminos atque viscera intra vel extra peritoneum sita descripsit, firmitatemque parietum abdominis quam maxime differre ostendit: viscerum abdominalium mobilitatem contemplatur, quae, si aequilibrium inter partes continentes et contentas tollitur ita, vt illae extra abdominis limites cedant, herniis oriundis occasio-

caſionem ſuppeditat. *Hernia itaque, inquit, eſt egreſ-* p. 6.
ſus ſeu diſlocatio partis mollis abdominalis e ſede ſua
naturali in cauum aliud morboſe factum. Diſtinctio-
nem herniarum vel loci, in quo oriuntur, vel partis
diſlocatae ratio praebet: differentiam in veras et
ſpurias reiicit, quia hae definitioni repugnant, eas
tamen recenſet. Herniae verae itaque fiunt ra-
tione loci et ſedis, vbi vel per foramen natiuum
vaſa tranſeunt, quorſum pertinent 1) hernia vmbi-
lialis, *exomphalocete*, 2) inguinalis, *bubonocete*, 3)
femoralis, *merocete*, aliis cruralis, HEISTERO in-
guinalis externa dicta; vel vbi nullum adeſt fora-
men natiuum, ſed parietes tantum cedunt, quor-
ſum ſpectat vnicum genus, hernia nimirum ventra-
lis, *hypogaſtrocete*, quae aut externa aut interna eſt: p. 9.
ſedes priorum in dictis foraminibus natiuis ſemper
certa eſt, ventralis vero herniae ſedes in omni ab-
dominis circumferentia, exceptis foraminibus dictis.
Hinc omnes ad latus vmbilici, aut in linea alba ſu-
pra aut infra eum oriundas, ad vmbilicales ſaepius
relatas hernias, ad ventrales referri cenſet Cl. Au-
ctor, vmbilicalis herniae verum locum in vmbilico
ſolum ponens. Has atque alias ventralis herniae
quam plurimas ſpecies ex praeſtantiffimorum chi-
rurgorum obſervationibus in notis additis colle-
ctas exhibet, quibus et ſuas adiecit. Peritonae- p. 17.
um, vi parietum abdominis imminuta aut ſublata,
vel in ſaccum extenditur, vel rumpitur. Viſcera
vero abdominalia, quae eſt altera diſtinctio, omnia
diſlocari poſſe aſſerit, et pluribus itidem collectis
obſervationibus confirmat, nouamque ſimul her-
niae ſpeciem, herniam ſcilicet, ligamentum rotun-
dum hepatis continentem, in cadauere foeminae 70
annorum a ſe obſervatam deſcribit. Eſt porro
quoad partes deuolutas hernia vel ſimplex, vno ſci-
licet viſcere e ſede dimoto, vel compoſita, pluribus
viſce-

visceribus simul prorumpentibus; quorsum et spectat hernia duplex, triplex, quadruplex cet. quarum exempla ab auctoribus denotata adiunxit. Simplex hernia denuo in incompletam, quae in visceribus membranaceis contingit, quorum paries vnicus tantum prodit, et vel appendicularis, vt in diuerticulis intestinorum, vel sacciformis est; aut in completam, vbi paries vterque prorumpit, diuiditur. Cum insuper viscera abdominalia plurima sedem tam in naturali statu, quam morbofo saepius mutant, fit, vt pluribus in locis in hernias dimoueantur ventriculus, omentum, intestina, vesica vrinaria, vterus, hepar, lien, de quorum magnitudine nimia vel vario et morbofo situ plura adduxit exempla, a se aliisque obseruata. Differentiis his ex natura partium desumptis alias vsu magis inductas et accidentales addit. Est itaque hernia 1) ratione causae haereditaria, vel congenita, vel acquisita; 2) ratione subiecti, quoad aetatem et sexum diuersa; 3) ratione status vel mobilis, vel adhaerens, vel denique incarcerata, inflammatione et dolore stipata. Inflammatio tandem, quae vel herniae mobili vel adhaerenti superuenit, vel in saccum herniae partesque continentis, vel in partes elapsas in sacco contentas, vel in vtrasque simul progreditur, statum herniarum diuersum simul definit.

VII.

Diff. inaug. sistens herniarum communia attributa et partitionem. Praef. RUD. AUGUSTIN. VOGEL, Resp. *Andr. Gottfr. Zimmer*. Gott. 1764. 4. pl. 4.

Ob rei similitudinem, et hanc dissertationem subiungimus, cuius caput primum sistit *herniarum communia attributa*. Hernias veras tantum, quarum
sedes

sedes in toto abdomine est, contemplatur Auctor, easque definit, esse tumores a mollibus partibus abdomen cingentibus relaxatis, visceribusque contentis e sede sua ad haec loca promotis, excitatos. Viscera postea, quae hernias faciunt, ortum, varietates et causas exponit. Rupti peritonaei nullam constare observationem asserit: saccus enim herniosus, qui in ruptura abesse deberet, semper adest, et, si deficeret, aut vulnus peritonaei, aut putredinem aut vesicae herniam indicaret. Herniae, quae vel ex parte vel totae non reduci possunt, immobiles a Nostro dicuntur; in his enim defunt symptomata, quibus incarceratae sunt affectae, durities, tensio dolorifica cum alui adstrictione, dolores aliaque. Plurimas tamen hernias immobiles demum fieri, et saccum herniosum, licet viscera deuoluta interdum reducantur, nunquam nisi in recentissimo malo curari, affirmat. Herniae porro non raro inter se vel cum sacco concresecunt, cuius rei rationem, causas atque repositionis difficultatem simul proponit. Vberius itidem in contemplatione causarum, quae hernias incarceratas faciunt, versatur; causam immobilitatis in angustia orificii sacci herniosi eiusque constrictione ponit, quae accedente inflammatione potissimum fit et augetur. Alias simul subiungit causas rariores, post mortem sectione demum inuentas et a variis scriptoribus adnotatas. Signa, ex quibus herniae cuiusuis immobilitatis causa pateat, ambigua et maximam partem fallacia esse existimat: immobilitatem dolorificam tamen ab inflammatione intestinorum exoriri, verosimile esse censet. Hinc in hernia incarcerata remedia conuenire contendit ea, quae inflammationi, verae et vnicae causae dolorificae, medentur. Curatio duplici indicatione absoluitur: partes enim deuolutae sunt 1) in sedem suam reducendae; 2) in eadem retinendae; prius manu,

manu, alterum vinculis fasciisque fit. Herniae immobiles dolorosae, si manus et medicamenta nihil amplius valent, nisi permagnae sint, secantur, si non dolent, intactae quiescant, quum ob coalitionem reponi vix possint, sectionem vero earum, si permagnae sunt, lethalis sequatur effectus, et repositio, quae per se difficilis, facile syncopen aliaque mala ob maiorem elapsorum molem in abdomen redigendam producat. Incarceratae herniae interdum gangraena et sphacelo corripuntur; rumpitur etiam ex suppuratione intestinum delapsum et stercorea effluunt, saepe lumbrici, ano tamen artificiali in sede herniae relicto vita seruatur, qui etiam, si paucis balsamicis et traumaticis remediis vtuntur chirurgi, et in curatione a turundarum vsu abstinere, ne quidem remanet, sed interdum perfecte coit vlcus, vel exiguum restat, parum foeculenti liquoris exstillans. Tempus, quo intestina elapsa gangraena et suppuratione affici solent mortemque producant, magno opere differre, neque certum definiri, ex nonnullis observationibus adductis, neque sectionis earundem tempus determinari posse, patet. Mortis ex gangraena subsecuturae signa his tandem adiungit.

p. 19. In *herniarum* vero *partitione*, quam *Caput secundum* continet, ita versatur Noster, vt eas in genera et species distinguat. Generum characterem a sede, specierum vero a visceribus deuolutis desumpsit, qua in re a Cl. SAUVAGES, qui a partibus deuolutis hernias disposuit, recedit eam ob causam, quoniam partium elapsarum determinatio aliquando fallax et non nisi post mortem deprehendenda, sedes autem semper certa est. Genera sequentia hinc Cl. Auctor stabiliuit:

Genus I. Hernia ventris; hypogastrocele. H. Zirbalis Carpi.

II. Omphalocèle; exomphalus.

III. Bu-

III. Bubonocele, cum qua cystocelen simul
trahit.

IV. Oscheocele.

V. Merocele f. hernia cruralis.

VI. Hernia oqualaris.

VII. Hernia vaginalis.

VIII. Hernia dorsalis.

Horum generum species XLII constituit, optimis
auctoribus, qui eas descripserunt, additis, et non
nisi in vulgatissimis omissis. Adponamus exempli
loco species generis VII. herniae vaginalis.

Species 38. Epiplocele vaginalis. GARENGEOT
Mem. de l'Acad. de Chir. I.

39. Enteroepiplocele vaginalis. LEVRET
obs. sur les Polyp.

40. Cystocele vaginalis. VERDIER *obs.* 18.

VIII.

ANTONII DE HAEN C. R. A. Majestatis Con-
siliarii et Archiatri, etc. Pars septima ratio-
nis medendi in nosocomio practico, quod in
gratiam et emolumentum medicinae studio-
forum condidit MARIA THERESIA, Augu-
stiss. Romanorum Imperatrix etc. Viennae
Austriae, sumptibus H. I. Krüchten, 1762.
8 mai. pl. 15. Pars octava ib. 1763. pl. 17.

Quum has partes eadem diligentia, eruditione
et iudicio, quam praecedentes, concinnatas
deprehendamus, superfluum arbitramur, eas lecto-
ribus commendare. Ex iis enim, quae nunc tradi-
mus, et harum partium praestantia colligi poterit.

Pars septima quinque complectitur capita, in
quorum primo aneurysmatis externi spurii ulterius ex-
hibetur explanatio, quod Cl. Auctor in prioribus
Tom. XIII. Pars III. E e parti

- partibus *) iam descripserat, et nunc varias obseruationes adiungit, quae hanc doctrinae chirurgicae partem illustrant. Pictori nimirum, 25 annorum, ex infelici venae in brachio sectione spurium aneurysma contigit, cuius operationem sequenti modo Cl. LEBER peregit. Inciso tumore, prodibat in conspectum corpus globosum, congrumato sanguine plenum, quo aperto sanguineque absterfo, arteria brachialis supra bifurcationem a latere interno fauciata esse videbatur. Agaricus ideo non modo huic imponebatur, verum etiam toti vulnere ex consilio Nostri idem puluerisatus inspergebatur, machinaque tortilis admouebatur. Die ab operatione decimo quinto, cum sub quarta deligatione agaricus decideret, nihil iam sanguinis e vulnere effluebat, nihilo minus tamen agaricus iterum imponebatur. At enim vero cum post duos dies de nouo ille decideret, et nihil plane cruoris prodiret, arteriam iam coalitam esse iudicabatur, vulnus consolidabatur, et aeger perfecte sanatus dimittebatur.
- P. 17. Alius iuuenis, 24 annos natus, in quo spurium aneurysma in crurali arteria ab inflictio vulnere ortum erat, die a vulnere vigesimo septimo, facie lurida, febris cum pulsu debiliore, tussicula continua pectorisque anxietate stipatus, et semimortuus quasi ad nosocomium deferebatur. Chirurgus die sequenti arteriae ligaturam, quam ob locum compressioni minus aptum, et ob ipsam plagam profundiore, agarici applicationi praestantiorum iudicauerat, posthabitis omnibus, quae ab hoc consilio auocare poterant, difficultatibus, tentabat. Die ab operatione vigesimo facies tota vulnere gangraenosa corticis peruuiiani usum postulare videbatur, qui

*) vid. Comment. hor. Vol. IX. p. 659. et Vol. XII. p. 133.

qui etiam adeo felici cum effectu exhibebatur, ut, quicquid corruptum in vulnere erat, post aliquot dies aut egregie separatum, aut in sanum utique mutatum conspiceretur. Eodem cum successu idem remedium, cum bis adhuc gangraenae indicia cum febricula vaga et insigni horrore se manifestarent, ipsiusque sphaceli signa adessent, exhibebatur. Sciendum vero est, non modo interius Cl. viros corticem propinasse, sed et toti vulnere inspersisse unguentisque admiscuisse, ita quidem, ut septem et dimidii mensium spatio extracti unciae septem, pulueris librae sex cum dimidia, in decoctis librae triginta quatuor cum dimidia, in fomentis autem undecim librae consumerentur. Cum itaque in hoc p. 46. aegro, si in ullo alio, insignis corticis in debellanda gangraena virtus elucescat, eiusdem vindicationem aduersus iniquos ipsius aduersarios suscipit, variisque adnititur probare argumentis, quod, si speratum effectum non exferat, id non remedio, sed malo immedicabili, falsae indicationi, adsumentis corpori, dosi iusto minori, aut virium necessariorum aegrotantis defectui imputari oporteat. Narrat, urinas in hoc aegro binis prioribus gangraenae periodis iumentosas admodum, pelleque pingui, crassa, versicolore tectas, profluxisse, quam primum autem cortex adsumtus fuerit, meliores apparuisse; at vero tertio superueniente gangraenae affectu, eas ita variasse, ut nihil certi in prognosi ab earum mutatione colligi potuerit. Varietas urinae tanta erat, ut ne quidem eorum quid, quae grauissimi viri in diagnosi aequae ac prognosi obseruarunt, indicarit, quin potius contraria omnino significauerit. Agarico tandem et lamellatim oris vasorum imposito, et in puluere toti plagae insperso, meritas tribuit laudes, metumque, ne resorptus funestas obstructions pariat, ex eo, quod ut reliqua adstringentia, sibi ipsi

aditum praecludendo, resorberi non possit, inanem esse ostendit.

- p. 70. *Caput secundum veri aneurysmatis descriptionem* continet. Quemadmodum saepius quidem accidit ut nullum plane mali, quod subesse in corpore suspicamur, vestigium in aperto post mortem cadavere inueniatur, sic non minus frequenter causae multae in defunctis deteguntur morborum, quarum effectus homo, dum viueret, non sentiebat. Illud sectio cadaueris docet feminae, quam aneurysmate laborare interno, in quarta huius libri parte * Cl. Auctor putauerat, cuius tamen ne vlla quidem nota apparuit. Idem sequentes observationes comprobant.
- p. 82. Homo, qui foliis aurantiorum a conuulsionibus liberatus videbatur, perfectam ab eo tempore, cum historiam eiusdem Noster describere nondum recuperarat sanitatem; sanus enim modicus visus pulsus habebat, qui ipsi iam tres ante mortem annos familiaris fuerat, celeriore fortioreque, tussim cum exscreatione serosa aut glutinosa flatuumque ex utroque guttore explosionem enormem. His tandem superueniebat extremorum intumescencia, tussis violenta, rarius purulenta, decumbendi impossibilitas et infomnia; graui demum ultimo octiduo accedente peripneumonia extinctus est. Cadavere aperto, supra dextram orbitam cranium cariosum, eodemque in loco meninges acretae, ipsum cerebrum aliquantisper inde mutatum, serum sub pia matre, ut in toto cerebro, vel maxime in hemisphaerio sinistro effusum, plexus choroidei mucos quasi pleni, pulmones subinde lauidi flaccidique, annuli asperae arteriae et bronchiorum ossei, cor magnum, flaccidum, extenuatum, valvulae mitrales ad marginem fere osseae, substantia

*) Commentar. hor. Volum. IX. p. 659.

tiam osseam oblongam, phalangam primam digiti auricularis aequantem, in ipsum cor dimittentes, ventriculus decem mensuras capiens, non crassus, viscera abdominalia iusto flaccidiora conspiciebantur. In iuvene, 28 annos nato, asthma spastico suffocato, dexter pulmo diaphragmati, pleurae et iugulo accretus, superius tubercula fere cartilaginea partim pure sanioso, partim materie dura ac ferme caseosa plena includens, annuli tracheae bronchiorumque rigidiores, cor sinistrum respectu dextri robustum valde, sed minus flexile, capacitate neurysmaticum, aorta a cordis basi ad anulum dictum dilatata, post angusta, deinceps ad iliacas vsque lenuo duplo amplior, ventriculus magnus, iecur ingens, ponderosus, splen durus, colon maxime coarctatum et vacuum detegebantur.

In capite tertio de hydrope cystico et hydatidibus p. 110. loquitur Noster, priorisque doctrinam observatione, in femina in Part. IV. cap. 3. et P. V. cap. 2. descripta, instituta illustrare studet. Peritoneum nimirum non modo cum partibus, in ventre sitis, firmiter connatum, gelatinaque flava in diuersis cellulis inclusa plenum, vterum minorem, tubam Falloppianam dextri lateris in saccum, sanie glutinosissima confarctum, variosque iterum tumores continentem totumque abdomen distendentem detexit, verum etiam circa umbilicum alium inuenit tumorem priori adnatum, innumeris hydatidibus compositum, atque has quidem in toto intestinorum ambitu, et in vtraque mesenterii superficie ita copiosas, ut vel ipsa intestina vix cognosci potuerint. De hydatidibus ipsis postquam varias observationes lectu utique dignas protulit, earundemque diagnosin incertam saepius esse, propria edoctus experientia ostendit, naturam ipsarum pathologice examinat, eorundemque sententiam, qui ipsas aut ex glandulis degene-

rascentibus, aut vasculis lymphaticis dilaceratis, aut vermibus, aut lymphaticorum valuulis, aut demum ex contextus cellulosi cellulis fieri existimant, refutat, suam ignorantiam in hac re ipse fateri non erubescit, variaque theoremata inde colligit.

p. 159. *Caput quartum* obseruationem *intestini in inguine perforati, excrementis inde foras expulsis*, continet. Feminae scilicet, 37 annor. subitanam inguinis inflammationem cum omnibus ilei morbi symptomatibus per quinque dies passae, sexto morbi die tumor in inguine surgit dextro, qui ruptus die duodecimo primum oleum lini clysmate iniectum, breui vero post ipfas foeces cum alimentis semicoctis emisit, ipsamque inflammationem in sphacelum iam transiisse, et hoc corruptam aliquam ilei partem periisse ostendit. Femina post multas aerumnas perfectam recuperavit sanitatem.

p. 203. *Quintum caput* complectitur *varia*. En primaria eorum! Mulier in tertio grauiditatis mense a marito pedibus in hypogastrio conculcatur, vnde per reliquum gestationis tempus venter quidem creuit attamen adeo inaequaliter, vt gemellos includere vterus videretur. Doloribus ad partum frustra per septem dies fatigata mulier subitanea enormique haemorrhagia extinguitur. Vterus in facie antica dissectus, pollicem crassus, vasis numerosis angustis amplioribusque, omnibus tamen vacuis, intertextus dextraque sui parte steatomate tredecim librarum et quatuor vnciarum obsitus conspiciebatur. Postea caloris causam quidem attritum esse, eundem vero a multis aliis etiam causis in animalibus intendi, obseruatio in femina, putrida febre decumbente, comprobata. In ipsa siquidem, de calore intus vrente conquerente, calorem naturali sex, octo, decem duodecimque gradibus in thermometro maiorem Noster obseruauit, praeterquam quod pulsus notabiliter

biliter mutatus apparuerit. Deinde, nullam esse febrim haemorrhoidalem dicendam, contra auctorem alicuius thesis, qui eam defenderat, pluribus argumentis docere studet. Tandem dum denuo litem de exanthematibus spontaneis vel factitiis recoquit, plura bezoardicorum remediorum breuiter perstringit.

Pars octaua totidem capitibus ac praecedens P. VIII. absoluitur, quorum *primum varia de sudoribus in morbis acutis* complectitur. Rem, quam experientia docet, cum Hippocraticis regulis comparare, studium est vtile et iucundum; quod a Cl. HAEN saepius factum esse ac fieri, sua comprobant scripta, et hoc caput nouum exhibet testimonium. Quicquid enim HIPPOCRATES de sudoribus protulit, quod nimirum ii demum optimi sint, qui calidi ex toto corpore cum euphoria profluant, suspecti vero, qui sine rigore praegresso stillauerint, et quod aliquando, licet iis omnia bona signa sese adiungant, nihil tamen certi significant, id Cl. Auctor in femina synocho putrida decumbente obseruauit. Septimo enim morbi die sudor apparebat multus, calidus, vniuersalis, qui, quum per sex horarum spatium continuaretur, ita recreabat aegram, vt, tranquilla nocte peracta, non nisi de capitis grauitate sequenti die conquereretur. Dicti Hippocratici, quod bonum sudorem rigor antecedere debeat, memor Noster, num perfecte criticus ille fuerit, dubitabat, neque errasse, euentus confirmabat. Post haec enim per plures dies tanta saburrae copia per vomitus aluique deiectiones eliminabatur, vt solis his euacuationibus, nequaquam sudoribus, iudicata aegra videretur. Porro docet Auctor, sudores frequentiores aut continuos, vi morbi productos, nunquam pro salutaribus habendos esse, cum sanguinem, li-

quida sui parte defraudando, spiffiorem reddat, indeque obftrictiones pariat longe periculofiffimas. Recte hinc damnat methodum eorum, qui lectorum, cubiculorum, aeris calore medicamentisque calefacientibus morbi materiam per fudores in acutis eiicere fatagunt, idque exemplo Itali cuiusdam comprobat, qui putrida decumbens febre, regimine calidiore, nimiaque calidae Theae ingurgitatione fudores fibi eliciebat adeo profufos, vt cum iisdem et vires et ipfa vita effluerent.

In capite *fecundo* varia de *crifibus morborum* Nofter proponit, hasque, dum faepius imperfectae videntur, abfolutiffimas, et perfectiffimas contra vifas, minus integras effe. oftendit. Ecquis nescit, HIPPOCRATEM aliosque viros grauiiffimos vrinas nigras subnigrasque, feu tenues feu cum contentis etiam nigris, ita reformidaffe, vt, nifi abfolute lethales, fumme tamen periculofas pronunciauerint, et nihilo minus faluberrimae aliquando cum ipsis crifes obferuantur, cum alio tempore cum bonis vtique fudoribus optimisque vrinis malas admodum crifes aegri experiantur, quin imo, dum hae felicem exitum promittunt, succumbant. Maxime igitur neceffarium effe, vt medicus de valetudinis exitu iudicaturus non in vnico figno acquiefcat, fed multa colligat, et ex his, bene inter fe collatis, demum iudicet, quid in aegro fperari poffit, nec ne. Quod enim de vrinis, idem etiam de reliquis cunctis fignis valet, morbique rarius vnica folummodo euacuatio- nis fpecie foluuntur, licet negari non poffit, fieri interdum, vt vno quafi impetu per vrinas fudoresue omnis morbi materia ex corpore eiiciatur. Magnam etiam difficultatem in determinanda crifi medico parit, quod multi aegrotantium diem, quo acuto morbo conflictari ceperint, nesciant, plurimaque figna, quibuscum morbi incipere folent, prae-
fentem

sentem aequae ac futuram morbi indolem praenunciant. Neque facilius est ex bona crisi praesagitu, vtrum perfecte aegrum a morbo liberatura sit, an recidiva aliusue morbus sequuturus. Bene hinc Cl. Auctor eam auditoribus commendat prudentiam, ne vnquam hic certi quid determinare audeant, nisi forte morbum epidemice regnantem reuerti solere nouerint, cum innumerae caussae sint, quae aut recidivam, aut morbi mutationem in alium aut ipsam denique mortem cum saluberrima crisi inducere valeant.

In tertio, quod inscribitur: *de morbis acutis cum* p. 103. *petechiis aut miliaribus, capite* sententiam suam de exanthematibus his factitiis, multoties iam impugnata, totidemque defensam denuo repetit, nouisque obseruationibus et argumentis corroborare studet. Cuncta itaque, quae ipsi obiiciuntur dubia, quorum 13 deprehendimus, in hoc capite colligit, singulaque seorsim diluere satagit. Ex pluribus pauca adferre nobis libet, ne rei taedium lectores capiat. En tertium! Calidam methodum non solum causam esse horum exanthematum, ex eo colligitur, quod miliaria etiam Viennae, vbi medicorum hac methodo nunc pauci vtuntur, quin imo quandoque in nosocomio, cui ipse HAEN praest, obseruentur. Cl. HAEN vero primo nondum concedit, ab omnibus medicis Viennensibus calidam methodum esse abrogatam; deinde non solum calida medicamenta, sed etiam calidum aerem, diutinam aegrorum in lectis mansionem, venaesectionem neglectam, nimiam aegrorum in vno loco copiam, haec exanthemata producere perhibet; postea miliaria, suo in nosocomio visa, ex caussis extra id iam praegressis orta esse contendit, nec intra decem annos plures, quam 24, alterutro exanthematum genere affectos habuisse aegros, quorum 14 ea in no-

focomium iam ipsi simul apportassent, reliqui autem ibi demum iis correpti fuissent; tandem ex omnibus his in 9 tantum eruptionem diebus criticis, in 9 aliis, diebus non criticis, in 4 aliis, diebus incertis et in 2 reliquis iam statu reconualescentiae contigisse narrat, in nullo autem aegro criseos notam, vel morbi leuamen se obseruasse. 4) Obiicitur HAENIO, certam eruptionis exsiccationisque periodum seruare miliaria saepius, adeoque critica esse. Quod vero, vt ex praecedentibus liquet, Cl. Auctor negat. 5) Quum ex miliaribus retropressis vitae periculum oriri soleat, apparere dicitur, non esse symptomatica, nam id, quod tantum symptoma est, posse tolli sine discrimine, non aequè criticum. Sed HAEN refrigerante methodo ea omnino posse imminui, etiam auferri, hinc symptomatica esse regerit. Nostrum quidem non est officium, hanc litem componendi. Si interim dicere nobis liceat, quod sentimus: ab vtraque parte haec res nimis acriter et infesto animo agitari videtur: quo inde fit, vt vtriusque partis patroni, odio coecati, quid certum sit, vel non videant, vel videre nolint. Certum vero est, ineptum regimen exaestuans, olim vsitatum, saepius exanthemata haec genuisse, quae sponte, natura sibi relicta, non prouenissent. Constat etiam, ex eo tempore, quo medici priorem methodum reliquerunt, ea rarius in aegris oriri, cuius rei et ipsa Lipsia nostra, ob hunc ipsum morbum olim admodum famosa, luculentissimum praebet testimonium, in qua ea impraesentiarum longe rarius obseruantur ac olim. Negari tamen non potest, methodum Hippocraticam, Boerhaavianam et ipsam Haenianam non semper exanthematum horum eruptionem posse praecauere, sed eam interdum singularis humorum morbiue malignitatis euolutae esse comitem; saepe tamen quoque

que ea tempore critico et maximo cum symptoma-
tum leuamine prorumpere, adeoque nec semper
esse factitia, nec calidae medendi methodo solum-
modo adscribenda, sed saepe critica et salutifera
appellanda. Et nos experientia edocti loquimur et
nulli dubitamus, fore, vt quilibet a partium studio
alienus nobiscum consentiat.

Quartum caput complectitur *problemata de scor.* P. 196.
buto. Cur hodie notior, atque apud septentrionalis
maris accolae inprimis frequentior fit scorbutus, dis-
quiritur, et causa eius proxima ponitur in cruore
sanguinis crasso, feri vero vna parte mucosa, altera
specificae acri, scil. muriatica, acida, alcalina, quas
tamen acrimoniae species ab acrimonia humorum
spontanea differre, ex variis adductis et inter se
comparatis symptomatibus ostenditur. Non plu-
res et diuersas esse scorbuti, tum marini, tum terri-
colarum species, sed vnicam tantum eamque putri-
dae indolis, ex eo colligit, quod omni scorbuto vna
eademque remedia, alcalina quippe antiscorbutica
vel acida, vel vtraque mista medeantur. Id ex dia-
riis itinerum marinorum comprobatur. Varias re-
censet causas, quae in terra boreali scorbutum ra-
riorem ac mitiorem reddiderunt, num vero eadem
et marinum tollere queant, scire interest, vndenam
iste in nauibus? Aerem marinum, humidiorum at-
mosphaeram, salita et vegetabilium penuriam putat
non sufficere generando scorbuto, quia iisdem, li-
cet vniuersalibus, non omnes obnoxii sint, siqui-
dem nautae saepissime, nauium praefecti rarius scor-
butum experiantur. Nascitur itaque is a victu
corrupto, aere humido et frigido, vestibis et lectis
tenuibus et humidis, vegetabilium succulentorum
defectu cet. Curatur herbis calidis et frigidis alca-
lescentibus et acidis, licet vnius speciei sit morbus.
Machinam Suttonianam vtilem praedicat, eam ta-
men

men aeris humiditatem vniuersalem non emendare, neque scorbutum praecauere posse, credit. Contra Cl. PRINGLE monet primo, non esse ex acore percepto ad acidum cochleariae concludendum; experientia se edoctum esse, tum vegetabilia alcalina, tum iura carniū, si certo gradu corrumpuntur, acidi quid redolere; fugax vero esse hoc acidum, breui in alcalinum abiens; deinde eum non distinxisse satis inter fermentationem et putrefactionem, inter putrida et alcalina, quippe putridum cum acidis non efferuescit, priusquam in alcalinum vergit; inde cochleariam, nasturtium cet. ob acre iis insitum recte vocari putat remedia calida alcaliscentia. Succulenta vegetabilia sale condita in doliis feruari suadet. Aeris puri, sicci et tepidi vtilitatem in curatione concedit, eum tamen hanc absoluere posse negat. Causa citae curationis nautarum in larga remediorum ingestione, tardae vero terricolarum in parca medicamentorum assumptione posita esse, Nostro vero simile videtur.

p. 240. *Caput quintum de machina ad curandum ileum desperatum* agit, et epistolas duas Cl. IO. DE VIDEMAR, Practici Mediolanensis, ad Cl. HAENIUM datas, continet, in quibus cum vsus eius tribus aegris, iliaca passione laborantibus, profuisse euincitur, tum obseruata in denatis et experimenta in cane viuo instituta traduntur. Machina haec, clysteris loco adhibenda, haud absimilis est ei, quae ad extinguenda incendia describitur apud Cl. MARTIN in *Grammatica scientiarum*; cuius ope aqua tepida ad plures libras iniicitur, vt motus peristalticus, praesente vomitu stercoreo inuersus, reuocetur. Noster itidem plura in canibus viuis cum hac machina instituit experimenta, quibus constitit, vim continuatam superasse resistentiam valuulae coli, et vomitus effecisse. De vermibus vna cum aqua a canibus reiectis

reiectis atque circa actiones vitales quaedam notantur; tandem corollaria 14 inde ducta finem libri faciunt.

IX.

Diff. inaug. anat. de structura mammaram sexus sequioris nuperrimis obseruationibus ex experimentis superstructa. Praef. ANDR. WESTPHAL. P. P. O. Auctore *Alex. Bernh. Kölpin*. Gryphiswaldae, literis Rösenianis. 1764. 4. pl. 5. tab. aen. 2.

Elegantissimum hoc opusculum, praeter aliorum auctorum obseruationes collectas, varia quoque notatu digna planeque noua continet, quae Cl. KÖLPIN, Cl. WALTHERO, theatri anatomici Berolinensis Professori, se debere fatetur.

Papilla mammae muliebris ex sola condensata et p. 7. plicata cute externa fit, fibraeque NUCKII, KEILII, WINSLOVIIQUE non adsunt. Interna papillae pars ex multa tenaci quidem, sed satis molli tela cellulosa componitur, quae tubulos lacteos reuincit. Nihil itaque intus continet, quod cauernosum siue ligamentosum dici mereatur. Hinc erectionem p. 8. papillae in libidine vel ex quacunque irritatione Cl. KÖLPIN negat, corpore scilicet cauernoso, sine quo nulla erectio fieri potest, deficiente; quamquam concedit, foeminas voluptatem sentire ex contrectatione mammaram, quae voluptas tamen systematis nervosi irritati tantum effectus est. Arteriarum mammae historiam secundum HALLERUM, venarum vero secundum WINSLOVIUM tradit. Neruos p. 17. vero mammae, ab aliis Auctoribus fere neglectos, ex Cl. WALTHERI obseruationibus, qui singularem in iis disquirendis diligentiam adhibuit, describit Noster.

ster. Nerui autem mammae duplicis ordinis sunt, cum alii ad cutem tantum, alii ad ipsius mammae substantiam interiorem procedant. Omnes vero thoracici anteriores nuncupantur, et a Nostro in neruos thoracicos anteriores internos. et externos diuiduntur. Oriuntur communi origine a neruis dorsalibus cum radicibus nerui intercostalis iunctis, ea ratione, vt neruus hic costalis, ad marginem costae procedens, in media costae parte intercostales musculos perforet, et *exterior thoracicus* fiat, atque horum in vniuersum sex numerentur. Qui vero ex trunco, magis antrorsum procedente, rami inter cartilagineas costarum tandem procedunt, ii *thoracici interni* a Nostro dicuntur. Hos omnes subtiliter disquirat, eorundemque diuisiones vltiores et fines examinat.

p. 25. Vasa lymphatica mammarum tam ex cauis tubulorum lactiferorum, quam ex tela cellulosa, glandulis minoribus, ex quibus mammae componuntur, interiecta prodeunt. Colliguntur in superficie mammae posteriori in ramos maiores, ad glandulas conglobatas et ex iis procedunt, ad plexus lymphaticos maxillares in subclauias venas tandem insertos, quos MECKELIUS descripsit, et vti Noster refert, etiam in tabula aeri incisa, nondum tamen publi-

p. 27. cata, delineauit. Mammae, ex experimentis Cl. WALTHERI, tot diuersis a se inuicem constant glandulis, quot numerantur in papilla ductus excretorii. Omnes vero hae glandulae arcte inter se cohaerent, nullaque arte a se inuicem separari possunt. Nulla tamen anastomosis aut commercium inter tubulos lactiferos, aut inter diuersas glandulosas partes existit. Hinc Noster, cum nulli acini a se inuicem separari possint, neque vnicus tantum ductus

p. 29. excretorius adsit, concludit: mammas non ad glandulas conglobatas pertinere, sed esse corpus glandulosum

dulosum peculiaris generis. Tubulorum galactophororum semper quindecim numerantur, constanti numero. Eorum tamen tredecim tantum omni studio et diligentia repleri possunt. Nam duo ultimi, ad supremum et externum papillae ambitum collocati, subtiliores sunt, quam ut repleri queant.

In tabula aenea prima mammae anterior facies, cute et pinguedine detractis, tubulisque ipsis mercurio repletis delineatur. In tabula secunda posterior superficies traditur, in qua vasa lymphatica potissimum ad plexum lymphaticum axillarem progredientia apparent, quae pro parte ex ipsis tubulis galactophoris oriuntur.

X.

Diff. inaug. med. sistens Pylorum anatomico physiologice consideratum. Auctore HENR. PALMAT. LEVELING, Treuir. Argentorati, typis I. Henr. Heintzii. 1764. 4. pl. 4. tab. aen. 2.

Primo capite Cl. Auctor de fabrica pylori ita agit, ut iis, quae ab aliis scriptoribus de hac parte dicta sunt, breuiter enarratis, suas obseruationes proponat. Membrana exterior pylori est productio p. 7. peritonaei, per omnem ventriculum diffusi, quae tamen tenuis est, et cum subiecta secunda tunica tam arcte cohaeret, ut sine dilaceratione separari nequeat. Ad latera immittuntur in eam ligamenta pylori vulgo dicta. Membrana musculoſa semper p. 8. ad pylorum crassior est, duplicisque ordinis fibras, exteriores longitudinales, interiores circulares habet. Longitudinales validam fasciam carnosam referunt, et pylorum supergrediuntur, atque supra duodeni conuexitatem pergunt, ubi inter intestini
fibras

fibras circulares euanescent. Circulares non circulos integros efficiunt, sed finibus suis cum fibris sibi similibus anfarum in modum neſtuntur. Harum circularium fibrarum fabricam ſubtiliter Noſter deſcribit, in primis vero modum, quo cum fibris duodeni coniunguntur, explicat. In neruea pylori tunica glandulae folliculoſae ſedent, tanta quidem in copia, vt pylorum ex meris folliculis quaſi componi diceres.

- p. 18. In altero capite, quod inſcribitur: *de vi et actione pylori* in ingeſta, duplicem pylori vim facit, *retentricem*, quae alimenta non rite praeparata in ventriculo retineat, et *expultricem*, qua alimenta, in pul-tem redaſta virium ventriculi ope et liquorum huc affluentium ad inteſtina elabi permittantur. Haec a fibris muscularibus ventriculi pendet, quibus ſumma irritabilitas ineſt. Circa retentricem vero pylori vim Cl. LEVELING varia experimenta inſtituit, tum in cuniculo, tum in humano quoque cadauere, quae docent, ventriculo cibus repleto, valuulam pylori totam clauſam eſſe, digitoque in ventriculum adhuc calentem immiſſo, ad duodenum penetranti reſiſtentiam opponere, eaque ſuperata, valuulam hanc ſe iterum perfecte claudere. Situs etiam ventriculi pleni ad retentionem ciborum aliquid confert. Repletus enim ventriculus oriſcium ſuum ita contra duodeni tubum applicat, vti accurate Noſter in experimentis ſuis obſeruauit, vt et pylori oſtium hac appreſſione clauſum maneat, et omnis ciborum impediatur exitus. Accedit ad impediendum nimis celerem ciborum e ventriculo egreſſum compreſſio hepatis et plica duodeni, aliaeque
- p. 22. cauſae, a Noſtro explicatae. Quando vero rima duodeni aperitur, tunc fibrae quoque longitudinales actione ſua ad hunc motum praestandum concurrunt. Dum enim ſe ſupra molem intus haerentem
- tem

tem contrahunt, ventriculi extremitatem diducunt quoque, et ampliant, quo cibi eo melius pylori resistantiam superare possint.

Tabula aenea prima adiecta duodeni et ventriculi portionem in aqua explicatam et fluitantem sistit, per minorem curvaturam sectam. Hac ratione ruga pylori modusque, quo ea ex variis tunicis formatur, optime in conspectum prodit. In altera tabula portio duodeni et ventriculi inuersa, ablataque tunica villosa et neruea, delineatur, quo fibrae circulares eo melius sese conspectui offerant.

XI.

Versuch vom Daseyn des Eisens im Carlsbader Brudelsteine, in einem Sendschreiben an den Herrn D. GOTTLOB CARL SPRINGSFELD etc. Dresden 1763. 8. pl. I.

h. e.

Epistola ad Virum Cl. G. C. SPRINGSFELD data, sistens experimentum, quo probatur, ferrum lapidi seu topheo fontis feruidioris thermarum Carolinarum inesse.

Notum est, Cl. HOFFMANNUM et BERGERUM thermis Carolinis ferri materiem adscripsisse, eam vero Cl. SPRINGSFELD per experimenta non reperiisse. Vt in dubia hac re, quid certum sit, definiiri possit: Cl. SPRINGSFELD huius rei inuestigationem et aliis viris commendauit. Cum itaque KLINGHAMMERI, medicinae tunc temporis studiosi Lipsiensis, qui Auctor est huius epistolae, eximiam in arte chemica peritiam haberet cognitam, Auctor ei fuit, vt in hanc rem inquireret. Quid ille igitur per varia et repetita cognouit experimen-

ta, hic exponitur. Praecipuum vero experimentum hoc est. KLINGHAMMERUS nimirum topium istarum thermarum in mortario vitreo tenuissime comminuit, pulueremque cum oleo oliuarum in pastam redactum in crucibulum immisit. Eum vero ignis gradum excitauit, vt massa flammam conciperet, qua excitata, crucibulum ab igne remouit, donec flamma sponte exstingueretur. Id aliquoties repetiit, vsque dum nulla flamma appareret. Tandem crucibulum, externe tantum candescens, ab igne abstulit, eoque frigefacto, massae in mortario vitreo iterum comminutae magnetem admouit, cuius ope magna copia particularum mouebantur, eidemque adhaerebant. Ferrum itaque inesse concludit. Monet autem, nunquam massam illam igne fortiori tractandam esse: experientia enim edoctus deprehendit, omne phlogiston iterum confumi, et meram terram relinqui, a magnete nunquam attrahendam. Tandem etiam asserit, aquam thermarum Carolinarum substantiam martialem continere. Ope enim alcali, in aquis his contenti, substantiam hanc solutam esse, ideoque in vasa minutissima delatam, vim roborantem leniorem praestare, colligit.

XII.

Della Inoculazione del Vajuolo Trattato di
SAVERIO MANETTI, Medico del Collegio
Fiorentino. In Firenze, appresso Andrea
Bonducci 1761. 4. Alph. 1. plag. 11.

h. e.

Tractatus de inoculatione variolarum, Auctore
XAVERIO MANETTI.

In libello hoc conscribendo Cl. Auctor non medi-
cis, de fundamentis artis salutaris iam certo per-
suasis, nec iis, qui indocti imperitique sunt, nec
argumentis conuinci possunt nec volunt, sed iis tan-
tum vtilis esse voluit, qui de praestantia methodi
artificialis variolas excitandi argumentis facile ex-
plicandis instruendi sunt. Tractatus vero in qua-
tuor sectiones diuisus est, in quarum *prima* rationes
politicae, obseruationes et tentamina recensentur,
quibus praestantia methodi variolas inoculandi de-
claratur; in *secunda* rationes physicae et mechanicae,
quae inoculationem commendant, adducuntur; in
tertia varia dubia proponuntur, et obiectionibus eo-
rum, qui inoculationi minus fauent, respondetur;
in *quarta* demum obseruationes et monita practica
adduntur, quae methodum inoculationis, morbos
inde oriundos, praeparationem et selectum homi-
num, ad insitionem aptorum, concernunt. Nos
ex his sparsim quaedam adducturi sumus, quae,
etiam si non prorsus noua sint, ideam tamen operis
sistunt.

In sectione prima igitur Noster colligit omnes p. 1.
obseruationes, quae egregios inoculationis effectus
declarant, et simul commemorat instituta, quae ad
hanc medendi methodum vltius perficiendam fa-
ciunt, ostenditque, medicos, ipsos licet rationales

F f 2

visos,

vifos, opinionibus vero praeconceptis occoecatos se huic methodo opponere, et imperitos confundere.

- p. 41. In fecunda fectione adducit et explicat rationes, quibus parentes ad inoculationem in liberis admittendam impellendi funt. Scilicet nec vnicum ex tot hominibus, qui inoculationem subierunt, ex morbo variolofo mortuum effe; paucos ex aliis morbis superuenientibus periiffe; inoculationem femper excitare variolas benignas, et nullum ex his
- p. 49. faciem cicatricibus foedam habuiffe. Cl. PEVERINI inoculationem fine vlla praeparatione in puero tabido, fcabie affecto, mammas matris, venerea labe affectae, fugente instituit; purulentam materiam ex puero, confluentibus variolis affecto et inde mortuo, collegit, paucas tamen variolas confpexit, et aeger breui fanatus fuit, licet de fequenti ftatu huius aegri, et an ex alio morbo obierit, nihil compererit.
- p. 61. Porro monet Nofter, incifionem materiam morbofam, vlcere facto, ita subducere, vt, cum in peste aliisque morbis vlcera artificialia malignam materiam auertant, illud quoque in variolarum infitione
- p. 69. exspectandum fit. Prouocat etiam ad inoculationis tentamina in contagiofo boum morbo, et felicem eius successum.
- p. 81. In tertia fectione varia dubia mouet, fcilicet infitionem religioni effe contrariam; variolas infitas non effe veras; homines inoculatione ad varios morbos disponi; immo infitas interdum confluentes fieri; post variolas superatas alios morbos fequi; et
- p. 106. breui refponfione eadem tollere annititur. Inprimis vero dubium illud remouet, quod amori paterno contrarium fit, liberos fanos morbo afficere, et in periculum vitae coniiicere, qua in re vtitur omnibus argumentis a Cl. CONDAMINE et aliis propofitis, quibus ostenditur, minus periculum effe in infitis,

fitis, quam naturalibus, et praeterea vrget, multa in medicina et medicamentis admitti, quae venenim habent, et in se nocent, licet iusto moderamine adhibito egregios et salutares effectus producant.

In sectione quarta primo de selectu eorum, qui p. 144. bus variolae artificiales applicandae sunt, agit. Infantibus quidem conuenire multis ex rationibus confirmat, v. c. quod lymphae abundant et parum rubri sanguinis habent, quod humores in acidum vergunt, quod spiritus nondum concitati sunt et omnis timor abest, quod in somnum procliues sunt et motu non adeo exercentur, quod fibra molli et rara corporis textura instructi sunt, quod calorem internum et bilem acrem non habent. Subiungit tamen et alias rationes, quae contrarium vrget v. c. quod ad morbos cutaneos procliues sunt, quod variis fluxibus ventris, et saepe dentitionis incommodis excruciantur. Inter septimum itaque et decimum annum aptissimum tempus inoculationi ponit, et annorum pubertatis ac prouectioris aetatis incommoda recenset. Vernale et autumnale tempus p. 160. huic rei prae reliquis conuenire, et temperamentum sanguineum optimum esse, affirmat; fomitem enim variolosum putat partem densissimam siue phlegmaticam lymphae ingredi, cum pallidi et laxa fibra instructi praecipue cicatricibus foedi reddantur. Ad inoculationem minus aptos iudicat eos, qui p. 171. corpora male conformata habent, graciles, in varios morbos, inprimis in dysenteriam procliues, qui ex acri lymphae rubore, aspritudine et pustulis in facie afficiuntur, vrget tamen, nec scrophulosos, nisi alia lymphae vitia coniuncta habent, nec feminas iusto tempore menstruatatas eximendas esse. Quae de praeparatione et methodo insitionis per incisionem, nec non de selectu materiae variolosae et pro-

p. 225. gressu morbi proponit, non repetenda sunt. De venaesectione vero in progressu morbi administranda vel repetenda monet, eam, vrgente febre, summe necessariam esse, neque ea progressum morbi variolosi impediri. Haemorrhagiam enim narium et fluxum menstruum, in foeminis minus ordinato tempore accedentes, non vt symptomaticas, sed vere criticas, haemorrhagias considerandas esse. Cum autem Noster signa varia haemorrhagiae narium futurae exhibuerit, pulsus dicroti mentionem non iniecit, sed hac occasione ostendit, Cl. SOLANO et aliorum obseruationes, hac in re prolatas, in vniuersum non valere, pulsus dicrotum potius, praeter haemorrhagiam narium, alias quoque excretiones sanguineas praecedere.

p. 258. Sub finem quaedam exempla inoculationis variolarum ex voto succedentis proponuntur.

XIII.

Lettera del Sig. Dott. SAVERIO MANETTI, che puo seruire di Supplemento al suo Trattato sull' inoculazione del vajuolo, diretta al Dottore GIUSEPPE ANGELO CASAGRANDE, Cremonese, Medico astante in Firenze nel Reg. Sped. S. Maria nuova. In Firenze, appresso Andrea Bonducci. 1762. 4. pl. 6 $\frac{1}{2}$. h. e.

Epistola Cl. XAVERII MANETTI, vt supplementum libelli de inoculatione variolarum ad Cl. CASAGRANDE,

Hanc quidem epistolam Cl. Auctor ad Cl. CASAGRANDE dedit, Cl. IOANNI CALVI, medico Mediolanensi, dedicauit, et simul aliquot inoculationis ex voto peractae, in dedicatoria sua

fua epistola adduxit exempla. Ipsa vero Cl. MANETTI epistola praecipue de inoculationis tentaminibus, a Cl. NICOLAO BATTINI, medico Lericensi, susceptis, agit, quae quidem omnia prospere cum successu finita sunt. Inprimis autem annotari meretur inoculatio, in iuvene octodecim annorum instituta, qui, licet pustulae copiosae in facie oriundae ferme habituales fuerint, et incisio-nes etiam viuum excitauerint dolorem, eruptionem tamen et reliquas mutationes variolarum ex voto sustinuit. Cum vero inoculatio in iis familiis, quae subsidiis curationis non destituuntur, optime perficiatur, in plebe autem defectus subsidiorum et negligentia salutare effectus peruertere possit, optandum est, vt nosodochia publica constituantur, quo infantes pauperum definitis temporibus in iis suscipiantur, et inoculationis vires accurate experiantur. Hoc quidem Florentiis fit in nosodochio St. Matthaei, in quod quotannis mense aprili et augusto viginti infantes vtriusque sexus suscipiuntur, et artificialibus variolis afficiuntur. Euentum autem in omnibus felicem fuisse, nec alium morbum superuenisse, Noster confirmat.

XIV.

Dresdnisches Magazin, oder Ausarbeitungen und Nachrichten zum Behuf der Naturlehre, der Arzneykunst, der Sitten und der schönen Wissenschaften. Erster Band. Dresden, bey Michael Gröll, 1760. 8. m. 4. Kupfert. Alph. 1. pl. 12. Zweyter Band. ibid. 1765. m. 5. Kupfert. Alph. 1. pl. 9. i. e.

Promptuarium Dresdense, siue elaborationes et relationes, ad historiam naturalem, artem salutarem, doctrinam morum et literas humaniores pertinentes. Tomus I et II.

Quamquam prima pars huius diarii iam anno 1759 prodiit, vix tamen possumus, quin de eo nunc mentionem faciamus, cum hic liber inprimis ad historiam naturalem Saxoniae spectet, et ex hac doctrina plurima notatu maxime digna lectoribus offerat. Nos autem ex his praecipua tantum eligamus, et ea praesertim, quae ad nos pertinent. Descriptiones animalium, hic occurrentes, vt plurimum e multis scriptis compilatae sunt.

Tom. I. Tom. I. Part. I. N. 3. *De natura et medela morbi, anno 1759 in Saxoniam grassantis.* Causa proxima erat effusio bilis corruptae, qua sanguis putrescebat. Vomitorium e tartaro emetico, vel ipecacuanha cum lapidibus cancrorum, et decoctum cremoris tartari, optime profuit; in aliis, vt grauidis, herniosis, cet. rhabarbarum et decoctum cremoris tartari cum pulpa tamarindorum idem praestitit; si febris maligna non cedebat, electuarium diascordii FRACASTORII cum aceto, et interposita antiphlogistica, maxima cum vtilitate sunt adhibita.

4) Re-

4) *Relatio de arbore petrificata cum eius icone*, cu-p. 39.
us iam alias mentionem fecimus *).

Part. II. N. 3. *Relatio de monte prope Dresdam* p. 73.
sito, ubi petrefacta deprehenduntur, Auctore S. Est proprie summitas collis, a pagulo *Krebs* ad *Zehist* per quartam circiter milliarii partem adscendentis, cuius stratum superius est humus grisea, arenosa, fertilis, sub qua inuenitur stratum griseum, lapideo calcareum. Summitas, ob arenoso lapideam terram sterilis, plurimis petrefactis abundat, quorum inprimis haec indicari merentur; 1) *tophus albus, optimus, flavis striis notatus*; 2) *arenarius cinereus, particulis maioribus compositus, in quo pectinitae paruae et ammonitae haerent*; 3) *arenarius cinereus, particulis minoribus, cum adsperis gryphitis*; 4) *arenarius vulgaris, et flavus, et cinereus, cum variis entrochis petrefactis, vel rectis, vel in ramos diuisis*. Haec petrefacta in stratis inueniuntur.

6) *Relatio de massa carneo sanguinea, per vias urinae excreta, anno 1757 et 1758*. Quinquagenarius, mictu cruento affectus, subito per vrethram eiecit frustulum carni simile, crassitie digiti et longitudine spithamae; post aliquot dies rediit mictus cruentus, et paulo post rursus emissa est portio similis massae, eademque excretio intra duodecim dies ter facta est, praegresso semper languore insigni et animi deliquio. Haec massa minime polyposa erat, sed potius ex sanguine tenaci in ipsa vesica vrinaria producta videbatur.

Part. III. N. 5. *Relatio de astroitis prope Chemni* p. 179.
tium reperiundis, Auctore S. Ibi inuenitur 1) *lapis ruber*;

F f 5

2) *albus*

*) vid. Commentar. nostror. Vol. I. Part. III. pag. 522.

2) *albus et ruber*; 3) *niger, maculis albis et rubris, duritie ac politura achatae similis*. Dissecti et politi in superficie ostendunt stellas albas vel rubicundas, cum 4-8 radiis instructas. Quae stellae cum ex molliori consistant massa, quam lapis, in quo continentur, ac formam vel cylindricam vel pyramidalem fistant, et cum lapidibus astroideo cylindricis conueniant: Cl. Auctor putat, eas esse lapides astroideo cylindricos petrefactos, et a lapide achatae simili inclusos. Qui cum sint partes pedunculi encrinorum: verosimile est, partes pyramidales, cum lapidibus astroideo cylindricis per lapidem achatae similem coniunctas, eas esse partes, quas in capitibus encrinorum videmus.

p. 159. Part. IV. N. I. *Relatio de trochitis et entrochis, in variis Angliae regionibus reperiundis*, Auctore S. Trochitae, astroitae, entrochi et astroideo cylindri ad vnum genus pertinere videntur, cum trochitae sibi impositae entrochos forment, et astroideo cylindri ex astroitarum coniunctione oriantur, et figura in vtrisque columnam fistant, in prioribus rotundam, in posterioribus angulatam. A pedunculo encrini inprimis proficisci putantur. Vt ostendat Cl. Auctor, quibus rebus, praeter figuram ipsis propriam, differant entrochi et astroideo cylindri, ex ROBERTI PLOTT *Natural History of Staffordshire* eorum mentionem facit, qui in Anglia reperiuntur. Nonnulli eorum partes vegetabilium fistant, vt stelechites, trunco arboris similis; prope *Dudley* reperitur lapis, *Poxstone* dictus, ligno petrefacto similis; stelechites sibi facie ALDROVANDI, eiusque variae species, prope *Beresford* et *Stansop* reperiundae, ad priores vix pertinent, cum consistant ex lapidibus annularibus, in vtraque superficie variis radiis notatis. RAYUS hos pro vertebris piscium habuit. Alii sunt caui,
orifi.

orificio rotundo vel stellari. Maiores, radiis notati angustioribus, a centro ad peripheriam decurrentibus, trochi dicuntur, quorum si plures coniunguntur, entrochi formantur. Ex lamellis componuntur tenuibus, micaceis, quarum superficies acutae fulcos laterales producunt, ita positos, ut cum fulcis sequentis trochi angulum faciant. Si franguntur aut teruntur, odorem ingratum spargunt. In superficie vtraque duplex est series radiorum, prior circa canalem pentagonum medium; altera, ad peripheriam excurrens, a priori distinguitur circulo cauo, profundo. In aliis quatuor conspiciuntur series radiorum; aliorum radios percurrit linea undulata; quam quidem rem icones adiectae melius declarant. Prope *Beresford* et *Stansop* inuenitur petrefactum, quod ex crassis trochis componi videtur, nec medium canalem habet, nec odorem emittit, si frangitur aut teritur, et ad IMPERATI *Columnettas* pertinere, a Cl. Auctore existimatur.

6) *De ignauo.* Hoc animal formam et magnitudinem simiae habet, pilis densioribus ac longioribus, dentibus magis acutis et longioribus, ventre maiori, proboscide, oculis et naso minori. Aures tantum ex meatu auditorio constant, magnitudo capitis est deformis, cauda breuissima, pedes laeuigati, palmati, tribus digitis longis acutis instructi. Rugosum est; iuniorum cutis laeuis est, griseo colore, seniorum rubra fit aut fusca, maximeque pilosa. Non nisi fame ad motum incitatur, atque se mouendo ingratum eiulatum profert, quo ipsum ab hostibus defenditur; vix intra 8 - 9 minuta spatium trium pollicum progreditur. Arbores adscendit, et fructus ac folia edit, saepeque fame perit, si arbores nimis distant, aut nimis altae sunt. Inuenitur in America meridionali, et in Guinea Africae.

Part.

P. 297. Part. V. N. 2. *Relatio de sic dictis rosis salicis.*
 Auctore S. Inueniuntur in salicibus, si incrementum
 gemmarum interrumpitur, folia lateralia in forma
 rosae expanduntur. et folia media non iustam formam
 ac magnitudinem attingunt; color earum est varius, vt
 plurimum viridiusculus. Plerumque initio autumnii
 in salicibus regionum humidarum deteguntur, qua-
 rum gemmae iam vere mutatae erant. In variis
 salicis speciebus crescunt, v. c. *in salice foliis inte-*
gris, glabris, ouatis, acutis; in salice alba; rubra;
caprea; pumila; grisea capillari; in salice foliis oua-
tis, rugosis, subtus tomentosis, undatis, superne denti-
culatis LINN. *in salice foliis rotundo acuminatis* BAUH.
in salice latifolia, inferne hirsuta CHABRAEI. Haec
 rosa producitur ab insecto, quod oua in gemmam
 salicis immittit, vnde postea vermes prodeunt, qui
 partes internas gemmae proliferae succis destituunt,
 ibi nidulantur ac formam mutant. Ex eruca, in rosa
 salicis enata, progignitur tandem initio iunii *Ten-*
thredo siue *Cinips ater, thoracis tergo virescente, pedi-*
bus saltatricibus LINNAEI. Quodsi itaque *Cinips*
 oua in gemmam salicis immittit, praeripiunt quidem
 erucae hinc genitae succum gemmae salicis eiusque
 incrementum retardant, attamen vix impediunt
 euolutionem foliorum externorum, tempore vernali
 peragendam, haec autem ob istam resistantiam ma-
 gis ad latera expanduntur, et folia media, post-
 quam eruca, nunc in papilionem mutata, auolauit,
 minora manent, vt figuram rosae autumnis consistant.

P. 382. Part. VI. N. 4. *De mirabili euentu febris mali-*
gnae. Quadragenarius febre acuta, cum pessimis
 symptomatibus coniuncta, laborauit, cui dedit Au-
 ctor bis vomitorium, atque decoctum antiphlogi-
 sticum; 5to die accedentes spasmos ac singultum
 clysmate et vesicatoriis mitigauit, 12moque die
 venae-

venae sectio febrem dissipauit. Paulo post aeger per sex dies exspuebat multum sanguinis putridi, e gingiuis prorumpentis, vrina sanguine putrido inquinata erat, corpus maculis nigris obteetum, pulsus durus, et insigne corporis frigus sentiebatur, relicta animi integritate. E vena secta effluxit sanguis ruber, sero destitutus; accessit postea saluatio pituitae viscidae, rediit calor naturalis, et post vsum acidularum Egranarum perfecta sanitas.

6) *De formicis albis.* In Asia et Africa reperiuntur formicae magnitudine mediocri, ventre albo, capite ac thorace rubro vel fusco. Aceruos construunt rotundos, conicos, peripheria 14 - 15 pedum, et altitudine 8 - 12 pedum, cum simplici ostio, qui exterius gypso quasi obducti sunt, interius e fornicibus et cameris constant, quae vel cibus, vel fordibus replentur, vel habitaculis inseruiunt. Cum moriantur, si diutius radiis solis expositae sint: de nocte tantum migrant sub portico, quem e terra conficiunt tanta celeritate, vt intra 12 horas canallem 8 - 9 vlnarum longitudine exstruant, quem continuant, si murum adscendunt, ac, si forte rumpitur, statim reuertuntur, vt illum denuo restituant. Si domum attingunt, per lignum sibi viam faciunt. Praeterea omnia, praeter lapides et metalla, aut ea, quibus sal inspergitur, deuorant, adeoque animalia viua necant, v. c. gallinas, oues, vaccas, glires, cet. Copiose propagantur, et acceptis alis gregatim auolant, atque ab auibus deuorantur.

Part. VII. N. 1. *De nido acanthidis, et peculiari* p. 403.
ratione utriusque auis, qua constructus est. Duae acanthes in hypocausto intra 14 dies mense martio nidum fecerunt ex pallio, pennis, linteo, filo, musco, pilis, cet. Femina ab 8 ad 13 apr. quotidie

die ouum posuit, et ex sex ouis quatuor pulli incubatione excluderentur, qui reliquis duobus ouis, testis et excrementis, nutriebantur; medio maio femina rursus quatuor oua emisit, hinc duos pullos procreauit, eosque simili modo nutriuit; medio iunio femina, sana alias visa, subito post eiulatum mortua est; mas, alii feminae adiunctus, semper tristis fuit, et post 5 menses periit. Nidi fabrica ex icone adiecta melius cognoscitur.

p. 435. 3) *De cancro mammae feliciter curato* a Cl. RUMPELT. Quinquagenaria contusione sibi excitauit scirrhum mammae sinistrae, nucis iuglandis magnitudine, qui post 6 annos, variis minus aptis adhibitis remediis, in dies increuit, vt tandem in cancrum apertus fit. Adhibuit Cl. Auctor interne decoctum guaiaci cum cort. peruv. serum lactis, liquorem anod. miner. HOFFM. et laxantia antiphlogistica. Idem liqu. anod. tumori externe applicatus dolores auxit; vsus est itaque vt caustico, ad vlcus depurandum, solutione lapidis medicamentosi, e vitriolo, alumine et nitro parati, et quidem bono cum successu, eiusque vim postea cum elixirio acido DIPPELII efficaciorum reddidit, atque in sinus iniecit aquam vitrioli tepidam. Sic intra quatuor menses malum dissipatum, et relicta apertura paulo post cicatrice clausa est.

p. 467. Part. VIII. N. I. *Cogitationes de distributione auium, et modis, quibus inter se coniunguntur*, Auctore I. G. R. Existimat Auctor, ad aptam auium distributionem non sufficere considerationem rostri ac pedum, sed simul etiam requiri cognitionem rationis vitae et nutrimenti auium, cum alias genera coniungantur, quae saepe quoad mores et cibos maxime sibi contraria sunt. Ad vtrumque igitur respi-

respicens, aues in duodecim classes hoc modo diuidit, vt et quoad figuram, et quoad mores ac cibos, inter se conueniant. Feles volantes, sciuri alati, mures alis instructi, ope *Caprimulgi* coniunguntur cum auibus rapacibus, quae noctu escam quaerunt, et primam classẽ constituunt, ad quam pertinet noctua parua aucuparia; noctua cum auribus plumaecis; vlularum varia genera. *Secunda classis* continet aues rapaces interdium volantes, quae insecta, aues, aliaque animalia deuorant, vt aquilae species, vultures, vultur Brasiliensis collo nudo, falcones, accipitres, et varias species auium rapacium minorum, atque vtraque classis per *Vlulam diurnam* coniungitur. *Lanius maior cinereus* ad tertiam classẽ ducit, cuius aues quidem rapaces sunt, pedes autem digitosque graciliores habent, et, praeter carnes, fructus ac semina edunt; huc referuntur pari, picae, monedulae, cornices, corui. Ad classẽ quartam viam pandit *Tauraco*, qui non solum a rapina, sed a fructibus etiam viuuit, eosque peculiari rostro frangit, vti omnes psittaci, hic adnumerandi. *Coccothraustes curuirostra*, crucifera, cuius pedes et vox cum *Fringilla* conuenit, est auis intermedia classis quartae et quintae. Comprehenduntur autem in classẽ quinta aues, quae grana et semina rostro frangunt, vt fringillae, linariae, passerres Canarienses, emberizae. Cum hac classis sexta cohaeret, ope *Passeris emberizae* siue *milliariae*, qui non solum grana rostro frangit, sed haec etiam integra deglutit. Hic locum inueniunt aues, quae grana et baccas integras deglutiunt, vt alauda, turdus, merula, turdela, gauia, arquata, tarda, struthio, casuarius, gallinae, columbae. *Cuculus*, qui vermes sub musco aut corticibus edit, et grana integra deglutit, septimam classẽ componit, quae continet aues, quae vermes et insecta ex arborum corticibus rostro petunt, vt pici genera. *Trochylus*, qui insecta et in arboribus,

et

et volantia capit, octauam classem septimae adiungit, quam sistunt aues, quae quidem insecta volantia captant, sed ratione rostri et pedum a praecedentibus differunt, v. c. curruca, fyluia, iuscinia, hirundo, muscipeta. Nexus cum nona classe per Sturnum fit, qui insectis aquaticis viuit, et plerumque ad aquas degit. Huc pertinent aues, ad aquas commorantes, et insectis aquaticis, cochleis, piscibusque se nutrientes, v. c. ispada, hiaticula, fulica, haematopus. Quam quidem classem cum decima combinat Rallus aquaticus, qui pisces, ranas, aliaque amphibia quaerit. Concluduntur in hac classe aues paludosae, longis cruribus et rostris praeditae, ac simili nutrimento viuentes, vt ardearum genera varia, numenii, ciconiae, grues. Connectit classem undecimam cum decima Flamingo, praeter ranas et amphibia, variis seminibus sustentatus, et pedibus natatoriis instructus. Ad hanc reducendae sunt omnes aues natatoriae. Cum iisdem arctissime coniungitur classis duodecima, per Turdum aquaticum, qui pedes natatorios habet, et insecta aquatica aliaque comedit. Componitur haec classis ex auibus, quarum esca e vermicibus et insectis desumitur, vt sunt v. c. scolopaces, arquata stercoraria, cet. Mellifuga minima aues cum insectis coniungit, cum, vti insecta, rostri ope rorem et mel e floribus fugat. Conuenit inprimis cum Phalaenis spirilinguibus LINNAEI.

Vol. II. Vol. II. Part. II, N. I. De regni mineralis praecipuis diuitiis, eiusque rebus raro occurrentibus, in Saxonia copiose reperiundis, differit Cl. SCHULZIUS. Indicantur loca, vbi apud nos e fluuiis educitur aurum, vel effodiuntur minerae argenti, cupri, stanni, plumbi, ferri, aut vbi inuenitur magnes, smiris, cinnabaris, cobaltum, sulphur, arsenicum, pseudogalena, corneus crystallifatus, minera antimonii colorata, lithanthraces, caespes bituminosus, succinum,

num, salinae, vitriolum, aqua cupro impraegnata, minerae ac terrae aluminosae; praeterea lapides pretiosi, v. c. topasius, beryllus, rubinus, chrysolithus, granatus, amethystus, filex pellucidus; lapis alabondicus, *Almandinstein* dictus, qui prope *Lengefeld* reperitur, inprimis notari meretur, cum vix extra Saxoniam reperiatur; ob colorem a Cl. Auctore ad hyacinthos, ab aliis ad granatos, refertur. Porro abundat Saxonia opalis, achatis variis, iaspidibus, marmore serpentino, variis marmoribus, alabastris, ardesiis, lapidibus calcareis, cotibus, in quibus *cos aquam transmittens*, non diu detectus, inprimis indicandus est. Plurima etiam in Saxonia existunt petrefacta, plurimae terrae, argillarum species variae, smeectides, lithomargae, ochrae, terrae tinctoriae, terra miraculosa RICHTERI. Nec minus in Saxonia fontes medicati sunt, vt Radebergensis, Wolkensteiniensis, Gieshüblensis, Lauchstädiensis, cet.

7) *Relatio de auro et mineris aureis in Saxonia*, p. 118. inprimis prope Reichmansdorf, ditionis Salfeldensis, detectis; Auctore S.

Part. III. N. 3. *Epistola ad amicum, in qua Cl. P. 159.* WOODWARD et Cl. MORO sententiae, de terrae mutationibus, disquiruntur. Originem petrefactorum, quam vtrumque non satis explicasse, Auctor arbitratur, ita demonstrare tentat. Fluvii, ad mare accedentes, crassiores partes, quas secum rapiunt, ad littora deponunt, subtiliores diu in mare agitantur, donec in forma luti aut glutinis praecipitantur, et conchyliis, aliaque in fundo maris haerentia, tegunt sensimque plane inuoluunt. Quibus miscentur plurimae partes praecipitatae salium, bituminum, petrolei et acidorum, quae soluta in aqua marina continentur. Sic in dies strata augentur,
Tom. XIII. Pars III. G g indu-

indurescunt et lapidescunt. Adiecta icon est tabula octaua Cl. MORO, paululum mutata, qua, contra Cl. MORO sententiam, ostenditur, mare non in dies magis increfcere, etiam in insulas proferat, et regiones submergat, sed potius semper in eadem proportione cum terra retineri.

p. 186. 4) *De Hippopotamo.* Hoc animal est amphibium, magnitudinem bouis multum superat, cui imprimis simile est, sed cornubus caret, cauda, in extrema parte depilata, cum cauda suis conuenit; 1200-1500 libras pondere aequat; corpus obtegatur pilis breuibus, crassis, fuscis, in senectute griseis. Caput est magnum, latum, superius planum, labiis oris rotundis, magnis, naso magno, naribus sursum patentibus. Praeter dentes molares habet quatuor dentes caninos, ut aper, 7 - 8 pollicum longitudine, et peripheria radice quinque pollices aequat; inferiores maiores sunt, magisque incuruati superioribus; duriores albidioresque eburno; aures paruae; auditus et visus acutus; oculi magni. More equorum hinc nit, ac dentibus pedibusque se defendit. Crura sunt breuia, crassa, pedes magni, digitis quatuor instructi, anterioribus maioribus, posterioribus minoribus. Celerrime currit; cutis durissima ad ventrem et inguina mollior est. Ope ignis fugatur. Pisces, gramina, oryza, mays, radices, sunt eius nutrimenta. Quatuor foetus simul parit, et maxime foecundum est. Cutem rupi atterendo, sibi venam secat; eleuato capite natat, et aquam e naribus protrudit.

p. 195. Part. IV. N. I. *Explicatio petresacti cuiusdam ignoti.* Id inhaeret ardesiae cupri nigrae, cum luto nigrogriseo arenoso mixtae, et constat ex corpore compacto squamoso, ad dimidiam pollicis lapidem super-

supereminente. Circa hoc petrefactum est sulcus, granulis nigris splendidibus obsitus, ibique structura ardesiae lamellata ita mutata conspicitur, ut chelae cancri similis esse videatur. Quod quidem petrefactum cancro petrificato non dissimile est, attamen Auctor id magis pro fructu quodam habet.

3) *Relatio de ossibus et cornubus, magnitudine p. 219. enormi, hinc illinc, imprimis in Saxonia, e terra effossis, a Cl. SCHULZE.* Dicuntur ossa gigantum, quae inueniebantur prope Hildesiam, Canstadium, in spelunca *Baumans Hoele* dicta, et prope Quedlinburgum, Bononiae, prope *Meiwe* ad Vistulam, prope *Glücksbrunn* in fodinis cupreis. Inprimis autem in Saxonia prope *Burgtonna* in Ducatu Gothae anno 1695 sceleto integrum inueniebatur, quod sceleto elephantum simillimum erat. Locus, ubi effodiebatur, ex quinque constabat stratis terrarum, quorum 1) erat humus nigra, 2) vlnarum altitudine, 2) arena grisea, 1 $\frac{1}{2}$ vln. 3) argilla sabulosa, 3 vln. 4) arena grisea, 3 vln. 5) arena alba, subtilis, 1 $\frac{1}{2}$ vln. in qua haec ossa latebant. Praeterea saepe effossa sunt cornua magna rhinocerotis, naruali, aliorumque animalium, v. c. in Calabria, Anglia, Thuringia, Heluetia, Sueuia. Nec minus in variis Saxoniae locis eiusmodi cornua reperiiebantur. Etenim prope *Burgtonna* in lapicidina detegebatur magnum cornu laeue, vnius vlnae longitudine. Prope Altenburgum ad pagum *Paditz*, anno 1704 simile cornu ex arena effossum est, cuius longitudo 3 vlnas aequauit, peripheria maior pedem vnum; ex lamellis albis, maculis nigris refertis, compositum erat. Locus, ubi haerebat, constabat 1) ex humo lutosa 1 $\frac{1}{2}$ - 4 ped. 2) ex arena maiori $\frac{1}{2}$ ped. ubi latuit hoc cornu, et 3) ex argilla margacea $\frac{1}{2}$ ped. Simile cornu prope

Misniam ex humo lutosa eductum est, et plurima
ossa permagna prope *Schieritz*.

P. 234. 5) *Relatio de migratione salmonum in Albi*, a Cl.
SCHULZE. Salmo pertinet ad pisces marinos, qui,
dum oua emittunt, e mari se conferunt, et aquam
dulcem quaerunt. Initio veris in Albi deprehendi-
tur, et sub finem maii ex Albi in fluuium, *Mulda*
dictum, transgreditur, tandem ex hoc ad fluuium
Wottawam peruenit, et ibi mense iunio, inprimis
prope *Piseck*, *Strakonitz*, cet. oua parit prope ripas,
vbi flumen vadofum est et sabulosum, vt solis calore
citius excludantur. Hic incrementum pisciculorum
exspectat, et cum illis ad finem aestatis in Albim re-
uertitur. Praecipue mirandum est, salmones, dum
flumina adscendunt, super maximas cataractas, sex
vel septem vlnarum altitudine, transilire.

P. 245. 7) *Cogitationes de emendandis agris ope concre-
matarum stipularum*, auctore S. Lithuani incendunt
stipulas eo loco, vbi ventus flammam per totum
agrum distribuit, et post pluuiarum accessum ter-
ram aratro tractant, seminaque illi immittunt, et
ex his cineribus maximam fertilitatem agris conci-
liant. Hoc enim modo cineres aequaliter disper-
guntur, et sal, pluuia solutum, aequali modo ter-
ram penetrat, praetereaue oua insectorum plane
destruuntur, vt et radices ac semina inutilium her-
barum simul pereunt, quapropter frumenti grana
maiora fiunt. Simili modo in Lithuania steriles ter-
rae, muscis, calamo et fruticibus obiectae, breui
tempore in fertiles mutantur, cum per duos vel
tres annos vrantur, ac postea colantur. Sic etiam
apud nos eadem agrorum tractatio eadem com-
moda afferret.

Part. V. N. I. *Relatio de situ urbis Chemnitii, et p. 259.*

fossilibus ibi deprehendis, Auctore Cl. SCHULZE.

Chemnitium situm est in planitie amœna, vbique col-
libus ac montibus circumdata, et nonnullis riuulis
irrorata. Humus est partim lutosa, partim marga-
cea, cum fragmentis venarum quarzosis et graniti-
formibus. Hic inueniuntur lithoxyla, zoophyta
et corallia, quae petrefacta duplicis sunt generis,
cum partim aliis petrefactis similia sint, partim pro-
pter peculiarem indolem differant. Priora, diuersi
coloris, duritie cum achate conueniunt, et fissurae
lithoxylorum non raro repletæ sunt crystallis, ony-
che et amethysto. Posteriora constare videntur
e tubulis variis, iuxta se positis, calcedonio, carneo-
lo, onyche, achate plenis; in plurimis tubuli caui
sunt. A varietate tubulorum atque coloris diuersa
acquirunt nomina, et dicuntur *lapides sturniformes*,
(*Staarsteine*), si maculae rotundae sunt, albae, aut
variegatae; *lapides oculis signati*, (*Augensteine*), si
maculae ouales sunt; *lapides vermes referentes*,
(*Wurmsteine*), si tubulorum partes laterales rotun-
dae conspiciuntur. Corallia petrefacta plerumque
adhaerent superficiei lapidum, qui partes zoophy-
torum aut stellarum marinarum continent, et rete-
poris similia sunt. Ibi reperitur cos, vel ex arena
tenera, micacea, vario colore, vel ex arena crassiori
quarzosa; prope *Altchemnitz* multae species arde-
siae conspiciuntur; ad *Niederhermsdorf* et *Drasdorf*
lapis calcareus albus ac dendritae; ad *Auerswalda*
lapis calcareus niger, ad agrorum fertilitatem pa-
randam aptus. In ditione Chemnicensi porro re-
periuntur variae species iaspidis, quae, vt fragmen-
ta metallica, hinc illinc in agris dispersae sunt, plu-
rimae species achatarum, chalcedoniorum, et car-
niolorum, granatorum, chrysolithorum, topasio-
rum. Prope *Gablenz* et *Hartha* lithanthraces sunt.

Additur tandem index petrefactorum ac lapidum, qui in regione Chemnicensi reperiuntur, quorum nonnulli in icone adiecta delineati sunt.

P. 284. 3) *De tutissima et facillima methodo refocillandi aqua submersos*; Auctore R. Hic requiritur, 1) ut calor naturalis restituatur et circulus sanguinis; 2) ut pulmones ac cerebrum a sanguine nimio liberentur; 3) ut aqua deglutita e bronchiis euacuetur. Primum adiuuatur, si submersus inuoluitur membranis animalium recenter mactatorum, imprimis veruecum, vel obtegatur cineribus calidis, vel arena calefacta, aut sale calido, vel sternutatione alcalinis volatilibus excitata, aut clysmate herbae nicotianae et frictione. Secundum peragitur sectione venae iugularis, sternutatione, analepticis, ut infuso Chamomillae, clysmatibus calefacientibus. Tertium attingitur titillatione faucium, ope plumulae, vomitoriis, et iis, quae tussim excitant.

P. 323. Part. VI. N. I. *Relatio de magnesia alba, in Anglia inuenta*, a Cl. WEINLIG.

P. 353. 6) *Relatio de cura paralysos, apoplexiam secutae, ope electricitatis peracta*; Auctore Cl. SCHULZE. Vir, 52 annorum, in toto latere sinistro post apoplexiam paralyticus factus est, sublata omni fere sensatione, et post octiduum obmutuit, sine vlla febre. Varia quidem remedia aegrum intra sex menses ex parte sanitati restituerant, brachium tamen affectum in dies magis emarcuit, et pluribus postea frustra tentatis remediis, tandem Cl. Auctor per quatuor hebdomadas quotidie manui ac pedi aegroto applicauit vires electricas, tam prospero cum successu, ut postremo sensus et motus muscularis in brachio et pede affecto redirent vna cum robore, et tandem post

post usum aquarum Toeplizensium perfecta sanitas recuperaretur.

Part. VII. N. 2. *Relatio de vlula exotica prope P. 394.*

Dahlen *sclopeto necata*. Color pennarum est albus, cum fimbria fusca et circulo iridis flauo. Longitudo alae non expansae est 19 poll. thoracis latitudo 7 poll. vngulae sunt $1 \frac{1}{2}$ poll. latae, acutae, nigrae. Adiicitur eius figura in icone, quae rem magis illustrat. Secundum KLEINIUM dicitur *Vlula alba Islandica*, a LINNAEO *Strix capite laeui*, corpore albedo, a RUDBECKIO *Noctua scandiana maxima*, ex albo et cinereo variegata.

5) *Relatio de lapidibus violaceis, in Saxonia prope P. 429.*

Altenberg *reperiundis*, a Cl. SCHULZE. Hi lapides, odore violarum praediti, duplicis generis sunt; alii ex partibus cinereis, granulosis maioribus, cum mica mixtis; alii ex quarzo, e granulis minoribus composito, et ferrum continente, constant. Odor a musco, superficiei horum lapidum adhaerente, proficiscitur, cum euanescat, si muscus abstergitur. Cl. BRUCKMANN tribuit hunc odorem licheni cui-dam, qui initio superius colorem fructuum aurantium, inferius nigrum ostendit, postea flauescit, tandem albescit, et sub forma squamarum a lapide secedit. Dicitur a LINNAEO *Lichen leprofus, flauescens, lineolis nigris, mappam referens*, a DILLENIO *Lichen nigro flauus, tabulae geographicae instar pictus*. Cl. Auctor vero, cum in hoc lichene, caute ab his lapidibus separato, nullum detexerit odorem violarum, putat potius, hunc muscum, qui producit odorem horum lapidum, esse *Byssum, colore griseoviridi*, quae hinc illinc illis lapidibus adhaeret, et oculo nudo vt terra tenera viridescens apparet, sub microscopio autem fungosum contextum, e spiculis pro-

minentibus ortum, fistit, atque *Byffus puluerulenta, subviridis, odorem violae spirans*, dici potest. Si lapides illi aqua humectantur vel calefiunt, odor violaceus augetur. In iisdem lapidibus porro inuenitur alia byffi puluerulentae species, colore subrubro vel purpureo, odore violaceo debiori, quam LINNAEUS appellat *Byffum puluerulentam, sanguineam, faxis innascentem*; sed anceps est Cl. Auctor, vtrum haec sit noua species, an color subviridis Byffi tandem in subrubrum mutetur?

P. 436. 6) *Relatio de noxa cicutae aquaticae*, a Cl. SCHULZE. Ab eius enim esu quatuor pueri quarta hora moriebantur, maximis doloribus et conuulsionibus excruciat; in alio sanguis e naribus, ore, auribus et oculis emanabat; alius altero die epilepticus periit; reliquorum sanitas diu inconstans fuit.

P. 458. Part. VIII. N. 2. *Collectanea ad historiam naturalem Saxoniae*, a Cl. SCHULZE. 1) Hic describuntur duae species insecti nondum cogniti, quod, ob deficientem apicem elasticum thoracis eiusque vaginam, ab Elateribus differt, atque ob nodosas et articulatas antennis a Cerambycibus distinguitur, cui Cl. Auctor nomen imposuit *Serratulae totius nigrae et Serratulae capite nigro, thorace sanguineo, elytris miniatis*.

2) Idem vernali tempore in riuulo prope Dresdam inuenit globos materiei glutinosae, qui, in vitro cylindrico aqua pleno seruati, se vndique expandebant, et ex filis exiguis in centro coniunctis constabant, sensimque magis crescebant, post quatuor autem hebdomadas se contrahebant, et mucum griseum cum aliqua terra mixtum in fundo vitri fistebant. Cl. Auctor hos appellat *Conferuas gelatinosas, filis simplicibus ex centro communi prodeuntibus*.

tibus, cum conueniant cum *Conserua filis ramosis moniliformibus, articulis globosis, gelatinosis* LINNAEI, et cum *Conserua Alpina lubrica, filamentis nodosis coeruleis* DILLENII.

3) In fodinis lithanthracum Dresdensium reperitur Byssus, trabibus increfcens, laciniis, vlnam dimidiam longitudine superantibus, dependens, colore albo, fabrica tenerrima. Similis est *Byssio filamentosae, capillaceae, perenni, cinereae*, LINN. et, vt eius species vel varietas, dici potest *Byssus filamentosa, candida, perennis*.

4) In fodina metallica, *alte Hofnung Gottes* dicta, et in pago *Grosvoigtsberg*, prope *Nossen* sita, inuenitur minera in vena fabulosa, quarzosa, ferrea, cum pyrite sulphureo granuloso mixta, haerens, pici fuscae, purae, similis, minime splendens, et in paruis tantum frustulis, vt succinum, pellucida; faciliter in puluerem flauum, aqua non mutatur, igne difficile liquefcit, aliquot drachmas argenti continet, et ad *Pseudogalenam* pertinere videtur.

5) Minerarum plumbi virides et nigrae nunc effodiuntur ad *Schwarzenberg* et *Tzschopauiam* in fodina *S. Trinitatis*. Vena mixta est cum spato albo, lamellato, rarius cum quarzo, rarissime cum corneo. Minera plumbi viridis, cuius color est vel clarior, vel obscurior, concretiones crySTALLINAS (*Drusen*), crySTALLOS, aut pyramidas format. Minera plumbi alba et pellucida aut in venis metallicis, centrum telluris quasi petentibus, (*Drumweise*), aut in forma lamellarum offenditur. Minera plumbi nigra vt puluis niger, vel compactior, vel sub forma plumbaginis, apparet. Minera plumbi fusca, praeter colorem fuscum, cum minera plumbi viridi conuenit, quacum plerumque ochra martis inuenitur, cui color viridis et fuscus tribuendus esse videtur. Minera plumbi alba est proprie saccharum saturni, e terra

elementari enatum, cui si accedit ochra martis in maiori vel minori copia, paratur color vel flauus, vel viridis, vel fuscus. Praeterea reperitur in fodina *S. Trinitatis* 1) *galena tessulis maioribus, compacta*; 2) *pyrites sulphureus*; 3) *minera cupri subflaua*, 4) *aerugo natiua*.

6) Petrefacta in silicibus reperta demonstrant, silicem antea mollem fuisse, vel ex indurato glutine marino ortum esse, imprimis cum ope spiritus vitrioli in gelatinam soluatur; praeterea non nisi ea in his inclusa sunt, quae in fundo maris deprehenduntur. Additur index locorum Saxoniae, ubi filices, variis petrefactis, vt madreporis, coralliis, conchyliis, echinis, cet. repleti inueniuntur.

P. 487. 5) *Relatio de nonnullis speciebus polyporum, in aquis Dresdensibus occurrentium, a Cl. SCHULZE.* Detexit enim duas species polypi nondum descripti, *Polypum paruum, album, cum brachiis breuibus*, et *Pseudopolypum solitarium, album, erucaeformem, cum labiis oris inermibus*.

P. 499. 6) *De aranea saliente.* Est aranea saliens nigra, lineis albis, transuersis, semicircularibus LINNAEI, quae habitat in fissuris murorum, vel sub tegulis tectorum foli expositorum; duas lineas longa est, pedibus breuibus, crassis, abdomine pilosa, oculis octo, in superiori parte semicirculari thoracis sitis, quorum duo maiores sunt reliquis.

XV.

D. IOHANN GEORG ZIMMERMANN, *Mitglied der Königl. Preussischen und Churbayerischen Academien der Wissenschaften in Berlin und München, der Academien in Palermo und Pesaro, der naturforschenden Gesellschaften in Zürich und Basel, der oeconomischen Gesellschaft in Bern und Stadtphysicus in Brugg, von der Erfahrung in der Arzneykunst. I. Theil. Zürich bey Heidegger. 1763. 8. I Alph. 8 Bog. II. Theil Zürich 1764. I Alph. 18 Bogen.*

Id est;

Tractatus de experientia medica. P. I. II.
Auctore D. IO. GEORG ZIMMERMANN.

Vbique fere multorum animis insidet opinio, eos sane medicos, qui diu pluribusque in curandis morbis opem tulerint, experientia instructos aliisque praeferendos esse, immo haud pauci quoque medicorum sunt, qui, quod per aliquam iam annorum seriem in visendis aegris praescribendisque remediis suum transigerunt tempus, singularem crepare experientiam solent. Verum, quoniam et ipsi arti medicae et generi humano damnosa existit haec opinio, gratias decernimus Cl. ZIMMERMANNO, quod, etsi vulgo eripere suum errorem impossibile est, voluerit tamen, medicis ita sentientibus, docendo, quid vera sit experientia medica, eundem euellere. Optandum tantum est, ut tales attente perlegentes elegantem libellum, se ipsos perquirant suasque metiantur vires, et firmam veramque cum sano iudicio experientiam acquirere nitantur. Duas demum,

demum, quas etiam simul proponimus, partes edidit Cl. Auctor, tertiam adhuc exspectamus.

Pars autem prima iterum in tres distinctos subdividitur libros, quorum primus experientiae naturam, alter eruditionis verae, ad genuinam experientiam consequendam, necessitatem, tertius observandi methodum et signa morborum certa colligendi modum tradit. Pergit deinde in altera parte, quae librum complectitur totius tractationis quartum, ad contemplandam ingenii (*genie*) aptitudinem, qua potissimum in causis morborum indagandis occupatur medicus, atque de hisce causis egregie exponit Noster. In omni vero tractatione apparatus propriae scientiae et studiosae attentionis prodit, nec non dictione utitur accurata, quae non nunquam graphice res depingit. Nos vero ex his primaria tantum, lectionem ipsius libri commendantes, momenta adducemus.

- P. I. Ea potissimum Cl. Auctoris intentio est, ut fun-
 p. 6. damenta doceat, quorum cognitio et applicatio ab experientia petitur. Hinc experientia nata per sensus ex contemplatione rei iterata, quippe insufficienti fulta observatione, falsa, et exercitium in medicina, huic superstructum, coecum est. Dum autem per variarum scientiarum exemplum hoc
 p. 24. probat Noster, tandem ad medicinam reuertitur, cuius quippe studiosior peruestigatio plerumque negligitur, vulgaris sic dicta experientia praefertur, quod facilis illa est acquisitu, ab imperitis etiam medicis laudatur, a sapientioribus vero damnatur. Multa tamen infert talis opinio hominum pericula toti generi humano, tyrones a studiis arcet, medicinae incrementa supprimit, ignorantiae audaciaeque foras pandit, multorumque vitiorum foecunda fit mater, utut famosos saepe reddat illos, qui falsae suae experientiae praecones existunt, medicos.

Opus

Opus enim est ad veram capiendam experientiam p. 63.
 eruditione, quae in vulgus condemnitur vehementer, cuius tamen varia praeiudicia, v. c. lectione aliorum librorum nihil proficere posse medicum, et illum climati tantum sese accommodare debere, argumentis egregie discutit, nec non eruditionis in facienda medicina commoda inde stabilit, simulque, p. 91.
 quantum lectio librorum ad cognitionem veram conferat, per exempla comprobat. Quippe qua non memoria tantum rerum, sed intellectus potissimum acui debet, quam quidem scientiae genuinae notam esse docet, et ex monumentis historicis illustrat. Quum itaque aliorum scriptorum lectio nos p. 130.
 ipsos auctorum experientiae participes reddat, ex eo eruditionis in veram experientiam patet influxus, qui observatione suffulcitur, Noster vocat *Beobachtungsgeist*. Requiritur autem idonea res rite p. 137.
 contemplandi aptitudo, quae ad phaenomena seu causarum effectus et earum signa respicit: sensus nimirum et iudicium simul adhibentor, philosophica itaque indiget contemplatione, quae certe in vulgaribus sic dictis medicis practicis non existit; observatio etiam, si minus recte adhibetur, dissensus causa est, ex quo alii doctrinarum medicarum incertitudinem, sed falso, derivant. Impeditur ta- p. 178.
 men haec observandi facultas per praeiudicia, animi affectus, adsumtas sententias, superstitionem, falsa de morbis iudicia, contradictiones incongruas et medicamentorum propositorum farraginem. Ni- p. 203.
 hilo minus bonae observationes necessariae sunt atque perutiles, si eae scilicet attente, lente et prudenter, iteratis vicibus, in omnibus morbis, sine ulteriori rationum scrutinio instituantur, clare et distincte describantur, siue ad singularem quendam morbum spectent, siue communes morborum notas contineant, qua in re SYDENHAMI et FREINDII sententias p. 220.
 conci-

- conciliare nititur, quorum hic vniuersales, ille particulares morborum historias praeferebat. Suadet autem Noster, vt medicus singula, in morbo quocunque obuientia, phaenomena rite adnotet, quo iudicium firmum acquirat, siquidem exinde non raro euenire posset, vt praeteruisa vel noua perspi-
- p. 235. ciat. Primo ergo loco sciscitatur intellectus symptomata morborum, praecipue, quae ad morbi essentiam pertinent, horum omnium Cl. Auctor pathologicam explicationem concinne subiungit. Ab
- p. 244. his ad morbi ideam fertur medicus, rationis subsidiis, genus speciemque definiens et denominans.
- p. 254. Conuenimus cum Cl. Auctore, in denominandis morbis non nunquam vagos esse medicos, si definitiones ex hypothesi nec ex phaenomenis desumunt,
- p. 265. exemplo inflammationis oculi vtente. Optima morbi cognitio ex signis habetur, quae per omnem morbi decursum, etiam in instanti crisi colligi debent, nec tamen hic sufficit vnum signum, sed plura. Interim
- p. 290. non desunt casus, vbi mali latentis signa desunt, quorum aliquos Cl. Auctor adducit, vt illum L. B. A WASSENAAR, et marchionis GUIDONIS A St. AUBAN, quorum prior ruptura oesophagi, alter steatomate, in pectore nato, obierat, describente id BOERHAAVIO. In signis sigillatim perquirendis porro versatur Noster, pulsus; respirationem, vrinam, totiusque superficiei corporis contemplationem ad obseruandum proponens, in quibus ea, quae notatu digna sunt, et ad sanum iudicium re-
- p. 344. quiruntur, sollicite percurrit. Pulsuum numerum ad mensuram horologii definit, quod minuta secun-
- p. 352. da indicat, variaque stadia morborum ex numero determinari posse probat: intermittens in morbis, pectus adficientibus, pulsus diarrhoeam non significat semper, nec dicrotus haemorrhagiam narium, aut deliquium animi vel proximam mortem. Inae-
- qualitas

qualitas pulsus ratione celeritatis in vno eodemque p. 356.
 aegroto sese obtulit Nostro, vt in vno latere intra
 minutum primum quinquaginta quinque, in altero
 e contrario nonaginta pulsus obseruarentur. Solum
 tamen hoc signum nunquam sufficit, respirationis
 discrimina, hic recensita, itidem multa docent, tarda
 et minima cum vita minima est, ex qua tamen re-
 suscitari nonnunquam possunt homines, adfirmante
 tentamine ab ipso Cl. Auctore suscepto. Signa ex p. 369.
 lotio his postponenda censentur, licet varia ex illo
 dignoscuntur; coeruleam vidit vrinam... I A N U S p. 383.
 PLANCUS, sed dubia videtur obseruatio esse; alba
 pallida, in crisi morborum obuenerit Nostro, gelati-
 nosa crassa, in arthritide a BAGLIVIO adnotata
 fuit, similiter in morbo eodem Noster per vesicato-
 rium gelatinam extractam reperit cum sanitatis re-
 stitutione. Alia signa ex corpore desumuntur, quae
 cum pari ac reliqua industria hic describuntur, ex-
 creatio crassa in inflammatione pectoris ab initio p. 407.
 salutaris est, in primis, si vapore aceti promouetur,
 inflammationem autem ab initio discutit camphorae
 vsus. Temperamenta etiam discrepantiam faciunt, p. 444.
 quo nomine Cl. Auctor eam corporis conditionem
 intelligit, qua homo sentit, cogitat et agit, in mor-
 bis autem, quatenus morbos sentit et diiudicat, ex
 quo non solum ipsorum morborum effectus diffe-
 runt, sed animus etiam patitur, qui pariter varia
 offert iudicia, praecipue, si vires eius ante mortem
 quasi exsurgunt. Quamuis autem magna signorum
 copia est, omnia tamen rite pensanda sunt, vt hi-
 storia morbi, verae experientiae fundamentum,
 constet.

Non minus absolute necessaria est aetiologia P. II.
 morborum, tanquam medicationis basis, hanc au-
 tem doctrinam altera parte nunc perpendit Noster.
 Ex diuersis autem conditionibus communes perspi-
 cere

- p. 4. cere notas, res ingenii est, quod imaginationem et intellectum, quantum fieri potest, perfectum supponit, quum vero vtriusque huius requisiti sint gradus, eum a medici ingenio postulat gradum, vbi imaginatio et intellectus sibi pares sunt. Hoc ingenio ad experientiam veram opus habet medicus,
- p. 23. nec anni illud faciunt, sed ingenitum quasi est: hoc etiam iuuante per analogiam, variorumque euentuum comparationem, ad veri speciem ipsamque veritatem appropinquat medicus, id, quod adductis, ex inoculatione variorum morborum cet. exemplis
- p. 44. Noster confirmat. Sic mercurialis emplastri vsum variolas a facie auertere analogia feliciter iussit, ex qua verum diiudicare docet *inductio*, alter nostrae
- p. 49. cognitionis fons. Effectuum porro obseruatio recta ad causas ducit, quae difficulter inueniuntur: hinc omnino peritum prudentemque virum exoptulant, nec a plebe dignoscuntur, nec diiudicantur, praconceptae eius opiniones variae adducuntur, diluuntur, licet in his haud raro etiam a medicis ad experientiam, sed falso, prouocetur. In causis namque simplicium et compositarum notione opus est, quas expiscari debet medicus ex aegroto, nec non discernere vim et magnitudinem causae atque effectus, siquidem, quod causa est, alibi effectus existit. Iterum in his differentia est, quum aliae causae remotiores sint, aliae propinquiores et proximae morbi: ab illis ad harum cognitionem venit medicus, quae autem agenda ipsi sint, vbertim explicat Noster, rerum sic dictarum non naturalium indolem copiose indagans, simulque, vt solet, exempla vbique inspergens, causae efficaciam docturus. Ab aeris disquisitione ad cibos, potuum genera, motum et quietem, somnum et vigiliam, excreta et retenta, tandemque animi adfectus pergit, quibus noxas a nimia animi intentione, nec non

non aliis conditionibus, a singulari corporis dispositione adiungit, et vires tandem corporis humani resistentes harum caussarum virtuti perpendit. Aeris inclusi nec renouati perniciosam indolem celeriterque necantem, singulari, notatuque dignissimo exemplo confirmat Cl. Auctor, vbi centum et quadraginta sex homines, vni carceri inclusi, vna nocte ad viginti tres perierunt. Inter cibos fecale cornutum admodum noxium est, quod conuulsiones et gangraenam excitat, cuius morbi historiam Noster recenset; dysenteriam ab vsu horaeorum fructuum non excitari, contra vulgarem probat sententiam. Pultes farinaceas infantum, tanquam praecipuam rhachitidis caussam, accusat, atque gelatinas ex carnis, debili ventriculo admodum noxias, pronunciat. Cupreorum vasorum in arte coquinaria noxam, ELLERI tentaminibus commotus, adeo late patere negat, dum modo, quae cuprum soluendi potentiam habent, non adhibeantur. Calida potuum genera recte insidiosa esse, et potus Thee variis morbis, in primis feminarum fluori albo benigno, in Heluetia aeque ac apud nos non infrequenti, ansam praebere, multis argumentis docet. Loco succoladae post haemorrhagiam, in atrophiam et similibus morbis, quum haec nimium exaestuaret, potionem ex farina auenacea tosta et lacte cum pauca succoladae quantitate commendat. Nimias post partum vteri haemorrhagias plerumque ex vteri ruptura fieri contendit, sed sine hac non infrequenter ipsam vteri pessimam inertiam addimus, quippe qua, deficiente contractionis causa, ad mortem sanguis promte effluere deprehenditur. Animi adfectum et passionem distinguit, prior consistit in sola inclinatione, posterior est effectus illius; inter alia timoris et terroris stupendi efficacia recensetur, quibus etiam congrua adduntur exempla, ex quibus

remotae morborum caussae in aetate, sexu, temperamentis, idiosyncrasia, variisque corporis et animi
 p. 613. vitiis quaerendae, elucescunt. Tandem vero vires proprias corporis multa ferre, subigere, mutare demonstrat, immo vires animi idem praestare coniicit, et exemplis confirmat, virium vero mensuram non perpendit.

Promittit etiam passim Cl. Auctor tertiam partem addere, quae de medicamentorum effectibus differet. Quod in omni, ubi opus erat, demonstratione varia exempla, quae vel a se ipso vel ab aliis observata sunt, addidit, et lectu iucunda et doctrina plena eius euadit tractatio.

XVI.

An Essay on the most effectual Means of preserving the Health of Seamen in the Royal Navy. Containing directions proper for all those, who undertake long Voyages at Sea, or reside in unhealthy Situations, with Cautions necessary for the Preservations of such Persons, as attend the Sick in Fevers. By JAMES LIND M. D. Physician to the Kings Hospital at Haslar near Portsmouth, and Fellow of the Royal College of Physicians in Edinburgh. The second Edition, improved and enlarged. London printed for D. WILSON. 1762. 8. pl. 20.

id est:

Tentamen super remediis efficacissimis ad tuendam sanitatem nautarum classis regiae, continens instructiones in usum eorum, qui aut navigationes longiores suscipiunt, aut in locis parum salubribus degunt, adiunctis cautionibus necessariis ad praeservationem eorum, qui febre laborantibus opem ferunt.
Auctore IACOBO LIND.

Hic liber etsi in usum classis Anglicae potissimum conscriptus sit, multa tamen egregia continet, quae tum nautis in uniuersum, tum iis, qui aegrorum curam gerunt, prodesse possunt. p. 1. Primo capite exponitur de praecauenda morborum contagiosorum in classe generatione. Sunt enim morbi nautis Anglicis tempore belli potissimum fatales et exitiosi, quum numerus eorum, qui ferro, naufragiis aut aliis eiusmodi casibus tunc pereunt, nullius fere momenti sit, si comparetur cum numero eorum, qui morbis in classe succumbunt. Causa praecipua, quae contagium belli tempore in classe gignit et disseminat, in eo consistit, quod cogantur ad classis seruitium nautae, ex India aut aliis longioribus itineribus vix reduces, adeoque debilioris naturae; deinde, quod vilioris cuiusque generis homines, ex carceribus aut aliunde adducti, ad eundem usum sumantur. Quae Cl. Auctor contra hanc noxiam consuetudinem facienda suadet, vti facile patet, extra Angliam nullum fere locum habent. p. 13. Propius tandem ad morborum considerationem accedens, de morbis in septentrionalibus regionibus et in iis nauibus oriundis agit, quae per hiemem quoque in mari versantur. Oriuntur vero illi potissimum ex humida frigidaque tempestate, atque maxima ex

parte catarrhales sunt, et rheumaticae indolis. In his venaesectio statim in initio adhibenda est, quo phthisis et rheumatici chronici morbi, quibus tam multi nautarum obnoxii esse solent, praecaveantur. Cepam alliumque cibis Noster addere iubet, inprimis vero suadet, cereuisiae tenuiori (*Small-Beer*), qua nautae vtuntur, quartam partem spiritus vini admiscere, aut tincturae spirituosae rad. gentianae vel alius eiusmodi remedii. Paratur hac ratione addito aceto vel cremore tartari, melleque vel syrupo vulgari potus genus, maxime nautarum et militum hiemali tempore sanitati conducens, Russis, qui eo frequenter vtuntur, *Ashbetten* dictum. Porro Noster de modo vegetabilium ad classem commodius deportandorum, et ratione praecauendorum morborum ab exhalatione ligni recentis, ad con-

p. 23. structionem nauium adhibiti, ortorum disputat. Ad morbos tandem in australibus regionibus maxime obuios accedens, primo carnes sale conditas vitari iubet, atque ad hanc rem luculentius confirmandam exempla nauium adducit, quarum nautae sola hac cautione adhibita a morbis contagiosis immunes manserunt. Addit descriptionem vegetabilia per satis longum tempus salis ope conseruandi. Semina nasturtii aquatici aquae communi, quae pro potu in nauibus conseruatur, inferere suadet, qua ex re duplicem vsum oriri posse putat, primum, vt herbarum recentium copia semper adsit, deinde vt aqua ipsa, vi plantae huius impraegnata, antiscorbuticum potus genus largiatur. Commendat porro potus illud genus, Anglis *Punch* dictum, et vt optimum antisepticum cremorem tartari laudat. Addit tandem consilia de ebriosorum cura, et effectibus fulminis in nauibus praecauendis.

p. 49. Iam his generalioribus praemissis ad specialiores morbos, qui in calidiore potissimum climate maxime perni-

perniciosi sunt, accedit. Ex his morbis praecipuus est febris putrida, intermittenti aut remittenti similis, tertianae duplicatae typum quasi habens. Haec a febre flava (*yellow fever*), siue vomitu nigro (*black vomit*) differt, quae etsi putrida quoque sit, tamen pauciores tantum et aduenas potissimum ex Europa in India occidentali inuadit. Prior vero febris in omnibus calidis regionibus vnus idemque morbus est, inter tropicos vero autumnali potissimum tempore obseruatur. Vulgatissimum et optimum remedium cortex Peruuianus est, quem etiam Angli in Guineensi littore contra hunc morbum vt praeseruatiuum in infuso spirituoso cum cort. aurant. maximo cum fructu adhibent. Reliqua huius sectionis pars cautiones tradit, nautis in littore minus salubri versantibus vtilis. Subiungit nonnullas de aquae marinae in aquam communem per destillationem mutatione adnotationes.

In altera sectione de remediis agitur, quibus P. 94. contagii in nauibus propagatio impediri potest. Quae ratione naues purgandae, et aegrorum in iis curandae habenda sit, docet Noster, inprimis vero iis, qui inter aegros versantur, varia consilia ad conseruandam sanitatem dat. Addit obseruationes de venae-sectione praeseruatoria, quae vulgo in nauibus, quae ex frigidiore in calidum clima transeunt, institui solent, eamque non in omnibus temere concedi posse ostendit. Reliquam libri partem variae de caloris diuersis in regionibus gradibus cum eodem thermometro institutae obseruationes, et medicamentorum in morbis nautarum vtilium catalogus constituunt.

XVII.

An Essay on the medical constitution of Great Britain. To which are added Observations on the Weather, and the Diseases, which appeared in the Period included between the first of January 1758, and the Summer Solstice in 1760. Together with a Narrative of the Throat Distemper and the Military Fever, which were epidemical in the Duchy of Cleveland in 1760. Likewise Observations on the Effects of some Anthelmintics, particularly of the great Bastard Black Hellebore, or Bearsfoot. London, printed for Miller and Wilson. 1762. 8. 1 Alph
id est.

Tentamen descriptionis physicae Magnae Britanniae, cui additae sunt observationes super tempestate et morbis obuiis in periodo, quae fuit inter primum Ianuarii 1758 et solstitium aestiuum 1760. Vna cum narratione de angina et febre miliari, morbo utroque epidemico in Ducatu Cleuelandiae 1760. Nonnullae quoque observationes de effectibus nonnullorum anthelminticorum, inprimis Hellebori **GESNERI**.

Auctor huius tentaminis, uti ex epistola dedicationis ad Ill. **PRINGLE**, huic operi praefixa patet, est **CAROLUS BISSET**, artem medicam *Shetlandi* in Cleuelandiae Ducatu, qui ad Eboracensem **p. I.** Prouinciam pertinet, exercens. In *primo* capitulo de aere Magnae Britanniae in genere, tempestatibus ventisque agit, atque mutationes, quas aer per diues

diuersa sua indole in sanitate incolarum huius insulae producit, in genere disquirit. In vniuersum in temperatiore aere insulani viuunt, mutationesque tempestatum tantas tamque vehementiores et inopinatas non experiuntur, quam ii, qui in continente degunt. Quae etiam causa est, cur aestas non tam calida, et hiems frigidior in Anglia, quam in ea, quae ex aduerso ipsi posita est, Galliae parte esse soleat. Qui ad maris littora habitant, hoc habent ex maris vicinia commodum, vt maritimus aer tanquam frigidior humidiorque aestiuo tempore aeris siccitatem et calorem minuat. Neque auster, qui in aliis calidioribus regionibus adeo inuisus est, in Anglia nocet, cum mare transiens aquae vapore temperetur. Maxima autem pars morborum, quibus vexantur Angli, ex subitaneis et frequentioribus mutationibus tempestatum ex calidiore in frigidiorum oritur. Contra vero id praecipui habent, vt magis, quam aliarum regionum incolae, a morbis malignis epidemicis liberi sint, cum calor vel frigus raro modum excedant. Atque haec aeris temperies sanitati hominum in Anglia admodum conducit, cum multi ad maiorum annorum numerum accedant. Totum vero annum medice consideratump. 13.

Noster in quinque periodos diuidit, atque singulas singulatim examinat. Hinc in *secundo* capite de periodo inter solstitium aestiuum et primum diem mensis augusti ita disputat, vt primo aeris constitutionem, deinde morbos in hac periodo quam maxime communes indicet. Aeris temperies vt plurimum calida sicca et constans est. Hinc ii, qui de reliquo bene valent et robusti sunt, optima valetudine hoc tempore gaudent, debiliores contra a nimio calore et inde proueniente sudore pessime adiciuntur. Morbi occurrunt in hac periodo vt plurimum inflammatorii, nec non pleuritides, haemorrhagiae

- p. 34. rhagiae febresque biliosae et contagiosae. *Tertio* capite periodum inter primum diem augusti et aequinoctium autumnale Cl. B I S S E T considerat. Morbi huius periodi vt plurimum a qualitate tempestatis in praecedente periodo obseruatae pendent. Sunt vero dysenteria, morbi catarrhales, cholera, et febres intermittentes, quae ab initio vt plurimum irregulares sunt; deinde vero regulari typo
- p. 61. procedunt. *Quarto* capite de periodo inter aequinoctium autumnale et solstitium hibernum agitur. In ea aer frigidus et humidus fere semper esse solet. Hinc perspiratio aliaeque excretiones supprimuntur et plethora gignitur, quae venaesectioe, vel quod melius habetur, catharticis imminuenda est. Materia morbifica ex duabus praecedentibus periodis collecta in hac concoquitur, et vel e corpore eiicitur, vel ad cutem aut extremitates transfertur, qua propter scorbutici et rheumatici morbi in hac periodo frequentius occurrunt, vt intermittentes
- p. 91. febres taceam. *Quinto* capite Noster periodum inter solstitium hiemale et aequinoctium vernale examinat, in qua corpus bene perspirat, optimeque valet. Interim tamen pro diuersitate tempestatis praecedentis periodi inflammatorii quoque et catarrhales morbi oriuntur.
- p. 116. *Sexto* capite aeris temperies in periodo inter aequinoctium vernale et solstitium aestiuum consideratur. Ea inconstans est, sepe frigidior. Venti frigidiores sunt et frequentiores in hac periodo, et corpora haud raro laedunt. Humores corporis humani pituitosi sunt, vnde catarrhales morbi, peripneumoniae spuriae, febresque oriuntur intermittentes, in quibus spiritus salis armoniaci optimum remedium est, quod ipse cortex Peruuiani vires superat. His praemissis Cl. Auctor obseruationes suas de aeris constitutione, anni huius saeculi quinquagesimo octauo et subsequente
- ver

vere in Ducatu Cleuelandiae factas, ita proponit, vt describat morbos hoc tempore maxime obuios, methodumque, qua in eorum medela vsus est. Expo- nit vero primo aeris temperiem, qualis fuit ea per tres annos praecedentes. Quod vero ad ipsos mor- bos attinet, difficile omnino videtur, ex illa narra- tione tam arcte nexa excerpta dare. Huius tra- ctationis continuatio in subsequente capite continetur, cui tamen Cl. BISSET febrium biliosarum, quae mense iulio et augusto in Cleuelandia grassabantur, historiam adnectit, quatuorque aegrorum casus pro- ponit ita, vt de singulis suum quoque ferat iudicium. Quartanae typum quasi seruabant; aderat in iis vo- mitus biliosus, et icterus accedens semper lethalem exitum praenuntiabat. BOERHAAVIUM Noster re- p. 199. futat, qui aphthas, quae in contagiosis morbis non- nunquam obseruantur, pessimumque symptoma sunt, ab aphthis infantum raro lethiferis non satis distinxit. Capite nono vltcrius hac in re progredi- p. 263. tur, et inprimis eruptionem scorbuticam epidemi- cam, in qua mercurius sublimatus corrosiuus, ex- terne interneque adhibitus, plurimum praestitit, de- scribit. Disputat quoque de causis occasionalibus febrium intermittentium, et catarrho epidemico squorum, tunc temporis in prouincia sua vulgari.

Subiungit narrationem de angina epidemica et p. 285. febre. miliari, qui vterque morbus epidemicus et contagiosus in Ducatu Cleuelandiae, anno huius saeculi sexagesimo obseruatus est. In his venae- sectiones, laxantia lenia, vesicatoria, refrigerantia et diluentia maximum vsum habebant. In deglu- titione maxime impedita scarificationem faucium Noster cum successu adhibebat. In aliis cannulae argenteae aut catheteris ope, qui in foeminis adpli- cari solet, alimenta ad oesophagum per tumidas fau- ces instillauit.

p. 329. Quae de anthelminticorum nonnullorum virtute in fine additae sunt obseruationes, eae potissimum concernunt vsum *Helleborastri maximi* GESNERI (Anglis *the great bastard black Hellebore or Bearsfoot*). Adhibetur autem haec planta vulgo in Ducatu Cleuelandiae ad expellendos vermes, potissimum lumbricos, summo cum fructu. Dosis est drachmae vnius foliorum recentium in decocto, aut, si folia siccata adhibentur, infantibus quatuor vel septem annorum grana quindecim dari solent. Si sufficiens vel maior dosis porrigitur, tunc Helleboraster emeticam virtutem haud raro exercet, saepe quoque aluum leniter mouet. Vfus vero huius plantae per duos vel tres dies continuandus est. In vniuersum autem inter praestantissima anthelmintica numerari meretur, cum non modo certissimum effectum in expellendis vermibus habeat, sed et tuto adhibeatur. Nullum enim notum sibi esse casum Noster asserit, in quo Helleboraster non exoptatissimum praestiterit fructum. Vtitur autem potissimum succo ex foliis expresso, et in syrupum redacto, cuius cochleare vnum vespertino, vnum vero vel duo matutino tempore per duos vel tres dies praebet. Coniungit vero cum hoc remedio simul vsum tincturae rhabarbari spirituosae, quo aluus semper libera seruetur. Commendat etiam vsum huius syrupi, vt optimi resoluentis, in morbis pituitosis pulmonum et primarum viarum.

XVIII.

PAULI VALCARENGHI, Physici Collegiati Cremonae, Ferrariae, Brixiae et Venetiarum, Comitum et Equitis, Primar. Med. Prof. in Regia Ticinensi Vniuersitate, et in scholis palatinis Mediolani, Bononiensis Acad. Instituti Scient. et Botan. Florent. Socii, Collegio nobilium Physicorum Mediolani, ob honorem distincte aggregati, Seren. Duci Mutinae a consiliis medicis etc. de praecipuis febribus specimen practicum ad VINCENTIUM filium, Phil. et Med. Doctorem. Cremonae, 1761, apud Petr. Ricchini. 4. pagg. 298. praef. pagg. 20.

Febrium doctrina, qua grauius vix vllum in medicina clinica existit caput, adeo multis, quoad essentiam earundem, premitur difficultatibus, vt in diuersas quam maxime abirent sententias, quicunque de iis scripserint optimi Auctores. Cl. VALCARENGHUM itaque non inanem adhibuisse operam arbitramur, quod aliqua de febribus retexerit, atque praecipuas earundem differentias et curandi rationes filio suo exposuerit. Cum vero vt plurimum vestigiis celeberrimorum practicoꝝ v. c. HIPPOCRATIS, SYDENHAMI, BOERHAAVII, VAN SWIETEN, GORTERI, HAENII etc. inhaeserit ita, vt, non nisi, vbi dissensus interesse, aut vbi rationes eorum haud sufficere videbantur, ab iis recesserit: aliqua saltim ei magis propria hic tradere nostrum esse putamus.

Praemissis quibusdam ad filium monitis, atque febris essentia, existentia et phaenomenis expositis, largitur quidem Noster, ob velocitatem pul-
sus,

fus, quae cum functionum laesione praecipuum et pathognomonicum quasi signum est, febrim dici posse morbum cordis; quoniam vero ad ideam generalem atque differentias febrium rite determinandas amplio- rem quoad effectus, causas atque symptomata, earundem definitionem formare necesse sit: fatius existimavit definire, quod *febris sit celer, concitatus et insolitus sanguinis motus, cum aestu, ab intra factus et permanens, calorem acrem, aut rigorem, aut utrumque variis modis excitans, cum actionum praecipuarum laesione.* Cum mutua solidorum aequae ac fluidorum actione naturalis fiat sanguinis motus, febris vero idea ab eiusdem concitatio- re motu repeti debeat: deducitur, vel in solidis, vel in fluidis, vel in utrisque, latere eius causam. Quilibet tamen alteratus sanguinis caeterorumque humorum motus febrim non efficit, sed is tantum, ob quem *aestus* siue efferuescentia, ut chemici dicunt, contingit. Solidae corporis partes, siue relaxatae siue nimis elasticae, vel male formatae, motum quidem imminutum aut concitatio- rem sanguinis efficiunt, quia autem aestum non producunt, febrim excitare non valent; ergo in fluidorum et praecipue sanguinis immutata diathesi latet id, ob quod aestus excitatur. Oritur autem hic, si sanguini heterogeneae particulae admiscantur, ab extra v. c. variis pharmacis, miasmate varioloso, venereo, putrido, venenis, cet. vel ab intra, si sanguis stasi corrumpitur, pro gradu corruptionis diuersus. Stagnans ob inflictum vulnus sanguis calore corrumpitur, irritans et putridus euadit, et vehementem excitat aestum, qui facta suppuratione iterum imminuitur: hinc itaque differentia maxima enascitur inter pus verum maturum et sanguinem corruptum: hinc phthisicorum aestus febrilis, qui primum oritur, grauior, qui vero pus formatum sequitur, mitior, et varius eius decursus expli-

explicatur. Sanguis, si corrumpitur, sistit causam p. 44.
 vehementiorum febrium, v. c. ephemeræ, synochi,
 acutarum et inflammatoriarum; lymphæ putrescens
 mitiorem excitat aestum in febribus lymphaticis;
 bilis corrupta et aestuans vehementes etiam, perio-
 dicas tamen ut plurimum efficit febres; lymphæ ar-
 tus obliniens, si ibi concrevit, ut in arthritide, exci-
 tat febrem catarrhalem; succus spermaticus et lym-
 phæ aphrodisiaca aestum febrilem suscitare nequeunt.
 Veterum distinctio febrium in ephemeræ, putridas
 et hæcticas reiicitur; a modo et tempore potius,
 quo febris suum conficit cursum, desumendam esse
 distinctionem censet Noster, unde vel continuæ, vel
 intermittentes. Continuæ sunt vel continentes, vel p. 50.
 periodicæ continuæ; periodicæ vero febres sunt
 vel continuæ, vel vere intermittentes. Harum
 febrium fomes vel sanguini non semper immixtus,
 vel non eodem modo semper agens, tum quantitate
 maior aut minor, tum qualitate varia, vicissitudines
 earum efficit; hinc febris tertiana, quartana, quoti-
 diana, cet. Causa in continuis febribus aestum effi-
 ciens, ab initio usque ad finem morbi permanens,
 etiam tum quantitate, tum qualitate diuersa, di-
 stinctionem ex symptomatibus eruendam præbet,
 siquidem est alia acuta febris, alia ephemera, syno-
 cha, petechialis, variolosa, miliaris, inflammatoria,
 pestilens aut utcumque epidemica, cet. quorsum et
 hæctica febris refertur. Plurimæ harum febrium
 species sunt aut essentialis aut symptomatice.
Acuta febris dicitur, quæ brevis non solum est, p. 55.
 sed etiam cum periculo procedit; existimat tamen
 Noster, eas cum HIPPOCRATE acutas dicendas esse
 febres, quæ die decimo quarto terminari solent,
 nec facile ultra protrahuntur, nisi error in medela
 aut diæta, aut nimia virium debilitas accesserit.
 Acutarum porro febrium essentia et symptomata
 disqui-

disquiruntur, atque vt ratio, qua differant a periodicis tertianis continuis aut remittentibus, appareat, harum character genuinus et signa fusius exponuntur. Urina lateritia, quae in febribus periodicis tertianis obseruari solet, et graues hepatis morbos, febriumque, in quibus talis mingitur, a male affecto hepate exortum indicat, signum esse dicitur intermittentis febris. Comparationem porro acutae febris cum tertiana continua instituens Noster, varia symptomata acutae propria recenset, et monet, ex rigoris atque horroris accessionibus, vt signis aequiuocis, ab initio ad morbi indolem non posse concludi, qui etenim primis diebus benignus morbus et febrim tertianam continuam simulare videbatur, post quartum aut septimum diem saepius euasit malignus. Febris continuae remittentis ideam negligendam esse coniicitur, quippe differentiae eius plurimae ad fomitem febrilem specialem assignari possint, qui vel ab intermittentibus, vel a continua continente ortum habeat: hinc species vna ad intermittentes, altera ad acutas febres pertinere dicitur, curationem quoque causis hisce conuenienter institui, necesse esse. His de differentiis febrium praemissis, methodus acutis medendi generalis proponitur. Agitur de venaesectionis sub initium morbi vsu et abusu. Blandi emetici atque purgantium vtilitas exponitur. Cum in acutis nullum innotuit specificum, quale in periodicis est chinachina, sufficit, venaesectione praemissa, potionibus attemperantibus, clysteribus, frictionibus, cucurbitulis dorso applicatis, symptomatibus mederi: id vero inprimis curandum est, vt crises vtilis excitentur, et circa declinationis tempus attendendum, per quas vias natura eas moliatur, quas adiuuare medicum decet. Ita v. c. in febribus mesentericis aliisque acutis, quarum causa potissima in abdomine

mine consistit, alui excretionēs epicratica purgatione, iteratis clysteribus aut rhabarbari et nitri anaticis portionibus, singulis aut alternis diebus exhibitis, cum leuamine promouentur. Nocet tunc venae sectio. Si vero inflammationis adest suspicio, alui purgatio nocet. Diarrhoea cum leuamine est prosequenda, symptomatice vero coercenda; hinc in aliis in initio et progressu morbi purgatio utilis, secus in aliis. Commemoratur distinctio febrium in venosas et gastricas, a BALLONIO stabilita, quarum hae cathartice, illae phlebotomia curantur. Diaphoreticorum calidaeque sic dictae methodi noxa exponitur. Arbitratur enim Auctor, si sudores ciendi sunt, quod interdum, licet rarius, necesse est, abstinendum esse a calidis dissoluentibus, cum sufficiat, aerem frigidum euitare, aegros in lecto coopertos magis continere, frictionibus vel potionibus attemperantibus id efficere. Taxantur et ii, qui diaphoreticis fortioribus malignitati, somniatae quidem, resistere atque petechiarum, quas forsā ut abscessus criticos cutaneos, falso tamen, assumunt, eruptionem promouere contendunt, siquidem eae sistant exanthema symptomatice, nullo modo critica, ut RAMAZZINUS statuit. Putat Auctor, petechias esse minimas cruoris in cutis interstitiis coagulati stases, quae ut totidem minimae ecchymoses, a dissolutione et nimio impetu sanguinis enatae, habendae sint. Quas tamen, si aer calidior vitetur, et aegroti extra lectum detineantur, auerti et tolli posse, uti Cl. HAEN censet, Noster negat, et eas prorumpere vidit sub eodem regimine ac sub temperantium demulcentium medicaminum, succique limoniorum vsu. In apparentibus petechiis, si materies in intestinis turgēt, clysteres iterati si sufficiunt, non ita facile purgantia praescribenda esse arbitratur. Criseos posthac metastaticae,

ticae; quae in partibus specialibus per abscessus, interdum alia ratione contingit, ortus, caussae, signa, noxa si pus resorbetur, atque modus curandi proponitur. Abscessus hi externi omni modo fouendi et maturandi sunt, si vero maturatio tardius succedit, vt in parotidibus, eo citius aperiendi, quod etiam ferro ignito fieri suafit Cl. GLASS. Ex analogia horum abscessuum introductus est vesicatoriorum vsus, quem inutilem et nocuum aliquando, tam in petechialibus et acutis febribus, in quibus resolutio sanguinis adest, quam in morbis pectoris inflammatoriis, expertum esse VALCARENGHUS fatetur. Paregorica, a SYDENHAMO adeo laudata, caute vsurpanda esse monet, seminum vero papaueris virtutem anodynam et somniferam negat.

P. 141. Sequitur aliarum continentium febrium tractatio. *Ephemera febris* atque *synochus* vt morbi benigni considerantur, eorumque differentiae, caussae, signa et curatio describuntur. *Febris variolarum* inflammatoria aequae ac suppuratoria, eruptionis modus, vt et symptomata pessima ex pure retrogresso et ad viscera interna proiecto, enumerantur. *Crustrae siccae*, ad foueas cauendas, oleo amygdalarum dulcium illiniri possunt. Miasma variolosum veneni ad instar operari, ex insitione variolarum patere, existimat Cl. Auctor, de qua iudicium suspendet, attamen fatius esse arbitratur, expectare, donec natura hunc morbum efficiat. Cum vniuersalis variolis medendi methodus inuenta nondum sit, optimum esse iudicatur, curationem maxime naturae committere, hancque, si opus sit, aliquomodo adiuuare, vel symptomatibus caute succurrere. Alui fluxus abundantior non augeatur, in suppuratione nocet: stiptica aluus clysteribus curatur. Temperantibus et demulcentibus, quae incidunt

dunt et putredini resistunt, atque aquae purioris, cum succo limoniorum coniunctae, potu aestus nimius compescitur; aeris tandem purioris renouatio et modica vini generosi dosis vt cardiacum commendatur. Variolarum febris plurimum similis est p. 150. *morbillorum febris* continua, quam diuersae cutis excretiones comitantur, vt morbilli, scarlatinae, purpuratae maculae, aliāque exanthemata, cito euanescentia. Morbilli, quibus prae aliis pueri obnoxii esse dicuntur, in australi constitutione, vere praecipue, rarius hyeme et autumno, grauem nonnunquam morbum sistunt, et epidemice vt variolae grassantur. Differunt a variolis in eo, quod nunquam in suppurationem abeunt, quod aestuans humor serofus aut lymphaticus est, mox exhalans et squamulas relinquens. In curatione inuestigare necesse est, vtrum a nimio humorum aestu, quo in casu attemperantia profunt, an a deprauata humorum diathesi, v. c. ab vlcere pulmonum, cui, ommissa venaesectione, temperantibus et antiseptis succurrendum est, prouenerint. Miliaria, tum quae febres acutas comitantur, tum quae ab interna suppuratione oriuntur, symptomatica esse, quae diaphoreticis non promouenda sint, ostenditur: contra ea potius alui laxitatem, purgantibus antiphlogisticis inductam, plurimum valere deducitur ex eo, quod in purpura puerperarum diaphoreticorum vsu excretio puerperii imminuitur. *Hectica* tandem ha. p. 166. habitualis, quamquam chronicus morbus, continua febris esse a Nostro dicitur, eiusque progressus et symptomata describuntur. Symptomatica saepius est, a laesione partis organicae maxime ab vlcere originem ducens; ab vlcere pulmonum exorta *Phthisis* nuncupatur. Ab vlcere, quod haemoptysin praegressam subsequitur, periculosior ac breuior est morbus, quam qui ab vlcere a tuberculis ibi

Tom. XIII. Pars III. I i suppu-

suppuratis prouenit. Curatio in eo consistit, ut sanguis a corrupto seu purulento ichore liberetur, vlcus abluatur et detergatur, et secedens pus per alia colatoria educatur, priusquam sanguinem inficiat. Hectica febris, ab vlcere externo enata, non nisi vlcere depurato sanatur. Curatio interna, cuius ratio ab externa desumitur, pluribus quidem obnoxia est difficultatibus, attamen peragitur, si attemperantium et diluentium ex vegetabilibus vulnerariis potionum continuato ad menses vsque vsui remedia balsamica gummosa adiunguntur. Praescribere solet Noster inter reliqua balsamica potissimum balsamum de copaiba, de cuius vsu in internis pectoris suppurationibus congruo etiam alia adfert testimonia, seque plures hac methodo sanasse affirmat. Victum suadet farinaceum; lac, quia generando puri aptiorem subministrat materiem, et vlcus inde fordidum magis reddit, caute admodum, phthiseos initio nunquam, nec nisi deterfione vlceris maximam partem balsamicorum ope iam facta, in vsum vocari censet. Quae praeter hanc symptomaticam febrim interdum a nimia sanguinis dissolutione seu spontanea corruptione enascitur febris, essentialis dicenda, eius, uti et aliarum huiusmodi specierum, curatio secundum specialem humorum noxiam indolem instituenda est.

P. 178. His de continuis febribus expositis, intermittentium consideratio adiungitur. Harum causam efficientem modo extra modo intra sanguinem consistere, indeque vices earum eruendas esse, verosimile videtur Cl. Auctori: neque dubitat iste, cum GORTERO bilem ut praecipuam causam assignare, quia omnia harum febrium phaenomena inde declarari possunt. Intermisionis varietas praecipuas differentias definit: hinc tertiana simplex, duplex, duplex continua, quartana simplex, duplex aut triplex;

plex; quotidianae vtut rarissimae, et quae cum tertiana duplici facile et saepius confunditur, vltior consideratio est omiffa. *Tertiana febris simplex* est vel exquisita, vel spuria siue notha. Illa, quae vltra octauam horam vix protrahitur et mox sponte definit, medici curam non adeo exigit, et labiorum scissuris vt crisi completa iudicatur: haec vero, quae protractiores paroxysmos et aestum mitiorem habet, a bile, minus quam in exquisita feruente, at tenaciori et acriori, atque difficilius solutu, pendens, diu protracta perniciofa euadit, et diuturnis morbis occasionem praebet: hinc duplici methodo, altera eradicatiua, altera palliatiua curanda est. Illa, quae leni emetico aut purgante remedio peragitur, huic praestat; si pertinax est febris, etiam epicratica purgatio conuenit: quo in casu etiam ad palliatiuam curationem deueniendum est, quae chinachina perficitur, vel cum rhabarbaro, vel cum aliis commixta remediis. Purgantia febrifugi vim minime compefcere, neque commixta sibi contrariari censet Noster, insimul varias circa chinae vsum tradit regulas, eamque vltra tres vncias exhiberi vetat. Febris, in qua paroxysmi alternatim insurgentes sibi respondent, *tertiana duplex* vocatur. Fomes biliosus auctus constituit caussam, vt ex simplici in duplicem transeat morbus, vel in continuam grauibus symptomatibus molestam mutetur. Si intermittens est, eo modo, quo tertiana spuria curatur. De continua animaduerti meretur, vtrum ab initio continua fuerit, an post aliquot demum accessiones? Prior, autumnio insurgens, chinachina quidem non subito sedatur, iterato vero eius vfu cessat; quod sperandum non est, si citius recurrit paroxysmus, sine praegressa crisi per diaphoresin aut aluum, quo in casu purgans febrifugi vsui interponendum est: altera, primum intermittens, aestate

- infurgens, cur postmodum et autumnno praecipue continua euadit, exponitur: continuas acutas exinde fieri, concedit Noster, non vero continentes, quia chinae usu euincuntur, quo continentes nunquam profligantur. Huiusmodi febres ob diuersum procedendi modum, et ob specialia perniciosaque symptomata, diuersis nominibus insigniuntur, ac subintrantes, remittentes, proportionatae, lipyriae, hemitritaeae et ardentes sunt nuncupatae.
- p. 210. continua *subintrans* dicitur, si alter intermittens tertianae duplicis paroxysmus citius, quam prior finitus sit, subintrat. Circa autumnnum grassatur. Fomes biliosus in ea maior atque tenacior est, quam in intermittens; qui tamen, cum ab intermittens fomite sit, eandem, ac intermittens requirit curationem. Optimum est, eam praecauere, quod fit, si febris tertiana spuria, certis symptomatibus, subintrantem talem indicantibus, stipata, praemisso emetico aut purgante remedio, chinae usu mox tollitur. Illico subintrans etiam chinam exposcit, qua, etsi quidem recidua non praecaueatur, in intermittens veram saepius conuertitur, sensim decrescit, et inprimis versus hyemem euanescit, quo in decremento purgans et china exhibendum est, ne eueniat circa ver recidua, quae etiam iterato usu purgantium febrifugis admixtorum, adhibitis simul attemperantibus et aperientibus, auertitur.
- p. 218. *Remittentes* febres, quae vix differunt a subintrantibus, si ab intermittens fomite pendent, harum medelam exigunt, si vero ad continuas illegitimas pertinent, secundum specialem humorum corruptionem tractandae sunt.
- p. 220. Febres, quas Cl. TORTI *proportionatas* appellauit, ex subintrantibus et intermittens emergunt, in exortu ad intermittens magis, in progressu ad continuas acutas magis pertinent, et certas habent periodi-

periodicasque incrementi ac decrementi sui vices. Aliae ex his exferunt naturam subintrantis, aliae simpliciter remittentis, quae differentia in curatione attendenda est. Vtriusque signa adducuntur, et cortex peruuianus quatenus in his conueniat, determinatur. Febres huiusmodi complicatae, v. c. si morbis inflammatoriis, vel in phthificis hecticae, tertiana simplex aut duplex accedit, prorsus quidem non tolluntur chinae vsu, imminuuntur tamen, quia id, quod ab intermittente est, cessat. *Lipyria* fe-P. 234. bris etiam ab intermittentium fomite prouenit, periculosissima est et endemica, Mantuae et Cremonae quotannis fere accidens: siue simplex siue duplex tertiana primum fuerit, increfcente lipyria in continuam mutatur, atque praeter aestum summum, extremorum frigus, sudorem frigidum et algorem eadem fere, quae iliaca passio, habet symptomata, subsequente in imo ventre inflammatione, cuius caussa in bile feruente et acerrima consistit. Congrua in initio medendi methodo adhibita, morbus, quamquam grauissimis symptomatibus stipatus, facile tollitur, si vero ad summum peruenerit et inflammatio formata sit, nullam admittit curationem. Febres hae plerumque in tertio, interdum quarto paroxysmo, in lipyriam mutantur. Curatio etiam duplex est, vel prophylactica vel curatoria: ad priorem requiritur, vt quam primum symptomata lipyriam praesagientia v. c. diuturnior et inordinatus febris accessus, cardialgicae stomachi passiones, anxietas, vomitus aut alui fluxus biliosi cet. in secundo vel tertio accessu deprehenduntur, illico cortex peruuianus, et priusquam alter paroxysmus accedat, ad sesqui vnciam iteratis dosibus, vel simplex, vel cum electuario diascordio aut theriacá, aut, quod melius esse putat Noster, cum vino maluatico aut alio generoso propinetur. Emetica caute admo-

- dum, et purgantia, si necessaria, mox post primum accessum sunt praescribenda. Chinae cortex, ad tres saltem uncias sumtus, non solum praecauet li-
 pyriam, sed etiam in incepta, dummodo nondum ad summum peruenerit gradum, saepius, immo praesente iam singultu, aliquoties profuit. Necesse etiam est, ut intra diei unius spatium saltem sesqui uncia eius iteratis dosibus cum duabus unciis vini maluatici, cuius vim resoluentem et cardiacam magni facit, exhibeatur, et ita usus eius continuetur, donec tres unciae adsumtae sint. Quodsi autem eo inflammatio viscerum iam formata non soluitur,
- p. 246. mors certissima sequitur. Ad *Hemitriticae* seu *semiter-
 tianae* febris curationem Cl. Auctor arbitratur ma-
 xime interesse, ut cognoscatur, utrum ab intermit-
 tentium, an a continentium causa eius origo sit de-
 riuanda, atque utrum essentialis, an symptomata,
 vel ex utrisque complicata sit, quod ex signis va-
 riis diuersoque morbi decursu apparet. Prior spe-
 cies china tollitur, posterior vero requirit, ut praua
 sanguinis diathesis auferatur; si ex utrisque compli-
 catus est morbus, china eum quidem penitus haud
 fugat, tamen mitigat, febrem intermittentem sup-
 primendo.
- p. 254. Eadem etiam distinctio in *febre ardente*
 seu *causone* veterum, ob praeualens symptoma, ardo-
 rem scilicet fere vrentem, ita dicta, locum habet,
 quippe quod istud et in continuis continentibus et
 in intermittentibus obuenerit. Causa existit in bile
 aestuante et acerrima facta: hinc purgantia congrua
 vel iterati clysteres ad eam educendam cum tempe-
 rantium ac laxantium usu conueniunt, atque me-
 lius est, a chinae usu abstinere, nisi tertianae perni-
 ciosae species sit, ut li-pyria. Ultimo tandem loco
- p. 262. *quartanae febris* consideratio adnectitur. Huius
 causa est bilis tenacior, quam in tertiana, unde fit,
 ut non tam cito in actum redeat. Simplex, duplex
 aut

aut triplex est, pro quantitate maiori minoriue fomitis biliosi; simplex vt plurimum incipit, postmodum duplex aut triplex fit, quarum curatio raro sperari potest, nisi in simplicem degenerent. Curatio itidem duplex requiritur, vel eradicatiua, quae purgantibus aut emeticis, amaris et aperientibus decoctis atque rhabarbaro absoluitur, et primum adhibenda est; vel palliatiua, quae tunc solum locum habet, si nimis contumax febris, vel aeger nimis debilis sit. Ad hanc sufficit vsus chinae, inprimis si admiscetur extr. absynthii et pulv. flor. chamomill. cum sale centaurii minoris. Nonnulla adduntur etiam remedia post profligatam febrim contra infarctus in hypochondriis exortos vtilia.

XIX.

Binae ex nonnullis rariores morborum historiae, quas ex aduersariis suis deprompsit, iurisque publici, sortem suam experturas, fecit ANTONIUS LIZZARI. Ph. et Med. Doct. Venetiis 1761. typis Antonii Zatta. 8. pl. 2.

Nuper demum scripta, quae ex aliquot annis Cl. Auctor edidit, ad nostras peruenerunt manus, quae itaque cum ignorare Lectores nostros nolumus, successiue nunc breuiter perstringemus. Ordinemur ab hoc libello, qui binas continet obseruationes, descriptu dignas, quarum prima virum fuit 40 annorum, gutta rosacea, vagmaque impetigine humida aequae ac pruriginosa diu affectum, qui, postquam haec excretio cutanea subito euauerat, febre continua decubuit. Sanguine ex vena brachii extracto, qui diathesin phlogisticam prodebat, symptomata febris paullulum remiserunt, sed faciem vndique erysipelas phlegmonodes occupauit, quod

a capite per collum, humeros et dorsum ad pectus et ventrem, umbilicum vsque descendit. In partibus erysipelate hoc obsessis vesiculae excitatae sunt, quarum aliae in superficie cutis tantum haeserunt, aliae autem ad contextum cellulosum vsque penetrarunt, ichore viscido corruptoque repletae. His copiose abdomen conspersum est, quae post breuem suppurationem euanuerunt. Protinus vero alius turbata est, et febris, animi deliquium, alternus extimarum partium algor aegrum inuaserunt; abdomen maxime intumuit, ita vt paracentesis in auxilium sit vocata. Viginti quinque libris seri turbidi eductis, symptomata, et tumor sensim sensimque imminuta sunt, et aeger valuit, donec in eunte autumno febris ephemera spuria, similisque abdominis tumor eum denuo corripuerunt. Repe-
tita vero singulis mensibus ter quaterue paracentesi, successiue noningentae et octoginta librae lymphae eductae sunt, tandem mense maio sequentis anni subito oborta vehementissima febris, cum regrediente in facie erysipelate, aegrum enecauit. Secto cadauere, peritoneum a musculis seiunctum, et ad intestina propulsum, inuentum est, omentum putredine fere corruptum, mesenterium scirrhosum, renes vero, vretes, et vesica sine omni labe, hepar in inferiori parte hydatidibus liuidisque maculis obsessum, et vesicula fellea omni fere bile vacua. Adiectis adnotationibus, Cl. Auctor raritatem huius morbi vrget, quoniam aeger per omnem morbum parum sitiit, multum minxit, et nihilominus tantam aquarum copiam collegit.

p. 17. Altera morbi historia respicit foeminam, podagram nodosam, nephritidem, colicam biliosam, icterumque saepius perpassam. Haec, 66 aetatis anno, denuo grauissimo podagrae insultu et vehementissimo animi moerore correpta est. Superuenit color

lor ictericus, et tunc podagrici quidem dolores imminuti sunt, paullo post tamen de pondere in sinistro hypochondrio, tumoreque lienis aegra est conqueſta. Quamuis vero adplicatis remediis emollientibus et anodynis inter ſummos cruciatus duo grandiores lapides cum vrina excreti ſunt, tumor tamen in ſinistro hypochondrio magis magisque increuit. Ex vrina foetidiffima, viſcida, atque mucoſa, vomituritione, omniumque ciborum nauſea, concluſum eſt ad abſceſſum a podagra retrogreſſa, in rene, nec, vt ante creditum erat, in liene ortum. Adhibitis hinc medicamentis ſuppurationem adiuuantibus, balsamicisque diureticis, ſeptimeſtri ſpatio vrina pure remixta prodiit, tumorque plane ſubſedit. Autumno vero denuo maximae molis cal. p. 22. culus excretus, tumor in hepate iam icterum producens, et in cute puſtulae limpidiſſimo ſero turgentes, prurientesque ſunt obſeruatae. Poſt ſectas in vtraque manu venas, ſanguine ad animi deliquium vsque extracto, ſpes recuperandae valetudinis apparere viſa eſt. Sed protinus aegra memoriae debilitatem percepit, febrimque denuo incenſam. Denuo igitur ſecta eſt brachii vena, ano adplicatae hirudines, iuſculaque viperina propinata. Quibus foemina ita conualuit, vt, exacto demum decennio, dyſenteria cum febre acuta perierit.

XX.

Phytographia sacra generalis. Dissert. Auctore
 IOANNE GESNERO. Med. Doct. Phys. et
 Mathes. Prof. Publ. etc. Tiguri, 1759. 4.
 pagg. 28. Eiusdem phytographiae sacrae
 Pars practica prior. ibid. 1760. pagg. 56.
 Pars practica altera. ibid. 1762. pagg. 54.
 Pars practica tertia. ib. 1763. pagg. 30. et
 Pars practica quarta ib. 1764. pagg. 31.

Quum quotannis Tiguri summorum in philoso-
 phia honorum candidatis dissertatio quaedam
 proponi soleat, eo consilio, vt in ea defendenda ii-
 vires suas periclitentur, acquisitaeque scientiae dex-
 teritatisque exhibeant documentum: Cl. Auctor ex
 aliquot annis hunc in finem regnum vegetabile,
 quatenus sapientiam prouidentiamque summi crea-
 toris testatur, breuiter exposuit. Vberrima vero
 rerum proponendarum copia, quum vnica disserta-
 tione comprehendi non posset, Cl. Auctorem coe-
 git, eam per partes absoluere et singulas singulis de-
 signare annis. Ex quinque itaque, quas accepimus
 et modo indicauimus, partibus summa nunc breui-
 ter perstringamus capita. In prima dissertatione
 generalem tantum plantarum considerationem No-
 ster instituit, vbi praecipue creationem, conserua-
 tionem, incrementum, varias functiones, tandem-
 que propagationis negotium earundem enumerat,
 et ex admiranda structura vegetabilium omnipo-
 tentiam diuinam demonstrat. Maximam vero huius
 dissertationis partem explet nutritio et propagatio
 plantarum. Cum autem in his rebus explicandis
 omnis interna structura vegetabilium fusius enume-
 retur, prolixiori repetitione rerum satis superque
 cognitarum supersedemus, et ad reliquas dissertatio-
 nes

nes progredimur, quae practicam phytographiam sacram declarant; et in quibus amplissimos vsus plantarum, luculentissimos venerandae Dei prouidentiae testes esse, comprobare Auctor adnitus est. In priore ergo parte practica vsus plantarum in alendis hominibus animalibusque declaratur. Plantas inter omnia corpora naturalia copiosissimum aptissimumque nutrimentum praebere, tum ex mirae earum multitudine, tum ex mixtione humorum, facile cum animalium humoribus associandorum, adfirmat. Varias mutationes, quibus vegetabilia in diuersis praeparationibus magis emendantur, quo eo praestantius homini suppeditent alimentum, enumerat, cumque non solum cibus ex plantis desumatur, verum etiam saluberrima exinde potus genera praeparentur, de iis quoque Cl. Auctor agit, et summi largitoris prouidentiam, hominibus succum betulae, vuarum, aliorumque fructuum horaeorum indulgentissime concedentem, veneratur. Itaque, quo insignis copia vegetabilium, quibus homines vescuntur, eo melius cognoscatur, catalogum plantarum, tum victui et potui, tum condimento inferuentium, secundum systema Linnaeanum adiecit. In fine huius dissertationis magnam Dei sapientiam ex eo probat, quod cuilibet loco suae indigenae plantae concessae sint, ita, vt nullum solum, clima, et anni tempus sit, quo non homines quasdam alimentares inueniant plantas. Coronidis tandem loco de victu brutorum ex vegetabilibus exponit; quantaque sit plantarum copia, animalibus pabulo inferuentium, ex insigni numero animalium inter se quam maxime diuersorum, quorum pauciora carniuora sunt, comprobare studuit. In secunda parte practica phytographiae sacrae benignissimi numinis prouidam sapientiam, ex vsu plantarum medico cognoscendam, Cl. Auctor manifestat. Et
quo

quo amplissimus ille vsus, quem vegetabilia in re-
 staurando corpore aegroto exserunt, eo melius in-
 telligatur; placuit Nostro virium vitae in corpore
 animali praesentium scrutinium praemittere, et ex-
 inde generalem medicamentorum operandi ratio-
 nem explicare. Plantas locupletissima maximeque
 congrua medicamina exhibere, tum ex mirifica
 multitudine vegetabilium, tum ex diuersa eorum
 indole, maxime diuersum effectum exserente, adfir-
 mat. Considerat vero hanc medicamentosam plan-
 tarum virtutem, quatenus vel in diuersis plantarum
 humoribus sponte profluentibus, vt resinis, balsamis
 et gummatibus, latitat, vel quatenus artificiosa ma-
 nu, varia praeparatione pharmaceutica et chemica,
 inde elicitur. Omnium horum agendi modum,
 variumque effectum, pro diuersa eorum tum ex-
 terne, tum interne adplicandi ratione, variaque eo-
 rum humorum mixtione, sapore, odoreque diuerso
 sese manifestante explicat. Denuo etiam methodo
 Linnaeana catalogum plantarum medicamentosa-
 rum exhibuit Auctor, in quo ex conuenienti chara-
 ctere externo plurium generum ad qualitates earun-
 dem similes concludi posse autumat. Earum quo-
 que, quibus specifica quaedam virtus a nonnullis
 adscribitur, mentionem fecit, et ex omnibus tan-
 dem concludit, remedia ex vegetabili regno petita
 omnium esse conuenientissima. In tertia parte pra-
 ctica phytographiae sacrae vsum plantarum in vesti-
 endo corpore Cl. Auctor declarat. Perplura licet
 sint vegetabilia, e quibus materia pro tegendo, fo-
 uendoque corpore nostro praeparari potest, prae-
 cipuas tamen plantas iuxta systema LINNAEI No-
 ster recenset. Eadem quoque occasione secunda-
 riam vegetabilium vtilitatem in arte tinctoria com-
 monstrat, qua vestes, ex plantarum partibus praepa-
 ratae, maiorem adhuc in varietate colorum acqui-
 runt

runt gratiam, indeque eo luculentius de benignitate summi Numinis testantur, quae curauit, vt ex vegetabilibus non solum vestes ad fouendum corpus, verum etiam ad ornatum ei conciliandum, praeparentur. Quarta tandem pars de vsu plantarum in calefaciendis hypocauftis exponit. Cum tantus sit vegetabilium numerus, quae alendo igni inferuiunt, ea in arbores et frutices Auctor distinxit, eorumque in Heluetia sponte crescentium catalogum dedit, variorum lignorum diuersam indolem et densitatem disquisiuit, et de parsimonia in comburendis lignis ita egit, vt modum indicaret, quo parua ligni quantitas maximum calefaciendi effectum praestet, si nimirum lignum in minora frustula disseccatur, quo aer, flammam excitans, vndiquaque ad superficiem eorundem, maiori fornacis ianua clausa, per minora foramina accedat, et si flamma, antequam in caminum pellitur, prius per communicantes ductus, nullos tamen acutos angulos facientes, longo itinere circumducitur. Quibus enarratis, turfaram genesis ex congestis, emortuis, humidisque vegetabilium partibus, analysin chemicam, summumque earundem vsum demonstrat, lignorum subterraneorum et carbonum mentionem facit, tandemque concludit, plantas et in tutela aduersus frigus vberimam cuique suppeditare occasionem, benignissimi numinis indulgentiam pia mente venerandi; simulque promittit, proxima dissertatione, se vsum plantarum in exstruendis aedificiis, corpusque humanum variis oblectamentis afficientium, simili ratione esse comprobaturum.

XXI.

A new and accurate System of Natural History; containing I. the History of Quadrupedes; II. of Birds; III. of Fishes and Serpents; IV. of Insects; V. of Waters, Earths, Stones, Fossils and Minerals; VI. of Vegetables; by R. BROOKES. M. D. London, printed for I. Newbury. 1763. 8. Vol. I. p. 374. tab. aen. 21. Vol. II. p. 460. tab. aen. 27. Vol. III. p. 408. tab. aen. 24. Vol. IV. p. 365. tab. aen. 23. Vol. V. p. 364. tab. aen. 20. Vol. VI. p. 437. tab. aen. 22.

i. e.

Nouum et accuratum systema historiae naturalis; continens I. Historiam quadrupedum, II. auium, III. piscium et serpentum, IV. insectorum, V. aquarum, terrarum, lapidum, fossilium et mineralium, VI. vegetabilium. Auctore R. BROOKES. M. D.

Nisi propositum esset nobis, de quibusque maioribus operibus, quae ad rem medicam et historiam naturalem pertinent, referre ad Lectores nostros, plane praeterire hoc Cl. BROOKES systema potuissimus. Nam, si librum ex ipsa Auctoris professione, quam in titulo deprehendimus, iudicemus, sententiam non admodum fauentem de hoc instituto ferre possemus. Neque enim libro *systematis* nomen, nec nouitatis diligentiaeque laudem concedere possumus. Etenim probare non difficile foret, ordinem systematicum nullum inesse, res autem deprehendi ab aliis non ignoratas, nec in eo, quod dictum est, satis diligentiae adhibitum esse. Ordines enim et genera animalium plane non in
syste-

systematicum ordinem digesta sunt, ita ut v. c. homo medium inter simiam et felem locum acceperit, et quod ad species attinet, eae nullis systematis regulis observatis enumeratae sint, ut ab Auctoribus aliis petitaerant. Synonyma nulla collegit Auctor, neque diuersa a variis scriptoribus vni eidemque corpori data nomina inter se comparauit, vnde factum est, ut saepe eadem res bis aut saepius sub aliis nominibus redeat. Figurae aeneae vel ex aliis Auctoribus desumptae, vel satis ruditer expressae sunt.

Continet primum volumen quadrupedum, amphibiorum, ranarum et lacertarum historiam. In praefatione Auctor historiae naturalis scriptores taxat, et de suis circa hoc studium meritis gloriatur: Praef. certissime, quidquid etiam alii de suo libro iudicent, p. 14. hoc ipsi laudis deberi, quod disciplinam hanc in meliori statu reliquerit, ac repererat eandem. Inter T. I. quadrupeda proposita commemorauit aliquam speciem, quae ad bouinum genus ab eo refertur, et quam bouem suillum (*Beeue Hog*) dicit. Hoc animal, in Angliam ex India orientali deportatum, monstratum est cupientibus. Magnitudinem asini habebat, quem tamen latitudine et crassitie superabat. Color eius lacteus erat, cutisque non pilis sed fetis, ut fues, tecta erat. Cauda asini caudae, caput vero suillo quodammodo simile erat, habebat tamen cornua duo introrsum versa. Alio loco aliud animal p. 105.

Sucotario ab Auctore dictum occurrit, quod certe ad fabulosa referendum esse videtur. Inter animalia, quae ad caninum genus pertinent, occurrunt etiam phoca, manati aliaque amphibia phocae affinia.

Secundo tomo de auibus agitur. Atque in historia auium, quae cantu inprimis insignes sunt, passim modum nutriendarum earundem proposuit. Adiecit epitomen historiae auium, ex Linnaeano systemate desumptam, suo tamen more nomina LIN-

NAEI non cum iis, quae ille ipse antea dedit, comparauit.

Tertium volumen non pisces et serpentes tantum, sed et testudines, crustacea atque conchylia, continet. Quarto insecta proponuntur. Erucas singulatim, non in papilionum historia describit. In fine aliquae de insectis Indiae occidentalis, apibus, cantharidumque et formicarum vsu medico, adiectae sunt obseruationes. In initio quinti voluminis aquae minerales in Anglia reperiundae breuiter recensentur. Tunc de mineralibus agit, maximeque eas, quae ab aliis scriptoribus, qui Angliae fossilia illustrarunt, collectae iam sunt obseruationes, proponit. A quibus ducibus quoties relinquitur, statim intelligimus, delabi ipsum in errores, aut breuem admodum esse. Exempli loco illa capita adducere sufficiat, in quibus de mineris in specie agit.

Vegetabilium historia sextum volumen explet. Non tamen omnes plantas, sed eas tantum proponit, quae ob vsum medicum vel oeconomicum insignes sunt. Primum caput exoticas plantas continet, quae secundum partes, quae adhiberi solent, dispositae sunt. Sic enim de radicibus, corticibus etc. agit. Plantae indigenae alphabetico ordine proponuntur. Praemissa est huic volumini breuis introductio, in qua de botanices studio in vniuersum agit, systematicumque ordinem plane reiicit. *Cicutam* vllum in Anglia aegris attulisse fructum, negat.

XXII.

Diff. inaug. de rubro sanguinis colore. Praef.

BALTH. IOH. DE BUCHWALD, Prof. P. O.

in Acad. Hafn. et Dec. Fac. Med. Resp.

Nicolao Nissen Storm. Hafniae, 1762.

4. pl. 6¹/₂.

Elegans haec et multo cum studio conscripta dissertatio multa continet omnino digna, quae Lectoribus nostris breuiter indicentur. Agitur vero in ea primum de sanguine, eiusque colore in genere, deinde de causa ruboris sanguinis, tum de mutatione coloris sanguinis a causis externis, tandemque de mutatione coloris sanguinis a causis internis.

Ruber color constanter inhaeret sanguini, dum integer manet, perit vero, quam primum sanguinis compositio destructa est, ut itaque in partium, sanguinem constituentium, combinatione omnino ruboris causa posita sit. Cum vero rubor in sanguine p. 10. eam naturam habeat, ut a variis causis externis vel clarior vel obscurior fiat, in examine causarum rubri huius coloris probe distinguendae sunt eae causae, quae ruborem sanguinis viuidiorem tantum reddunt, a causis, quae rubrum colorem ipsum producant. Quapropter ii errant, qui causam ruboris sanguinis in aere, per pulmones recepto, in nitro aereo, vel in densitate globulorum quaerunt, cum hae res omnes viuidiorem quidem colorem sanguinis reddere, neququam tamen ruborem ipsum producere valeant. Licet quoque videri possit, eos, p. 15. qui ex mutationibus coloris variorum corporum inter se mixtorum, v. c. sulphuris et alcali etc. ruborem sanguinis explicare tentant, propius ad veritatem accedere, tamen re paullo accuratius exami-

nata, apparet, hypotheses eas minus firmis niti fundamentis.

- p. 17. Aliam itaque viam Noster ingreditur, atque ruboris sanguinis causam in ferreis particulis sanguini admittis ponit. Ita vero hac in re demonstranda versatur, ut primo ex chemia supponat, metalla omnia et semimetalla, solo zinco excepto, tingendi facultate gaudere, ex his vero ferrum rubrum colorem ut plurimum producere, ita, ut quo plures particulae eiusdem pigmento insint, eo saturatior color fiat, et vice versa. Coloris vero rubri quatuor species existunt, *scarlatinus* scilicet, *purpureus*, *aurantius* et *obscure ruber*. Hic ubi saturatior est, paullulum ad nigredinem accedit, exaltatus vero scarlatino similis fere euadit. Atque haec ruboris species ferro propria est, et ab eo ut plurimum, si aliis particulis commiscetur, producitur. Ipsa vero sanguinis rubedo ad hanc ipsam speciem referenda est, quapropter cum martiales particulae, uti ex chemico examine patet, sanguini insint, et sanguis pro diuersa particularum mixtione maiorem vel minorem gradum ruboris ostendat, iam analogiae ductu concludere licet, ruborem sanguinis a particulis martialibus cum oleosis intime mixtis pendere.
- p. 23. Cum vero in sanguine ex vena fluente et virga agitato fibrosae membranulae generentur, omnis ruboris expertes, ac alia rubra pars remaneat: Noster fibrosam et rubram partem seorsim cum nitro fixo calcinauit, atque solutioni residuae, aquae ope extractae, solutionem aluminis admiscuit, eo euentu, ut in fibrosa parte nulla martis vestigia detegeret, ex rubra vero coeruleum Berolinense oriretur.
- p. 26. Porro etiam destillatione usus vidit, in fibrosa parte ferrum nullum esse, sed tantum partes eiusmodi, ex quibus sal vrinofus producitur, et oleosas cum pauca terra apyra: contra in parte rubra depre-
- hendi

hendi, praeter easdem substantias, quoque terram martialem, cui differentia coloris in vtraque parte obuia omnino tribuenda esse videtur.

Tertia dissertationis huius sectio de mutatione P. 29. sanguinis a causis externis agit. Explicat vero Noster in ea varias illas coloris mutationes, quas sanguis e vena missus ab admixtis peregrinis aliis experitur, quibus scilicet sanguinis rubedo vel exaltatur vel obscuratur. Rubedinem vero sanguinis viuidiorem reddit aqua, conuassatio, et immediata aeris liberi in sanguinem actio, vti in primis experimentis Cl. CIGNA patet *). Aer enim, in superficiem coaguli penetrans, particulas, ad quas pergit, subtiliores reddit, et longius a se inuicem remouet, atque huic idem praestat, quod aqua, qua sanguis diluitur, praestare solet. E contrario sanguinis colorem obscuriorem reddunt quies, qua particulae cruoris inter se arctius coeunt, feri separatio et actio ignis vel aquae feruentis, quae sanguinem cogit. Progreditur porro Cl. Auctor ad varias illas mutationes, quae in statu sano in colore sanguinis fiunt, et ex iis, quae haecenus dicta sunt, causam diuersi coloris sanguinis arteriosi venosique explicat, tandemque varia experimenta, quae ipse circa actionem salium variorum in sanguinis coagulum instituit, enarrat.

In quarta sectione de mutationibus coloris sanguinis a variis morbis disputat. Cum sanguificatio a cordis et vasorum actione pendeat, ea ipsa actione laesa vario modo mutatur sanguinis color in morbis. Has mutationes breuiter considerat, et ex auctoribus exempla varia collegit, quo appareat, quanti in morborum cognitione momenti sit coloris sanguinis e vena missi attentae obseruatio.

*) vid. Comment. Vol. VIII. p. 591. seq.

XXIII.

SIMON PALLAS *Prof. der Chirurgie bey dem Königl. Preuß. Collegio Medico-Chirurgico und ersten Wundarzte bey dem Charité-Hospital zu Berlin, Anleitung zur practischen Chirurgie, zum Gebrauch seiner Zuhörer bey seinen jährlichen Wintervorlesungen heraus gegeben. Berlin bey G. A. Lange. 1763. 8. Alph. 1. pl. 1.*

i. e.

Institutiones chirurgiae practicae in vsum auditorum publicatae. Auctore SIMON PALLAS.

Cel. ille Berolinensium Chirurgus, vti ex titulo libelli iam patet, breuem delineationem hic Auditoribus exhibet, cuius ductu operationes chirurgicas quotannis demonstrare solet. Eo vero vtitur ordine, vt primo, breui introductione praemissa, de abscessibus et modo eos aperiendi, vulneribus in genere, futurisque agat. Occasione futurae intortae simul quoque de operationibus chirurgicis, quae in facie institui solent, v. c. labio leporino etc. disputat. Deinde vulnera abdominis et gastroraphiam, postea thoracis vulnera et empyematis operationem considerat. Porro ad caput ascendit, et de eius vulneribus, ac trepanatione differit. Tum ad collum descendens de angina in genere, atque bronchotomia vulneribusque colli in vniuersum verba facit. Tunc narium morbos, fistulam lachrymalem, cataractam, cancrum in vniuersum et mammarum morbos examinat, operationesque chirurgicas explicat. Adiicit fistulam ani, hernias, paracentesin; operationem hydroccles, castrationemque. Sequuntur viarum vrinariarum morbi,

morbi, retentio vrinae, catheterismus et peritonaei punctio, tandemque calculus vesicae et lithotomia. Agit deinde de paronychia, aneurysmate, amputatione extremitatum. Finemque operis phimosis, paraphimosis, amputatio penis et operatio caesarea faciunt.

In vniuersum autem ea, quae tironibus scitu necessaria sunt, illosque ad operationes feliciter instituendas ducunt, breuiter quidem, sed bene, hic proponuntur, ita vt non tironibus tantum, sed et aliis, libellus hic omnino commendandus sit. In p. 292. cataractae operationis historia tantum de depressione disputatur, extractionis vero descriptio desideratur.

XXIV.

De morbo mucoso liber singularis, quem nuper speciminis inauguralis loco ediderunt IOANNES GEORGIUS ROEDERER, D. Archiat. Reg. Med. Anat. et Art. obst. P. P. O. etc. et CAROLUS GOTTLIEB WAGLER, D. Theatri anatom. Gotting. nuper Professor, Soc. Reg. Scient. Gotting. a Commerc. literar. adscriptus. Goettingae, apud Victorinum Bossigelum. 4. Alph. I. pl. 4. cum tab. aen. III.

Observationes huius morbi epidemici coniuncto studio Cl. ROEDERERI et Cl. WAGLERI collectae sunt, elaborationem vero huius operis tantum WAGLERO debemus, qui iam anno 1762 hoc edere incepit, attamen anno 1765 demum id confecit. Tres sectiones constituunt hanc dissertationem, morbi mucosi generaliora, eius species atque historias declarantes.

- p. 1. *Sectio prima morbi mucosi generaliora tradit.*
 Epidemiarum generalis ratio maximopere ab aere pendet, saepe contagiosa fit, saepe in alium morbum transit. Epidemia enim dysenterica, quae anno 1760 ab augusto ad nouembrem vsque grassata est, cui saepe accessit febris vel erratica, vel acuta; vel maligna, et morbum vel leuiorem, vel grauiorem reddidit, vel in febrem lentam mutauit,
- p. 9. tandem in morbum mucosum transiit. Ex statu aeris et tempestatum, a iulio 1760 vsque ad septembrem 1761 obseruato, quem hic recenset Cl. Autor, constitutionis epidemicae singularis ratio, cum morbis cognatis et coeuis, a iulio 1760 ad hiemem 1761 et 1762 vsque, magis declaratur. Etenim febres intermittentes, iulio 1760 grassantes, sensim excitabant hydropem, vel dysenteriam. Infantes septembri laborabant diarrhoea cum tussi; octobri intertrigine, cum exulcerationibus cutis, scabieque saepe lethali; nouembri intertrigine cum aphthis, tandem accedebat epidemia mucosa, sensim crescens, ac ianuario varia producens symptomata, vt gingiuarum dolores cum aphthis, intertriginem gangraenosam, ophthalmiam, rhachitidem cum phthisi abdominali; februario haec mutabatur in febrem biliosam, interdum putridam; martio in febrem petechialem, inflammatoriam, postea in icterum; aprilis in febres intermittentes vernaes benignas; mense maio febris mucosa transiit in intermittentem veram; aestate in gelatinosam, tandem in variolosam, auctumno redierunt febres intermittentes, sed peioris erant indolis, quam vernaes; hieme 1761-1762 saeuierunt variolae, pleuritides et peripneumoniae, nondum deletis morbi mucosi vestigiis.
- p. 19. Perpenfa postea cognatione dysenteriae et morbi mucosi, ratione sedis, ortus, symptomatum essentialium,
- p. 20. nec minus vtriusque morbi analogia cum febr-

febris intermittenibus explicata, et morbi mu- p. 25.
 cossi cognatione cum scorbuto disquisita, Cl. Auctor
 causas morbi mucosi examinat. Epidemica aeris p. 26.
 constitutio ac tempestas humida sunt eius causae
 vniuersales; viscerum varia valetudo chronica et
 procliuitas ad febres intermittentes vel naturalis,
 vel acquisita, ad praedisponentes causas pertinent;
 diaetae errores, victus durus obstruens, panis pe-
 nuria, vsus carniū corruptarum, defectus victus
 vegetabilis, potus spirituosus, aqua impura, immun-
 dities, exhalationes cadauerum atque carbonum,
 inopia ligni, frequentia hominum, et nosocomia,
 fuerunt causae occasionales remotiores; propiores
 proficiscebantur ab animi affectibus, commercio
 cum aegris, morbis chronicis, vulneribus. Natura p. 31.
 et formae morbi mucosi ita se habent, vt vberior
 adsit mucī secretio in omnibus folliculis, ac saepe in
 ventriculo et duodeno mucī lacunae, iconibus hic
 illustratae, conspiciantur, totumque hepatis paren-
 chyma sit acinosum, vti ex icone adiecta apparet.
 Ab hoc vitio hepatis et bilis inertia oritur morbus
 simpliciter mucosus, qui accedente acredine vermi-
 nosus redditur; congeritur bilis in intestina et sen-
 sim producit morbum bilioso-mucosum, eumque,
 ibi putrescens, in putrido-mucosum mutat. Inter-
 dum in hac epidemia accessit inflammatoria indoles,
 quae putredinis vi morbum, ex inflammatorio, re-
 solutorio, et mucosi vestigiis residuis mixtum, saepe
 ad petechias procliuem fecit. Transit morbus p. 35.
 mucosus vel in morbum epidemicum lymphaticum
 et gelatinosum, non in singulis tantum aegris, sed
 in ipsius etiam epidemiae decursu, vel critice ad
 pulmones se conuertit in variis aegris, epidemia
 vero ipsa partim in variolas, partim in pleuritidem
 et peripneumoniam transit.

- p. 38. *Sectio secunda morbi mucosi species* exponit, quarum inprimis quatuor primariae sunt, *chronica, acuta, lenta, accessoria*. *Prima morbi mucosi specie chronica* affecti appetitum amittunt, plurimi reiiciunt vermes ore et aluo, mortuos, raro viuos, inter quos, praeter lumbricos, peculiare genus obseruauit Cl. ROEDERER, quod, propter caudam capillarem, *trichuridum* nomine descripsit. Duae inprimis earum sunt species, *recta*, ascaridibus similis, excepta cauda et mole, *alba*, flaccida, et *curua*, in lineam spiralem contorta, cinerea, rigida, elastica; vtraque species icone adiecta sistitur. Cum trichurides semper in coeco commorentur, et nunquam BAUHINI valuulam transgrediantur: vix, vti lumbrici, qui intestinis tenuibus inhaerent, per os reiiciuntur. Vermes quidem non morfu aut vellicatione nocent, cum rictu et organis mordentibus non instructi sint, sed potius, vti Cl. Auctor putat, sola irritatione ad inflammationes disponunt, nutrimentum corpori detrahunt, intestina obstruunt, saepe febriculam excitant, modo nocturnam et matutinam, modo ephemeram, anomalam, quam soluit varia crisis. Haec prior species morbi mucosi soluitur excretionem mucosam vel purulentam criticam, vt diarrhoea mucosa, tussicula humida cum reiectione muci, vomitu mucoso, fluore albo, catarrho narium, exanthematibus, vlceribus oris, aphthis, vermium excretionem, cet. Vomitoria, inprimis nauseosa, maxime sunt adhibenda; stimulantia nocent. Mercurium viuum, saccharo subactum, nec minus mercurium dulcem cum camphora mixtum, si febris leuis erat, cum utilitate dedit Cl. Auctor. Methodus antidysentericae analogae in omnibus huius morbi speciebus maxime efficax fuit, ac suadenda.

Transit

Transiit vt plurimum morbi mucosi species pri- p. 50.
 ma in *speciem secundam, febrilem, vel benignam, vel*
malignam. 1) *Febrem mucosam benignam,* quae
 graui incipiebat horrore, comitabatur fitis ingens,
 dolor capitis, appetitus laesio, conatus vomendi,
 alui obstructio, tussis spastica, sicca; sanguis e vena
 missus crusta alba obtegebatur, respiratio difficilis
 erat, vires deprimebantur, accedebant deliria, exco-
 riatio oris interni, aphthae. Febris mucosa acuta, p. 54.
 et benigna; et maligna, plurimis excretionibus criti-
 cis imperfectis soluebatur, inprimis sudoribus no-
 cturnis acidis, vomitu mucoso, bilioso, vrina alba,
 muco graui, ramentoso, flauo inquinata, vlcusculis
 aphthosis linguae, gingiuarum tumore, pustulis, in
 variis partibus erumpentibus, iisque interdum sca-
 biosis, interdum diarrhoea mucosa; nonnunquam
 septimo vel vndecimo die febris regrediebatur, ac
 cessabat haemorrhagia narium, diarrhoea, sedimen-
 to lacteo vrinae, pedum oedemate. Saepe critico
 modo alius producit morbus, v. c. icterus, artuum
 dolores vel tremores, raucitas, ophthalmia, ascites,
 cet. Si crisis externa non accidit: vlcus vel scirrhus
 pulmonum, vel peripneumonia intestinorumue gan-
 graena aegros interficit. Tum requiruntur eua- p. 57.
 cuantia lenia, omittatur venaesectio, dentur ea re-
 media, quae in dysenteria solent adhiberi, in-
 primis laxantia cum opiatis iuncta, demulcentiaque
 nauseosa, vt mannata et oleosa cum ipecacuanha;
 minus commendanda sunt in hoc morbo rheum,
 resoluentia salina, antimonialia, mercurialia, cet.
 Camphora tum optime exferit vim anthelminticam,
 antispasmodicam ac diaphoreticam; ab antiphlogi-
 sticis, nitrosis, acidis, inprimis mineralibus, mor-
 bus augetur. Vesicatoria, clysmata demulcentia,
 cortex Peruvianus, extracta amara, et reliqua robo-
 rantia semper vtilitatem insignem attulerunt.

- p. 61. 2) *Febris mucosa recidiua* oritur ex vitio viscerum, vel neglecta diaeta, vel vermibus, qui rursus ad duodenum et ventriculum se conferunt.
- p. 63. 3) *Febris mucosa acuta maligna* duplicem speciem constituit, alteram *biliosam et putridam*, alteram *beneignam impuriorem*, et *febris acuta verminosa* inter utramque speciem medium occupat locum. Quippe quae simili modo, vt morbi castrenses, loca impura, pauperum tabernas, imprimis nosodochia inuasit, adultos praesertim afficiens, incerto cessans tempore, et aegros plerumque vel gangraena necans abdominali, vel peripneumonia, interdum phthisi. Graues artuum dolores huic morbo mucoso maligno proprii sunt, praecedente lassitudine,
- p. 67. pica, moerore. a) *Febris mucosa acuta maligna biliosa, putrida, soporosa* subdolum semper initium habet, languent aegri, sentitur dolor capitis cum vigiliis, sitis, vomitus mucosus, biliosus, dolores artuum, virium prostratio, alui obstructio; quarto die crisis praecipitata, v. c. haemorrhagia narium, diarrhoea, urinae sedimentum, cet. morbum ad tempus lenit. Irruit vertigo, delirium, erumpunt petechiae rubrae, nisi frequens sit diarrhoea, franguntur vires, respiratio anxiosa est, donec die vice-
- p. 72. simo primo morbus lenta crisi superatur. b) *Febris mucosa, acuta, maligna, inflammatoria* curari solebat, si die sexto petechiae erumpebant, vel delirium aut furor accedebat, quem vt plurimum sequebatur defluxus catarrhalis, siue vomitus mucosus, et vermium eiectio; sin autem vena non secaretur post alui obstructionem, per septem dies perpeffam, lethalis erat.
- p. 77. *Tertia morbi mucosi species, lenta*, aggrediebatur plerumque infantes a secundo ad decimum quartum annum, eos imprimis, in quibus initio hiemis
- p. 78. scabies suppressa erat. Haec vel *leuior* erat, cum parua febr-

febricula et aphthis lactentium, ac diarrhoea, oedemate pedum, aut pustulis scabiosis dissipabatur; vel *lethalis* in phthificis, pauperibus, male nutritis, at- p. 81. que *duplicem* fistebat *speciem*, *primam*, vbi febris continua longa multo magis conspicua, et induciae inter hanc et sequentem febrem lentam magis euidentes, atque aphthae vt plurimum carcinomaticae erant; *alteram*, vbi subdola febris longa erat, et le- p. 85. uior apyrexia febrem lentam a febre longa disiungebat, qua inprimis ii afficiebantur, qui scabiem sibi represserant.

Quarta morbi mucosi species, accessoria, aliis mor- p. 88. bis primariis, et chronicis, et acutis, se coniungit, eosque grauiores reddit, vt aegrum vel cito interficiant, vel eum in phthisin lethalem coniiciant. Si grauiditati accedebat, abortus causa fuit, vel partus praematuri, et puerperae plerumque gangraena abdominali, intestinorum, vel vteri peribant, ipseque foetus, semper mortuus, morbo matris affectus conspiciebatur. Interdum morbus mucosus cum grauiditate et morbo chronico coniunctus est. Illum cum puerperio mixtum esse, cognoscimus ex aphthis mammillarum dolentibus, symptomatibus pleuriticis, fiti, diarrhoea, tumore mammarum, et oedemate pedum. Si vulneribus additur, haec vt plurimum lethalia fiunt, vel febris lenta inducitur, inprimis vulnera abdominalia facile gangraena corripuntur. Morbus mucosus cum hydrope coniunctus breui tempore indolem febris mucosae lentae induit; cum phthisi mixtus producit oedemata pedum, exanthemata scabiosa, aphthas, fluxum ventris colliquatium, et sudores. Si affectui hypochondriaco et colicae accedit, id, quod pressio zonae coli dolorifica prodit, excretionem aluina mucosa dissipatur, cui subsequitur catarrhus. Si cum malo hysterico combinatus est, fitis, diarrhoea frequens,

quens, animi deliquia, vomitus biliosus, pustulae aphthosae linguae, tussicula, aegros vexant. Malum venereum, cui morbus mucosus accedit, nullis fere remediis tollendum est, sed tandem per phthisin neruosam lethale fit.

p. 95. *Sectio tertia morbi mucosi historias describit.*

Historia 1. de febre mucosa benigna tractat. Femina enim 40 ann. diarrhoea mucosa chronica cum febre vespertina laborans, incidit tandem in febrem mucosam benignam, cum aphthis oris, et post egressum lumbricum viuum ex ore, vrinae sedimentum mucosum, sudores acidos et diarrhoeam, die decimo

p. 102. quinto conualuit. *Hist. 2. de febre mucosa benigna infantis 11 ann. agit, qui ore eiecit lumbricos, et multis sudoribus, atque vrina sedimento albo mucoso inquinata, intra tredecim dies morbum expulit.*

p. 104. *Hist. 3. de febre mucosa benigna puellae septennis, cum typo tertiano differitur, cui accessit vomitus, inflatio abdominis, dolor pungens pectoris, dolor capitis artuumque; sumto emetico febris acerbior facta est, et aphthae eruperunt cum sudore copioso, euacuata vero materia mucosa flauo viridi per aluum,*

p. 107. *intra 17 dies sanitatem recuperauit aegra. Hist. 4. de febre mucosa acuta recidiua, in febrem intermittentem quotidianam transeunte narratur, qua femina 38 ann. vexabatur, post sudores ac vrinam mucosam die*

p. 112. *decimo tertio plane sanata. Hist. 5. febris mucosa acuta perpenditur, quae sanata denuo transit in morbum inflammatorium benignum, qua vicenaria virgo afflicta est, quae habuit dolores capitis, ventriculi et coli, vomitus serosos, pustulas, furunculos, vrinam cum sedimento lacteo ramentoso, sed nono die restituta ex diaetae vitio in febrem inflammatoriam incidit, et post similem crisin vrinae lacteae*

p. 117. *ramentosae 37mo demum die conualuit. Hist. 6. mentio fit de febre mucosa, erratica, cum phaenomenis, pleuri-*

pleuriticis similibus, qua puer 12 ann. correptus est. Aderat enim dolor infimi ventris, capitis, pectoris in latere dextro, vomitus mucosus, papillae fungosae linguae, tussis, sputum cruentum, reiecto autem mucro crasso per tussim, aeger nono die sanatus est. In *Hist. 7. febris mucosa benigna, cum exanthematibus* p. 119. *purpuraceis* describitur, vbi sexto die accedebant dolores thoracis et colici, paulo post aphthae et gingivarum dolor, salinum laxans vero cum manna, et pulueris salis ammon. et salis mirab. GLAUB. continuatus vsus, aegram die decimo tertio restituerunt. *Hist. 8. febris mucosa ephemera, siue acutissima* iuuenis p. 122. 23 ann. recensetur, cum doloribus artuum et capitis, siti ingenti, aluo clausa, vomitu mucoso, quem emeticum, emulsio ialappina, et decoctum radice gentianae quarto die a morbo liberauit. In *Hist. 9. p. 123. febrem mucosam acutam continuam, cum malignitate* virginis vicenariae indicat Auctor, quae simul diarrhoea frequenti, vomitu, et vrina, mucosis, interdum alui obstructione pertinaci, grauiter afflicta, venaesectionibus, vomitoriis, laxantibus et corticis Peruuiani vsu, tandem die 22 conualuit. *Hist. 10. p. 129. febrem acutam, mucosam, biliosam, sanatam* concernit, qua virgo 20 ann. laborauit, cuius quidem subdolum fuit initium, at sensim accessit tussicula sicca, frequens desidendi stimulus, dolor artuum cum fractis viribus, phantasmata, sudor foetens, aurium susurrus, excretio aluina putrida; die 12mo excrementa mucosa erant, stupor sentiebatur, strepitusque laryngis, fordibus obducebantur artus, atque vlcus in regione ossis sacri et ad trochanterem maiorem oriebatur, donec ope corticis Peruv. vlcera sensim depurata, ac sanitas die tricesimo restituta est. *Hist. 11. febrem mucosam acutam, ex maligna* p. 137. *intermittentem* iuuenis vicenarii tradit, qui affectus est vomitu bilioso, doloribus imi ventris, diarrhoea mucoso-

- mucofo-fanguinea, dyfuria, tenefimo, dolore pun-
gente in thorace, copiofo fudore, vrina cum sedi-
mento albo, ac tandem morbus mucii excretionē
- p. 141. per aluum intra 14 dies plane fuperatus eſt. *Hift.* 12.
febrem mucofam, acutam, inflammatoriam feminae 34
ann. fiſtit, magno horrore, vomitu et ſiti inci-
pientem, cum pe&toris doloribus pungentibus, in-
ter quos nonnulla catameniorum veſtigia ſe oſten-
debant, deliriis grauiffimis, anxietatibus, refpiratione
difficili; attamen vomitus mucofae materiae et
lumbricorum anxietates fedauit, ac mucii reie&ctio
- p. 144. per tuſſim morbum intra 12 dies fuſtulit. *Hift.* 13.
febris mucofa ſoporofa ſanata quadragenarii com-
memoratur, in qua ingens fuit ſitis, anxietasque
praecordiorum, lingua muco albo obducta erat, ſin-
debatur cum dolore, acceſſit capitis dolor ſoporo-
ſus, vomitus materiae mucofae, fulcae, bilioſae,
ſopores, fudores, aurium fuſurrus, ſedimentum vri-
nae album, furfuraceum; ceſſarunt ſenſim ſympto-
mata haec, et aeger die 23 rurfus ſanitatē recu-
perauit. *Hift.* 14. *febris mucofa ſoporofa lethalis*
proponitur viri, 37 annorum, qui doloribus ar-
tuum, ſpafmis lumborum, ſiti magna, dolore capitis
inſigni affligebatur, materiamque mucofam euome-
bat; accedebant ſenſim linguae ſiccitas, vertigo,
phantafmata, cephalalgia vertiginofa, dolores infimi
ventris, fudores, deliria, haemorrhagia narium, auri-
um fuſurrus, ſumma debilitas, caligo oculorum,
conuulſio artuum ſuperiorum in ſopore, vrina cru-
da, ſubſultus tendinum, faciei intumeſcentia, ſopor,
conuulſiones, ſingultus, et aeger die 14 morie-
batur.
- p. 155. Tredecim poſtea commemorantur *ſe&ctiones*
febre mucofa acuta defun&ctorum, e quibus Cl. Au-
&tor notas characteriſticas ſingularum huius morbi
ſpecierum detexit. Etenim ſpeciem acutam diſtin-
guit

guit a lenta corpus nondum emaciatum; labes visceris inueterata speciem accessoriam a morbo mucoso simplici dignoscit. In *specie simpliciter acuta* p. 160. conspicitur hepatis substantia distincte acinosa, lien paululum inflatus, intestina hinc illincue inflammata, contracta et mucos obducta, tenuia lumbricis referta, crassa trichuridibus. In *specie acuta maligna*, p. 161. *putrida*, corpus inclinatur in celeriore putredinem, viscera ut et cruor in vasis maioribus resoluta sunt, ventriculus et intestinum coecum gangraena afficiuntur. *Species inflammatoria* cognoscitur ex cutis ex-p. 162. anthematibus et viscerum abdominalium inflammatione. In omnibus praeterea cadaueribus erat abdomen ab extrauasato vel sero, vel liquore sanguinolento, magis minusue repletum, glandulae mesaraicae ut plurimum obstructae, durae, inflammatae aut scirrhosae; hepar plerumque insigne volumen habuit, et exterius, et in ipso parenchymate, acinosum erat; vesicula fellea bile, modo mucosa, modo tenui, plena; lienis interdum maxime tumidi substantia resoluta apparuit, saepe maculis albis purulentis referta, nonnunquam gangraenosa; pancreas induratum; ventriculi superficies, imprimis ad curuaturam parvam, inflammata erat, interdum eius media pars constricta, tunica villosa inflammata, ad pylorum cinerea visa est, crassa, et folliculis mucosis planis ac papillis fungosis obtegebatur. Inter rugas duodeni, mucos obducti, plurimi conspiciuntur folliculi mucosi, quorum orificia punctis nigris notata erant. Intestina tenuia inflammata, materia biliosa mucosa, vel lumbricis repleta, hinc illincue gangraenosa, reperiuntur; in nonnullis voluulus; intestina crassa, quorum tunica interna arrosa escharisque obtecta erat; trichuridibus, materiaque atra, tenui, replebantur. In cauo pectoris serum plus minusue effusum erat; pulmones

ut

vt plurimum pleurae accreti, inflammati, purulenti, calculosi, saepe scirrhosi inueniebantur. Glandulae bronchiales nigrae, induratae, magnae; ad bifurcationem tracheae calculi varii haerebant. In trachea et bronchiis mucii copia aderat, inflammatio, rigiditas; liquor pericardii rubellus plerumque copiose adfuit, cordis ventriculi in plurimis polypo referti erant. Glandulae salivales durae et acinosae; thyroidea dura et inflammata. Trium tabularum aenearum, quae adiiciuntur, *prima* sistit in figura 1. 2. 3. folliculos mucosos, in superficie interna ventriculi et duodeni disseminatos; in *secunda* depinguntur folliculi, qui foueas medias occupant; *tertia* fig. 1. exhibet substantiam acinosam hepatis; fig. 2. escharas ad superficiem internam coli sinistri; fig. 3. folliculos in ieiuno; fig. 4. vermis speciem *rectam*, ascaridibus non dissimilem, et eiusdem speciem *curuam*, in lineam spiralem contortam.

XXV.

Dell' acque di Recoaro e delle regole concernenti il lor uso discorso D'ORATIO MARIA PAGANI d'Arzignano. in Vicenza appresso Antonio Veronese 1761. 8 mai. pl. 5.

h. e.

De medicatis Recobarii aquis, et methodo iis vtendi dissertatio, Auctore Cl. PAGANI.

Has aquas acidum minerale sulphureum seu vitriolicum, nec non ferrum et terram calcaream continere, et haec principia ea ratione vnita esse Cl. Auctor asserit, vt nec calore nec aliis admixtis turbentur. Examine chemico autem eliciuntur vitriolum martis et sal calcareum medium, quod

quod Cl. BECCARI seleniticum dicit *). Post plenariam euaporationem ochra cum terra calcarea mixta, et tandem haec pura obtinetur; si vero quodammodo euaporata ad crySTALLISATIONEM reponitur, sal Epsoniensi simile (mirabile GLAUBERI) colligitur. Cum etiam aqua per strata carbonis fossilis transeat, bituminosi quid recipit, spiritum tamen mineralem subtilissimum in ea reperiri negat Cl. Auctor **).

His breuiter expositis, ad aquae simplicis virtutes indicandas se confert Noster, et frigidae in primis virtutes *diluentes, attenuantes, corroborantes, demulcentes, cardiacas et anodynas* adscribit, et has a ferri, salis medii et bituminosis particulis in aquis medicatis augeri ostendit. Vsum itaque earundem in hypochondriacis et hysteriis spasmis, in defectu mensium et aliis morbis, in quibus fluida spissa, vigore solidorum simul restaurato, resoluenda sunt, maxime commendat. Licet autem omnes morbos, a Cl. Auctore adductos, repetere nequeamus, vnico tamen exemplo ostendamus, quo vsque extendat harum aquarum effectus. Illae enim in venerea labe a multis vel inutiles vel noxiae pronuntiatae sunt, Noster autem maxime salutare eas iudicat, cum fluida prorsus immutent, attractiones morbosarum particularum tollant, et circulo humorum libero reddito omnem corruptionem auertant, porro decocta ex guaiaco et sassaparilla et mercurialia medicamenta, quae venereo morbo opponuntur, in actione sua iuuent.

Dum

*) vid. Comment. nostr. Vol. V. Part. II. p. 307.

**) Experimenta a Cl. IO. ARDUINO facta sunt. Conf. Nuova Raccolta d'opuscoli scientifici cet. Tom. VI. p. 113. et Comment. nostr. Vol. X. Part. III. p. 527.

- p. 37. Dum ad methodum his aquis vtendi describendam se confert, non tantum normam a multis nimis accurate praescriptam, sed et diaetam nimis selectam improbat, et eum tantummodo in genere victum dissuadet, qui causas nouas morborum infert, v. c. nimis rancidum et viscidum. Quamobrem carnes molles bonae notae, vegetabilia leni aromatica vi praedita, nec non ea, quae cum oleo et multo aceto praeparantur, immo fructus horaeos non reiiciendos esse autumat, vsum quoque lacticianiorum in prandio et coena concedit. Vini generosi moderatum potum et chocoladam et coffeam foeminis etiam tenerioribus, vtpote his assuetis, cum vfu aquarum denegari posse negat.
- p. 58. Tempus his aquis vtendi ad calidam tempestatem, inter mensem iunium et septembrem, non restringit, sed in frigidissima quoque et humida tempestate haustas profuisse narrat. Et licet consuetudinis sit, a duabus libris incipiendo ad sex vsque, nec vltra ascendere, ostendit tamen, morborum rationes saepius exigere, vt decem immo duodecim librae hauriantur. Neque vfus earum tantum quindecim vel viginti diebus definiendus, sed, dummodo aegri ferant, vltterius est extendendus. Cum etiam alii tenerae aetati vsum aquarum medicatarum non concedant: Cl. Auctor exempla quarundam curationum proponit. In puella sex circiter annorum, erratica febre, ex vitiis primarum viarum orta, et in infante vnus anni ex simili causa aegrotante, aquae hae tanto cum fructu adhibitae sunt, vt actione viscerum restituta languor penitus dissiparetur. Et grauidae his vti possunt, inprimis illae, quae, licet facile concipiant, ob laxa et imbecillia corpora in abortum maxime proclives sunt.

Operatio autem harum aquarum in primas p. 68.
 vias adeo certa est, vt inter praestantissima pur-
 gantia referri possint, nec opus sit in eorum vfu
 alia purgantia medicamenta praemittere aut in-
 terponere. Licet enim iis minus prodesse asse-
 runt nonnulli medici, in quibus non protinus
 per intestina et vrinae vias transeunt, cum par-
 ticulae admixtae retineantur et noxam corpori
 afferant: Noster tamen et per vias, sensui non
 adeo obuias, eas transire contendit. Praecipui p. 72.
 nimirum harum aquarum effectus sunt: aequalis
 sanguinis distributio, alimentorum facilis elabora-
 tio, lentoris humorum resolutio, virium corporis
 instauratio et spirituum excitatio, excretionum
 optimus successus. Sub finem etiam somnum
 meridianum cum aquarum vfu eodem modo vti-
 lem iudicat, vti refrigerium aeris vespertini, in
 quibus omnibus nos mentem Cl. Auctoris indi-
 cauimus, iudicium vero de methodo aquis mine-
 ralibus vtendi Lectoribus nostris permittimus.

XXVI.

An Experimental History of the Materia Medica,
 or of the natural and artificial substances ma-
 de use of in medicine: containing a com-
 pendious view of their natural history, an
 account of their pharmaceutic properties, and
 an estimate of their medicinal powers, so far
 as they can be ascertained by experience, or
 by rational induction from their sensible
 qualities. By WILLIAM LEWIS. M. B.
 F. R. S. London printed by H. Baldwin,
 for the Author; and sold by R. Willock,
 1761. 4 mai. 3 Alph. 12 pl. c. praefat.

i. e.

Experimentis illustrata historia materiae medicae
 siue corporum naturalium artificialiumque
 quae in medicina adhibentur: continens eor-
 um succinctam ex naturali historia conside-
 rationem, proprietatum pharmaceuticarum
 recensionem et virtutum medicarum contem-
 plationem, quatenus experientia aut ratio
 ex qualitatibus euidentibus confirmantur
 Auctore GUILIELMO LEWIS.

Quo ordine corpora naturalia in materia medica
 commodè disponi possint, in tanta eorum co-
 pia et diuersitate viris doctis saepe molestum fuit
 quare Cl. Auctor ordinem reliquis omnibus praefecit
 tulit alphabeticum, et res considerandas ita proposuit
 fuit, vt ad tria primaria semper respexerit momen-
 ta, quae quidem naturalem, medicinalem, et phar-
 maceuticam concernunt historiam. Itaque quae
 praecipue ad naturalem medicamentorum simpli-
 cium pertinent historiam, ea ita pro rerum tra-
 ctandarum ratione exponuntur, vt nomen latinum
 praemittatur; post ea pharmacopoea quaedam, in
 qua inuenitur, vt Londinensis, Edinburgensis, Pari-
 siana referatur; deinde alia quaedam apud Auctorem
 occurrentia citentur nomina, tandemque anglicum
 tradatur; tum ipse eorum habitus externus et quo-
 modo ex variis characteribus cognosci et ab aliis re-
 bus similibus distingui possint, describitur, terrae
 regionesque, quae praecipue eiusmodi simplex pro-
 ferunt medicamentum, indicantur, modus colli-
 gendi, conseruandique enarratur, ac species, si plu-
 res existunt, notantur. Quae cuncta in rerum sim-
 plicium descriptione tam regni vegetabilis, quam
 animalis

animalis et mineralis obseruantur, prouti mox cui-
 bet ex absinthii, pulegii, rhabarbari, argenti viui,
 vitrioli, castorei caeterorumque descriptione appa-
 rebit. Cum vero plura rerum naturalium occur-
 rant corpora, et varia praecipue ex eis producta,
 quae characteribus externis suis non satis discer-
 enda ex proprietatibus internis ope chemiae aut
 pharmaciae diiudicari debeant, variis vel ab Auctore
 ipso vel ab aliis captis experimentis criteria, quibus
 cognosci possunt, eruuntur. Hanc quoque ob ratio-
 nem cum naturali simplicium historia coniungitur
 pharmaceutica, vtpote qua partes eorum detegun-
 tur constitutivae, et quomodo eae variis mensuris
 solui, separari, iterumque componi, ac cum aliis mi-
 sceri, indeque noua mixta praeparari queant, de-
 monstratur. Horum autem ex simplicibus praepa-
 ratorum rationem et vsum ita considerat et tradit
 Auctor, vt quae prae reliquis in variis ex variorum
 auctorum obseruationibus adhiberi possint morbis,
 referat, prouti exemplo esse possunt antimonium,
 nitrum, caeteraque. Hanc excipit ipsa medicinalis
 historia, quae in primis vires et effectus medica-
 mentorum in corpore humano explicat ideoque
 artis salutaris pars esse videtur primaria; nihilo ta-
 men minus ea, vt olim ob varios errores, sic nostris
 temporibus ob defectum obseruationum fide digna-
 rum, est admodum manca atque imperfecta. Cum
 enim neque examine chemico, neque caractere
 aliquo externo, vti in aliis rebus fieri solet, sensus
 nostri determinari certo possint, quae sint medica-
 mentorum vires, vel quo in morbo ea conducant,
 inde etiam eo maiore cum cautione hic agendum
 erat. Atque licet multis in rebus, in primis vero
 in vegetabilibus, sensus nostri, et inter eos gustus et
 olfactus, aliquid de eorum qualitatibus demonstrent,
 ideoque etiam ex sapore atque odore quaedam
 L 1 3 assum-

assumerit Auctor, licet etiam plura ex chemiae pharmaceuticae variis operationibus praeparationibusque cognoscantur, ipsi tamen experientiae haec in re tribuendum erit plurimum. Quare Cl. Auctor cuncta haec contemplatus, primarios medicamentorum annotavit effectus, nec nisi singulares quosdam morbos, ubi vel auxilium afferunt, vel excitant damnum, retulit.

XXVII.

Nova physico-medica.

Regia Scientiarum Academia *Burdigalensis* in conventu, quem nuper die 25 mensis augusti huius anni celebrauit, praemium, quod problemati praeparandae lanae, ut ab insectorum morfu tueatur *) proposuerat, tribuit LAZARO SIEUVE, Mercatori Massiliensi.

De scriptis autem, quae super altero problema te **), quod nouarum plantarum, hominum nutrimento aptarum, inuestigationem inuentionemque exegerat, Academia accepit, nondum sententiam tulit, se vero in proximo conuentu laturam esse declarauit.

Eadem vero Academia consultius duxit, eruditius longius concedere temporis spatium, ad inquirendam et describendam indolem earum quaestionum, quas huic, quem agimus, anno destinauerat. Commentarii quidem de iis traditi sunt Academiae, ita vero conscripti, ut expectationi eius minus responderent. Terminus itaque, intra quem super vtraque commentarii ad Academiam mitti possunt, nunc prolongatus est usque ad annum 1768. Alterum problema spectat indolem, praeseruationem et curam morbo-

*) vid. Comment. hor. Vol. IX. p. 697. Vol. XII. p. 165

**) ibid.

morborem epidemicorum, qui e ficcatis paludibus oriuntur: alterum vero causarum indagacionem diversarum coagulationum *).

In iis vero quaestionibus, quae ad sequentem 1767 annum pertinent, omnino nihil mutatum est: quas igitur, quum superius **) tradiderimus, non est, ut repetamus.

Nouo etiam problemati soluendo *Eadem* Academia constituit praemium anni 1768 ordinarium. Supra enim adducta ex hoc anno tantummodo in illum dilata erant, nec proprie huc pertinebant. Quaeritur vero: *qui sit optimus modus instituendi analysis aquarum mineralium, et an sola analysis sufficiat, ut certo virtus earum et proprietates possint determinari?*

Quale sit promissum praemium, et quas quemlibet, qui in propositas quaestiones sit inquisiturus, in conscribendis et mittendis commentariis observare oporteat leges, superfluum esset adducere, quum a nobis alio tempore et aliquoties id factum sit.

Societas etiam Scientiarum *Harlemensis* praemia binorum annorum exposita retinuit. Quum enim ad quaestionem, quam Societas haec, primum anno 1762 et iterum praecedenti 1765 proposuerat, non ita responsum sit, ut ea optauerat: in solemni conuentu, die 21 mensis maii h. ann. habito, Ea decreuit, prorsus missam facere hanc quaestionem. Exegerat Societas in hac quaestione determinationem directionis fluentorum in mari septentrionali, cum sub recessu accessuque maris, tum etiam in certis mensium diebus et praecipue sub iis ventis, qui eas sequi et per paucas dies durare solent: porro determinationem vehementiae et celeritatis fluentorum

*) Vol. XII. p. 165. seq.

**) Vol. XIII. p. 160.

torum iis in locis, vbi deprehenduntur, nec non earum conditionum maris et venti; et denique quomodo vehementia utilis esse et celeritas definiri possit.

In altera vero quaestione, quam *Eadem* Societas iam anno 1764 obtulerat, huicque, quem agimus, anno, destinauerat, quaerebatur: qui optimi et minus pretiosi sint modi, quibus praecaueri posset decrementum littoris maris Harlemensis. Iam tunc temporis Societas simul declarauerat: se nolle consilia, quae rationibus cogitando solummodo effici niterentur, nec dum experientia firmata essent: experientiam vero desumi posse a similibus tentaminibus, vel finistri vel secundi euentus, quae iam alio tempore facta fuerint, vel in eo ipso Harlemensi litore, vel in aliis, imprimis vero cuncta debere applicari ad mare Harlemense. Attamen et haec res non ita exposita fuit, vt Societas vllum acceptorum commentariorum praemio potuisset ornare. Quamquam enim quidam erant, qui res continerent egregias et vtilis, omnibus tamen et singulis defuit aliquid, quod hac in re praecipuum erat: in alio sumtum impendendorum summa plane nulla est determinata; in alio nimia postulata; alii experientiis destituti sunt, quibus tradita consilia confirmarentur; in aliis ratio non habita est differentiarum littorum etc. Hanc itaque quaestionem Societas eruditis denuo commendat, et, vt ab iis ante initium anni 1767 solueretur, optat.

Eodem die *haec Societas* nouam exhibuit quaestionem, cuius expositionem ante calendas ianuaras anni 1768 exspectat. En illam! *Quae sunt causae difficultatis deglutiendi in pharynge, quae sensim sensimque oritur et vt plurimum mortem adfert? cur nunc frequentius, ac olim obseruatur? quibus remediis illa praecauetur vel curatur?*

Praemium

Praemium, singulis his quaestionibus propositum, moneta est aurea, cui Societatis insigne et in margine nomen auctoris eius scripti, quod eo dignum iudicatum est, annusque impressa sunt. In commentariis vero de his quaestionibus conscribendis auctores vtantur lingua vel latina, vel gallica, vel belgica; deinde auctor nomen suum non apponat ipsis commentariis, sed eius loco sententiam quandam, quam vna cum nomine domicilioque auctoris contineat adiecta scheda, sigillo obsignata; commentarii ita scribantur, vt facile legi possint, et deinde, solutis antea cursus publici nomine pecuniis, mittantur ad C. C. H. VAN DER AA, qui Societati ab epistolis est. Illud vero scriptum, quod praemio condecoratum fuit, non licet, nec integrum, nec ex parte, nec seorsim, nec in collectione quadam cum aliis coniunctum imprimi atque vulgari, nisi Societas concesserit.

Societatem *Hamburgensem* praemium centum nummorum imperialium iam praecedenti anno promississe ei, qui, praeter ouorum albumen et sanguinem, aliam rem vel modum indicaret, cuius ope saccharum posset depurari, quod artifices et chemici clarificationem appellant; atque idem praemium alios ciues eiusdem ciuitatis quadringentis nummis imperialibus augere constituisse, superius nos narrare meminimus *). Attamen nondum expleta est Societatis expectatio. Quamuis enim nonnullae res modique cum Ea communicati fuerint, omnibus tamen, tentaminibus institutis, non respondit euentus. Quum inde tamen nondum omnis euauerit probabilitas alius modi detegendi, duplex hoc praemium denuo proposuit Societas, et ad sequentem 1767 transtulit annum.

*) in hoc ipso Volumine pag. 157.

Ex reliquis vero praemiis, quae *Eadem* Societas obtulit et ad annum proximum, 1767 pertinent, plurima a nostro instituto aliena, rem mercatoriam et ipsam patriam tantummodo attingunt. Vnicum tamen non possumus, quin commemoremus, quod si solueretur, magnus sane vbiuis esse posset vsus. Promissum praemium constat viginti nummis aureis Belgicis et soluetur ei, qui facillimum tutissimumque indicauerit modum in agris et pratis delendi equiseti, altius radices agentis, et in Saxonia inferiori *Duwop* appellati, quod et inprimis eius species, quae triuiali *minoris aruensis* nomine insignitur, agricolis valde exosa est, quum vaccis noceat.

Commentarii, qui ad vtrumque problema exponendum conscribentur, ante calendas mensis augusti 1767 ad Praesidem huius Societatis sunt mittendi, nomen vero auctoris in schedula obfignata sigillo celandum.

Quum Hispanos inter et externos viros doctos exiguum, quin etiam nullum sit litterarum commercium, fieri non potest, quin earum rerum, quae ibidem in re publica literaria atque inter doctos viros eueniunt, tarde ad nos perueniat cognitio. Hinc etiam factum est, vt nunc demum obitum comperimus viri, fama inclyti, IOSEPHI QUER, Hispanorum Regis Chirurghi, Consilii Regii apud Exercitum, Instituti Bononiensis et Academiae Regiae Matritensis Socii, et in horto regio Botanices Professoris Primarii, qui duo iam ante annos *Matriti* mortuus est. Nominis celebritatem ipsi praecipue conciliauit *Flora Hispanica*, quam anno 1762 coepit edere, et cuius iam quatuor prostant volumina.

Bononiensis quoque Vniuersitas, nec non ibidem florens Institutum scientiarum artiumque Academia

demia magnam nuper fecit iacturam. Obiit nimirum ibidem die duodeuigesimo mensis februarii huius anni Cl. IACOBUS BARTHOLOMAEUS BECCARI, Instituti illius scientiarum Praeses perpetuus, in Vniuersitate Anatomiae et Chemiae Professor Publicus, Vir in arte chemica adeo exercitatus et perspicax, vt scientiae eius fama non solum omnem Italiam, sed et exteras prouincias permanauerit. Vel inprimis phosphori naturam penitius indagauit, numerumque corporum phosphorescentium plurimum auxit, vt varii commentarii, scriptis Instituti Bononiensis inserti, comprobant. Etiam seorsim commentarium edidit, qui huc spectat et inscribitur: *de quamplurimis phosphoris nunc primum detectis*. Bononiae. 1744. 4.

Edinburgi tandem praecedenti mense aprili, diuturno morbo confectus, e vita discessit ROBERTUS WHYTTER, Med. Doctor, Archiater Regius, Regiae Societatis Scient. Londinensis Membrum, Praeses Collegii Regii Medicorum et Medicinae in Academia Edinburgensi Professor, Vir vt solidae eruditionis, sic quoque acutissimi ingenii fama maxime conspicuus. Variis et sane egregiis orbem litterarum locupletauit scriptis, quae profecto eius famam non sinent obsolescere, sed ab omni temporum obliuione sunt vindicatura. Horum et in his Commentariis aliquot commemorauimus *) et nouum *de morbis neruosis, hypochondriacis hystericisque morbis* conscriptum librum, qui modo praecedenti prodiit anno, propediem sumus commemoraturi. Superesse vero et scripta posthuma, quae iam edenda curaret Cl. IOANNES PRINGLE, narratum nobis fuit, simul quoque per litteras accepimus, *Eundem*

*) v. Comment. nostr. Vol. I. p. 589 seqq. Vol. XIII. p. 277 seqq.

dem Cl. virum I. PRINGLE, a Magnae Britanniae Rege in meritorum gloriam equestri splendore atque dignitate esse ornatum.

Variolarum insitio res est tanti momenti, ut, quum de eius vtilitate vel damno inter eruditos in vtramque partem et adhuc disceptetur, nulla opera et diligentia nimia esse possit, quae impenditur ad alterutrum vindicandum. Tantum vero abest, ut cogitando et argumentando certi quid hac in re statui possit, ut potius, quae ab vtraque parte proferuntur, rem magis dubiam reddant infirmenque. Quod certissimum est, hac in re vnice ab experientia dependet, quae sane plus valet, quam copiosissimae ingeniosissimaeque excogitatae sententiae. Hinc studiose cuncta partim ex obseruationibus medicorum, partim ex narrationibus publicis, fide dignis, conquirere conuenit, quae hac in re variis in provinciis aguntur, quo aliquando, e copiosissimis collectis et comparatis historiis, quid certum sit, pateat. Eo consilio et nos in posterum, quodcunque hac de re rescierimus, cum lectoribus nostris sumus communicaturi. Duo in praesenti habemus exempla, quae artificiosi huius morbi vtilitatem defendunt. Superius *) enim iam narrauimus, in Suecia consilium captum fuisse et propalatum, *Holmiae* viginti infantes publicis sumtibus inoculationi variolarum subiicere eosque curare. Hoc vero nuper praesentibus Curatoribus Regiis factum fuisse a DAVIDE SCHULZ, Medicinae Doct. et Professore, viro singularis eruditionis fama conspicuo, eodemque infantes cunctos, variolis feliciter superatis, integre, nullo aduersae valetudinis signo relicto, conualuisse, relatum legimus.

Ex,

*) in hoc Vol. p. 357.

Ex aliquo tempore etiam in insula *Corfica* variolosus morbus, late vagatus et vitae humanae perniciosissimus hostis, magnam inter infantes fecerat stragem. *Curtae* enim et in vicinis locis, vbi vix mille et trecentae numerantur familiae exiguo temporis spatio, infantum trecenti triginta septem eo sunt enecati. Magna hac iactura excitatus Chirurgus quidam, IOANNES STEPHANUS (*Stefano*) periculum fecit variolarum inferendarum tam felici cum successu, vt ex nonaginta nouem infantibus vnicus tantummodo perierit. In cuius rei gratam memoriam publico nomine annuum praemium ipsi constitutum est quinquaginta nummorum Italicorum, quos *Scudi* appellant.

Inter praeclarissima illa et maxime conspicua merita, quibus Ill. HALLERUS, magni sane nominis vir, omnem pene scientiarum, et inprimis physicae medicaeque, ambitum auxit, non profecto vltimum est incrementum, quod eius studio industriaque plantarum cepit historia. Noui systematis auctor ipse non solum plurimas plantas studiosius disquisiuit sollertiusque descripsit, sed etiam prorsus ignotas detexit, addidit, aut in iam cognitae res annotauit, antea praetermissas et neglectas. Quod praeclarum eius opus, *Enumeratio methodica stirpium Helveticarum*, satis superque commonstrat. Qui interim mos est magnorum virorum, vt quae praestiterint, imperfecta credant, eaque, si omnibus, sibi ipsis minus satisfaciant: sic et HALLERUS iam diu de augendo in enumeratione hac plantarum numero atque de perficiendo hoc opere sedulo cogitauit. Quo vero illud, quantum fieri posset, omnibus numeris absolutissimum redderet, iam ante aliquot annos a botanices cultoribus petiit, vt ipsi earum plantarum facerent copiam, quae in patria sua vel raro
vel

vel omnino non, in Germania vero reperiuntur. Quum autem nunc denuo et vltimam huic operi absoluendo, in quo quadraginta annos occupatus est, admouerit manum, botanicos denuo perquam officiose rogat, velint ipsi difficili hac in re opitulari. Earum vero plantarum, quae in comitatus Tirolensis, Stiriensis, Salisburgensis, aliarumque Austriacarum prouinciarum montibus, porro in planis regionibus et magnis campis ad sementem idoneis prouinciarum septentrionalium, deinde in arenosis locis, et tandem in vicinia maris crescunt, nec non singularum et rariorum plantarum, muscorum et graminum copia ipsi acceptissima erit, et operi huic conficiendo vtilissima. Quam vero opem non solum gratissimo se accepturum esse animo, sed etiam ad mutua officia praestanda promptum fore paratumque profitetur. Rariorum et siccarum plantarum Alpinarum ingentem possidet copiam; ex qua itaque abundantia lubentissime offert, si quis non nullas desideraret. Fasciculi plantarum, quae ipsi destinatae sunt, in nundinis Lipsiensibus tradi possunt librae Gottingensi *Vandenhoeckianae*, et Tigurinae *Heideggerianae*, in Francofurtensibus vero *Renieriae*.

XXVIII.

Continuatio indicis scriptorum physico - medicorum, quae anno 1763 prodierunt.

Recueil de Planches sur les Sciences, les Arts liberaux et les Arts Mechaniques avec leur explication. Volume. II. divisé en deux Parties. a Paris. Folio. (*Hoc volumen continet 434 tabulas aeneas, inter quas 25 ad chemiam, et 39 ad chirurgiam pertinent.*)

Allgemeines Künstler - Lexicon, oder kurze Nachricht von dem Leben und den Werken der Mahler, Bildhauer, Baumeister, Kupferstecher, Kunstgießer, Stahlschneider etc. nebst angehängtem Verzeichnisse der Bildnisse der in diesem Lexico enthaltenen Künstler. Zürich. 4 mai.

Ætropa vegetabilium, vsibus medicis præcipue destinatorum et in pharmacopoliis obuiorum variisque modis praeparatorum, ad naturae similitudinem expressa etc. moderante D. C. G. LUDWIG, impressit I O. GODOFR. TRAMPE. *Nach der Natur gefertigte Abdrücke der Gewächse, u. s. w. Fasc. VII. T - X. n. 151 - 175. Halae. fol.*

Pharmacopoea Collegii Regalis Medicorum Londinensis. Londini. 8.

Pharmacopoea pauperum in vsum nosocomii regii Edinburgensis. Colon. Allobrog. 8.

Calendarium medicum ad vsum saluberrimae facultatis Parisiensis. Parisiis. 24.

Medical Musæum. Ian - - - Decembr. 1763. Tom. I. II. London. 8.

Gazette salutaire, composée de tout ce, que contiennent d'interessant pour l'humanité les Livres nouveaux, les Journaux et autres Ecrits publics, concernant la Médecine, la Chirurgie, la

la Botanique, la Chymie etc. Année 1763. a Bouillon. 4. mai.

Der Arzt; eine medicinische Wochenschrift. 9ter und 10ter Theil. Hamburg und Leipzig. 8.

Memoria viri illustr. et ampl. IO. GEORG. ROEDERERI, etc. Argentorati. fol.

Recueil de Pieces de Medécine et de Physique, traduites de l' Italien de M. COCCHI et autres Auteurs vivans. a Paris. 12.

Offervazioni concernenti varie importanti materie di Medicina, e le facultà di molti rimedi, per guarire varie malattie rimarchevoli. Venetiis. 8.

Quaestionum medicarum, quae circa medicinae theoriam et praxin, per decennium proxime elapsum in Scholis Facultatis medicinae Parisiensis agitatae sunt et discussae, series chronologica; cum Doctorum Praesidum, et Baccalaureorum propugnantium nominibus. Parisiis. 4. mai.

Traité de l' Oeconomie animale et des causes premières des maladies, avec un recueil d' observations sur l' art de traiter la petite verole. a Geneve. 12.

Etrennes salutaires, ou Precis de ce, qu' il est a propos d' éviter et de faire, pour se conserver en bonne santé et prolonger sa vie. a la Haye. 24.

Dictionnaire medicinal portatif, contenant une methode sùre, pour connoitre et guerir les maladies critiques et chroniques par des remedes simples et proportionnés a la connoissance de tout le monde: et plusieurs remedes particuliers. On y a joint un Dictionnaire abrégé des plantes usuelles. par M *** Doct. en Med. a Paris. 12.

Recueil sur l' Electricité medicale, dans le quel on a rassemblé les principales pièces publiées par divers sçavans, sur les moyens de guerir, en électrisant les malades. a Paris. 12. Voll. 2.

Traité

Traité des Fievres de l'Isle S. Domingue. a Paris
12. (*Auctore Cl. POISSONNIER DESPERRIERS.*)

An account of the Rise, Progress and State of the
Hospitals for relieving poor People, afflicted with
the Small-pox and for Inoculation, from its
first Institution (26. September 1746.) to the 24.
March. 1763. (London.) fol. mai.

Observations sur la petite verole naturelle et artifi-
cielle. a la Haye et a Paris. 12. (*Auctor huius li-
belli esse dicitur Cl. VERNAGE. Facult. med. Paris.
Doct. Regens.*)

Dissertation sur la petite verole et l'inoculation. a
Londres et a Paris. 12.

Le Conseil de la raison ou Lettre de M * * * de
l'Academie de Danemark a M. M * * * de l' Acad.
Roy. de Chirurgie a Paris, sur l'Inoculation de
la petite verole. (f. l.) 12.

avis sur l'Inoculation de la petite verole. (*a Geneve*)
12.

reponse a une des principales objections, qu'on
oppose maintenant aux Partisans de l'Inoculation
de la petite verole. (f. l.) 12. (*a Paris*).

Nouveaux eclaircissemens sur l'Inoculation de la
petite verole, pour servir de reponse a un Ecrit
de M. RAST. (*a Paris*). 12.

Recueil de Pieces concernant l'Inoculation de la pe-
tite verole, et propres a en prouvé la securité
et l'utilité. a Paris. 12.

Inoculation terrassée par le bon sens. (f. l.) 12.

Arrest de la Cour de Parlement sur le fait de l'In-
oculation. Extrait des Registres du Parlement du

8 Juin 1763. a Paris. 4. (*Auctore Cl. DE L'EPINE.*

tre Consulti fatti in difesa dell' innesso del Vajuolo
da tre dottissimi Teologi Toscani viventi; in Mi-

lano. 4. (*Sunt vero sequentes: I*) R. P. BERTI.

om. XIII. Pars III.

M m

Floren-

Florentin. Relig. Aug. Profess. Hist. Eccles Pisan.

2) VERNEA, D. Theolog. Florent. 3) R. P.

ADAMI Pistoriens. Theol Profess. Pisan. Edidit
vero CALVI, Prof. Med. Pisan.)

Dissertatio medica historici generis de variolis. Ra-
tisbonae. 4.

Les Fleurs de Guidon, corrigées et augmentées de
la Pratique de Chirurgie, avec plusieurs experien-
ces et secrets, et la methode de consulter pour
les jeunes Chirurgiens. extraite des Leçons de
M. L. MEYSSONNIER. a Lyon. 12.

Dissertation anatomique sur la Glossostomographie,
occasionnée par la nommée MARIE GRELARD
DU POITOU, agée d'environ 20 ans, actuel-
lement a Nantes. a Poitou.

*Gedanken von dem Nutzen und der Nothwendigkeit ei-
ner medicinischen Polizeyordnung in einem Staate.
Regenspurg. 8.*

Amusemens Philosophiques sur diverses parties des
Sciences, et principalement de la Physique et des
Mathematiques, par le Pere BONAVENTURE
ABAT, Cordelier de l' Observance, Associé a l' Acad.
R. de Bell. Lettr. de Barcelon. a Marseille. 8.

SÖREN ABILGAARDS *Beschreibung von Stevens-
Klint, und dessen natürlichen Merkwürdigkeiten, mit
mineralogischen und chymischen Betrachtungen erläu-
tert, und mit Kupferstichen versehen. Kopenhagen. 8*

Familles des Plantes, par M. ADANSON, de l' Acad
des Scienc. de la Societé Roy. de Londres, Cen-
seur Royal. Tome I. II. a Paris. 8. Voll. 2.

*Eiusdem Nouvelle Methode pour apprendre a con-
noitre les differentes Familles des Plantes. a Paris. 8*

*Abhandlung von den Lufterscheinungen, in einer öf-
fentlichen Versammlung der Kayf. Academie der Wiss
d. 2 Jul. 1763. vorgelesen von FR. ULR. THEOD
AEPINUS. S. Petersburg. 4.*

Stran

Stranguria, quæ venerea dicitur, mercurii aliquando esse potest effectus. Observationes id probantes editae ab ANTONIO AGUSTINI. M. D. Venetiis. 8.

ARETAEI CAPADOCIS opera medica, a IUNIO PAULO CRASSO in latinum versa. Editio novissima. Venetiis. 8.

Plain and easy Instructions on the diseases of the Bladder and Urethra, by G. ARNAULD. Lond. 12.

CONR. CHRIST. A SELMEYER Disp. inaug. de empyemate singulari. Erlangae. 4.

Psychologia siue motuum animalium et reciprocorum machinae animalis theoria medica, omnes humanos actus autoptica et facili methodo, quamvis hætenus inaudita, explanans; Auctore A. R. P. PAULO MARIA ASTENSI, Ordin. Capuc. Phil. et Med. D. Venetiis.

Tractatus de morbis mulierum, in quo solida theoria, praxi certiori et experientiis comprobata, complectitur. Accedit catalogus chronologicus medicorum, quorum scripta de iis morbis extant: Auctore IOANNE ASTRUC Gallico sermone conscriptus, nunc latine versus. Venetiis.

LEOPOLDI AUENBRUGGER, M. D. inventum novum ex percussione thoracis humani vt signo abstrusos interni pectoris morbos detegendi. Vindobonae. 8. (*nova editio priori exacte similis.*)

SAM. AURIVILLIUS disp. de asthma. Resp. Dav. Hultman. Upsal. 4.

Eiusdem Disp. exhibens hydrocephalum internum annorum 45. Resp. Car. D. Ekmark. ibidem. 4.

Eiusdem Disput. de ictero. Resp. Iacob Bjuur. ibidem. 4.

An Essay on the Effects of Opium; considered as a Poison; with the most rational Method of Cure,

deduced from Experience; directing likewise the proper means to be used, when physical - assistance cannot readily be obtained; necessary to be universally known for the preservation of Life; by JOHN AWSITER, Apothecary to the Royal Hospital at Greenwich. London. 8.

IOH. IAC. BAIERS *schädliche Schamhaftigkeit in Heilung der Krankheiten; aus dem lateinischen übersezt. Nürnberg. 4.*

ERN. GOTTFRIED BALDINGER *Disp. de militum morbis, inprimis vero exercitus regis Prussiae. Resp. Adolph. Julian Bose. Vitemberg. 4.*

D. IOHANN BALLS *gründliche und vollständige Anweisung zur medicinischen Praxis, als eine Fortsetzung der Abhandlung von Fiebern. Frankfurth. 8.*

Dissertation sur l'Education physique des Enfans, depuis leur naissance, jusqu' a l'age de puberté, par M. BALLEXERD. a Yverdun. 8.

THEODOR. BARON *Quaestio medica, an quo manducantur accuratius, eo coquuntur perfectius, alimenta? affirm. Resp. Matth. Thom. la Cassaigne. Parisiis. 4. (Haec quaestio iam prodiit Parisiis. 1745. 4 Praeside PET. CHEVALIER, Resp. Steph. Pourfour du Petit, sub titulo, an quo accuratior masticatio, eo perfectior digestio?)*

Memoires d'Agriculture et de Mechanique, dans lesquels on propose des Pratiques simples et nouvelles, relatives au bien de l'Etat, et des avantages particuliers de la Provence de Languedoc, etc. par M. BARTHES. a Paris. 8.

Ambrosina, nouum plantae genus: describente FERDINANDO BASSIO, hort. med. exoticarum plantarum Bonon. Praefecto. Bononiae. 4. mai. c. tab. aen.

Manuel de Chymie, ou Exposé des operations et des produits d'un Cours de Chymie: ouvrage utile

utile aux personnes; qui veulent suivre un Cours de cette Science, ou qui ont dessein de se former un cabinet de Chymie; par M. BAUME'. a Paris. 12.

Naturgeschichte des Mineralreichs, mit besonderer Anwendung auf Thüringen, herausgegeben von D IOHANN WILHELM BAUMER. I. Theil. mit Kupf. Gotha. 8.

Eiusdem Disp. de mali hysterici vera indole et curatione. Erfordiae. 4.

Eiusdem Progr. de delirio hysterico. ibid. 4.

GOTTFRIED SAMUEL BAUMLERS *mitleidiger Arzt, welcher überhaupt alle arme Kranke, insonderheit aber die abgelegene Landleute gründlich und aufrichtig lehret, wie sie mit gemeinen Hausmitteln, und andern nicht allzukostbaren Arzeneien sich selbst curiren können. Vierte vermehrte Auflage, von GEO. HEINR. BEHR. Frankfurth und Leipzig. 8.*

Conservateur de la Santé, ou Avis a tous les hommes sur les dangers, qu'il importe a chacun d'éviter, pour se conserver en bonne santé et prolonger sa vie, par M. LE BEGUE DE PRESLE, Doct. Reg. de la Fac. de Med. de Paris. a Paris. 12.

Memoire pour servir a l'Histoire de l'usage interne du Mercure Sublimé corrosif; par le même. On y a joint un Recueil d'Observations faites sur l'usage interne de ce remede en Allemagne, en Angleterre, en Italie, etc. a la Haye et a Paris. 12.

Beyträge zur Verbesserung der Forstwissenschaft, als ein 3ter Theil der Versuche von der Holzsaat. Von IOH. GOTTL. BECKMANN. Chemnitz. 8.

Description géographique de la Guyane, contenant les possessions et les établissemens des François, des Espagnols, des Portugais, des Hollandois dans ces vastes Pais: le climat, les productions de la

Terre, et les Animaux, leurs Habitans, leurs Moeurs, leurs Coutumes et le Commerce, qu'on y peut faire; avec des Remarques pour la Navigation, et des Cartes, Plans et Figures, dressés au depot des Cartes et Plans de Marine, par le Sieur BELLIN, Ingenieur de la Marine et du Depot des Plans. a Paris. 4. mai.

Einleitung zur allgemeinen Haushaltung, in sich fassend die Grundsätze der Policey, Oeconomie und Cameralwissenschaften, zum Behuf seiner Vorlesungen eingerichtet von IOH. ANDREAS BERCH, Prof. der Rechte etc. in dieser Uebersetzung zum Drucke befördert von DAN. GOTTFR. SCHREBERN, D. und Prof. der Cameralwissensch. Bützow. 8.

Grundsätze der Policey, Oeconomie und Cameralwissenschaften, eingerichtet von IOHANN ANDREAS BERCH; aus dem Schwedischen übersetzt durch D. G. SCHREBERN. Halle. 8.

PETR. BERCHER, Quæst. med. an sua fit in cerebro cuique ideae fibra? aff. Resp. Francisc. Ioseph Collet. Parisiis. 4.

IOHANN. BERNHARD, Disp. inaug. de hæmoptoe. Vindobonæ. 8.

IOSEPH BERTHELOT, Disp. de venenatis Galliae animalibus. Monspeliis 4.

EXUPER. IOSEPH BERTIN Quæst. med. vtrum in pleuritide sanguis mittendus e brachio lateris affecti? affirm. Resp. Ioseph. Philip. Parisiis. 4.

Dictionnaire universel des Fossiles propres, et des Fossiles accidentels, contenant une description des terres, des sables, des fels, des soufres, des bitumes, des pierres simplés et composées, communes et pretieuses, transparentes et opaques, amorphes et figurées, des mineraux, des metaux, des petrifications du regne animal, et du regne vegetal etc. avec des recherches sur la formation de
de

de ces fossiles, sur leur origine, leur usages etc.
par Mr. E. BERTRAND. Tome I. II. a la Haye.
8. mai. Voll. 2.

Trattato delle Operazioni di Chirurgia di AMBR O-
SIO BERTRANDI. T. I. II. in Nizza. 8. Vol. 2.

HERMAN. BEZOET Disp. inaug. de modo, quo na-
tura solutum redintegrat. Lugd. Batav. 4.

*Auserlesenes Cabinet physikalischer und mathematischer
Instrumente, zum Besten der Liebhaber dieser Wis-
senschaften von Herrn IACOB BIANCHI, Fürstl.
Lichtenstein. Physico. Wien.*

IO. GOTTL. BIEDERMANN Progr. de primis rei
metallicae inuentoribus. Freibergae. 4.

Verhandeling van het zog der Vrouwen, ter beant-
woordinge op de Vraag by de Hollandsche Maat-
schappye der Weetenenschappen opgegeeven in de
Jaaren 1760 en 1761. opgesteld door LAMBER-
TUS BIKKER D. en M. en Lid van de Holland-
sche Maatsch. der Weetenfch. etc. te Leyden.
8. mai.

CHRIST. LUD. BILFINGER de tetano liber singu-
laris theoretico-practicus, monumentis veterum
suffultus et obseruationibus recentiorum, propri-
isque illustratus, quo simul omnis theoria conuul-
sionum nouo schemate studiose dilucidatur. Lin-
dauiae. 4.

IOH. ULRICH BILGUERS *Anweisung zur ausübenden
Wundarzneykunst in Feldlazarethen. Glogau
und Leipzig. 8.*

*Chirurgische Wahrnehmungen, welche meistens während
dem von 1756 bis 1763 gedauerten Krieg in den
Königl. Preussischen Lazarethen von verschiedenen
Wundärzten aufgezeichnet und mit einigen Erläu-
terungen herausgegeben worden von I. ULRICH
BILGUER. Berlin. 8. mai.*

LUD. REINHARD BINNINGER Disp. inaug. sistens oryctographiae Buxouillani et vicinia specimē. Argentorati. 4.

MICH. IOAN. BITTERMANN Disp. inaug. de vermibus. Vindobonae 8.

Herbarium Blackwellianum, emendatum et auctum, i. e. ELISABETHAE BLACKWELL collectio stirpium, quae in pharmacopoliis ad medicum usum asservantur, quarum descriptio et vires ex anglico idiomate in latinum conuersae sistuntur, cum praefat. CHRISTOPH. IAC. TREW. Excudit, figuras pinxit atque in aes incidit NIC. FRID. EISENBERGER. f. *Neu vermehrtes und verbessertes Blackwellisches Kräuterbuch u. s. w.* a tab. viii. color. pict. 538 - - 547. Norimbergae. fol.

THEOD. BLAND Disp. de coctione alimentorum in ventriculo. Edinburg. 8.

GEORG. RUDOLPH. BOEHMER Disp. inaug. de bello morborum causa. Resp. Io. Frid. Sinzius. Witteberg. 4.

PHILIP. ADOLPH. BOEHMER Disp. inaug. sistens anatomen oui humani foecundati, sed deformis, trimestri abortu elisi, figuris illustratam. Resp. Car. Aug. Madai. Halae. 4. c. tab. aen.

Eiusd. Epist. gratulat. exhibens nonnulla de vracho. ibid. 4. c. tab. aen.

Eiusd. Disp. inaug. de confluxu trium cauarum in dextro cordis atrio. Resp. Nicol. Theune. ibid. 4. c. tab. aen.

Eiusd. Disp. inaug. de morborum crisi metastatica. Resp. Io. Elias Dresde. ibid. 4.

Eiusd. Disp. inaug. de natura et morbis salivae eiusque necessaria excretionē rite promouenda. Resp. Car. Leberecht Schefflerus. ibid. 4.

Eiusd. Disp. inaug. de necessaria therapiae internae cum externa coniunctione. Resp. Hier. Godofr. Dietrich. ibid. 4. Eiusd.

Eiusd. Disp. inaug. de ossium ex viscerum laesione mollitie. Resp. *Henr. Zembisch.* ibid. 4.

Eiusd. Disp. inaug. de pulmonum cum encephalo consensu. Resp. *Samuel. Henr. Wesche.* ibid. 4.

Eiusd. Disp. inaug. de urinae se et excretionem ob multitudinem arteriarum renalium, largiore casu quodam illustrata. Resp. *Carol. Henr. Meuder.* ibid. 4. c. tab. aen.

HERM. BOERHAAVE traité des maladies veneriennes, traduit du Latin. Paris. 12. mai.

Traité de la pleuresie, traduit des Aphorismes de M. BOERHAAVE, commentés par Mr. le Baron VAN SWIETEN, avec un discours preliminaire, par M. PAUL. a Paris. 12.

GOTTFRIED CHRISTIAN BOHNS *neueröffnetes Waarenlager, worinn aller in Handel und Wandel gangbaren Waaren, Natur, Eigenschaft, Beschaffenheit, verschiedene Arten, Nutzen und Gebrauch, wie auch der Unterschied der guten uad verfälschten Waaren, der Ort ihrer Erzeugung, ihrer Zubereitung, ihres Einkaufs und alles, was zur Erkenntniß derselben nöthig ist, nach alphabetischer Ordnung kurz und deutlich beschrieben wird, ietzo mit vielem Fleiße wieder durchgesehen, verbessert und überaus stark vermehret.* Hamburg. 8. mai.

Memoires sur l'Education des Vers a Soie, par Mr. l'Abbé BOISSIER DE SAUVAGES, de la Soc. Roy. des Sc. de Montpell. etc. divisés en trois Parties, avec un Traité sur la culture des Muriers, et un sur l'origine du Miel. a Nismes. 8. Voll. 2.

ANTON. BOLLE e S. I. Disp. de vi corporum. Pragae. 8

ANDR. BONN. disp. inaug. de continuationibus membranarum. Lugd. Batav. 4. c. tab. aen.

CHRISTOPH. GOTTLIEB BONZ Disp. inaug. de
venaesectione, quatenus dolores ad partum au-
get. Argentorati. 4.

TUSSAN. BORDENAVE theses anatom. chirurg.
de corporibus extraneis intra oesophagum hae-
rentibus; Resp. *Ant. Desfremau*. Parisiis. 4.

Eiusdem theses anatom. chirurg. de intumescencia
partium in primis vulnerum sclopetariorum in-
stantibus; Resp. *Petr. Dufouart*. ibid. 4.

ROGER. IOS. BOSCOVICH, Philosophiae naturalis
theoria ad vnicam legem virium in natura existen-
tium redacta. Editio prima Veneta ab Auctore
recognita et plurimis in locis emendata, pluribus-
que additamentis locupletata, ipsoque praesente
et curante absoluta. Venetiis. 4.

CHRIST. GOTTLIEB BOSE Progr. de futurarum
cranii humani fabricatione et vsu. Lipsiae 4.

Lettres philosophiques sur la formation des Sels et
des Crystaux, et sur la generation et le mecha-
nisme organique des Plantes et des Animaux, a
l'occasion de la pierre Belemnite et de la pierre
Lenticulaire, avec un Memoire sur la theorie de
la terre, par Mr. BOURGUET. Seconde Edition.
avec fig. à Amsterdam. 12.

IAC. AMABILIS DE BOURZEIS Disp. inaug. offe-
rens tres morborum historias. Erlangae. 4.

LUD. GILBERT. ALEXANDER BOYROT DE
IONCHERES Quaest. med. an a motu et grauita-
te humorum secretiones diuersae? *affirm.* Resp.
Car. Lud. Francisc. Andry. Parisiis. 4.

Vademecum botanico, contenente i Caratteri gene-
rici delle Piante, secondo la decima Ediz. del Si-
stema naturale del Ch. Sign. CARLO LINNEO,
compilato da CASIMIRO BRANCHI, Fiorenti-
no per usu proprio, e degli Amici e da esso med.
nella nostra Tosc. Lingua ridotto; e sotto gli
auspicii

auspicii dell' Illustriss. e Dottiss. Imperiale Societa Botanica Florentina pubblicato ; avendovi pure promessa una spiegazione alfabetica dei Termini Botanici piu difficili, ed alla voce *Sistema*, una dichiarazione del Sistema Tourneforziano ancora, con due Tavole in fine di molti generi, e nomi di Piante distinte in Officinali, e non Officinali, che hanno mutato nome appresso LINNEO. in Firenze.

RANCISC. IAC. BRAUNEISEN Disp. inaug. de hepatitis. Argentorati. 4.

Ornithologia siue synopsis methodica, sistens avium diuisionem in ordines, sectiones; genera, species, ipsarumque varietates; cum breui et accurata cuiusque speciei descriptione, citationibus auctorum de iis tractantium, nominibus eis ab ipsis impositis, nominibusque vulgaribus, a D. BRISSON. Reg. Scient. Acad. Socio. Tom. I. II. Lugd. Batav. 8.

A new and accurate System of Natural History; containing the History of Quadrupedes, Birds, Fishes and Serpents, Insects, Waters, Earths, Stones, Fossils, Minerals and Vegetables, with their Properties, Virtues and Medicinal Uses; by ROB. BROOKES, in six Volumes. London. 12. mai. c. 150 tab. aen. Voll. 6.

Eiusdem General Practice of Physic; extracted chiefly from the Writings of the most celebrated practical Physicians, and the medical Essays, Transactions, Journals and Literary Correspondence of the learned Societies in Europe; to which is prefixed an Introduction, containing the distinction of similar diseases, the use of the non Naturals, an Account of the Pulse, the Consent of the nervous Parts, and a Sketch of the animal Oeconomy. Vol. I. II. the fourth Edition, with considerable

considerable additions and improvements. London. 8. mai.

Eiusdem Introduction to Physic and Surgery; containing 1) medicinal Institutions, or Physiology, Hygiene, Pathology, Semeiotice and Therapeutice; 2) a compendious System of Anatomy; 3) a general account of Wounds, Ulcers, Tumours, Operations and Dressings; as also the Medicines used in Surgery; 4) Botany and the Materia medica, 5) Pharmacy, as well chymical as Galenical; 6) a Dispensatory, containing a great Variety of the most efficacious officinal Compositions and extemporaneous Prescriptions; 7) an Index of diseases and their Remedies; 8) a Posological Table, containing the doses of all the Simples and Compounds. The second Edition. London. 8. mai.

GOD. EPHR. BRUCK disp. de effectibus ex quorundam humorum defectu in genere dependentibus. Halae 4.

Die natürliche Historie des Eidervogels, beschrieben von MORTEN THRANE BRÜNNICHE, aus dem Dänischen übersetzt, mit Kupfern. Kopenh. 8.

ANDR. BÜCHNER Disp. inaug. de angina exanthematum eruptione soluenda. Resp. Ioh. Siegfr. Anhalt. Halae. 4.

Eiusd. Disp. inaug. de catarrhis, quatenus salutem adferre dicuntur. Resp. Ioh. Petr. Schmidt. ib. 4.

Eiusd. Disp. inaug. de destructa partium irritabilitate per incongruum adstringentium vsum. Resp. Gabr. Valentin. Köhler. ibid. 4.

Eiusd. Disp. inaug. de effectibus ex quorundam humorum defectu in genere pendentibus. Resp. Godofr. Ephr. Brück. ibid. 4.

Eiusd. Disp. inaug. de febre tertiana intermittente, epidemia soporosa, apoplexiam mentiente, vt plurimum

plurimum funesta, iusta tamen methodo feliciter curanda. Resp. *Fried. Büinke*. ibid. 4.

usd. Disp. inaug. de morbi symptomatici ad idiopathicum differente ratione therapeutica. Resp. *Joh. Lud. Beelitz*. ibid. 4.

usd. Disp. inaug. de necessario attendendis generalioribus principiis in specificorum actione explicanda. Resp. *Henr. Lud. Bernd*. ibid. 4.

usd. Disp. inaug. de periculo grauidarum ex febribus. Resp. *Io. Georg. Wegelin*. ibid. 4.

usd. Disp. inaug. de praestantia camphorae in deliriis. Resp. *Io. Frid. Reccart*. ibid. 4.

usd. Disp. inaug. de tussi humida epidemica morbos praecaute. Resp. *Io. Herman. Osperkaus*. ibid. 4.

aité historique des Plantes, qui croissent dans la Lorraine et les trois Evechés, contenant leur description, leur figure, leur nom, l'endroit de leur naissance, leur culture, leur analyse chimique, et leurs propriétés; tant pour la Medecine, que pour les Arts et Metiers, par M. B. I. BUCHOZ. Tome II. a Nancy. 8. c. tab. aen.

OTTFR. HEINR. BURGHARTS gründliche Nachricht an seinen Freund *** von einem neuerlich gesehenen Hermaphroditen, wobey zugleich etwas von der medicinischen Mode eröffnet wird. Breslau und Leipzig. 4.

urnal historique du Voyage fait au Cap de Bonne Esperance, par l'Abbé DE LA GAILLE. a Paris.

ta historico-chronologico-mechanica circa metallurgiam in Hercynia superiori; oder historisch-chronologische Nachricht und theoretische und praktische Beschreibung des Maschinenwesens und der Hilfsmittel bey dem Bergbaue auf dem Oberharze etc. von HENNING CALVÖR, I und II. Theil. Braunschweig. fol. m. Kupf.

FRANCISC. EMAN. CANGIAMIGLIA Embryologia sacra, siue de officio sacerdotum, medicorum et aliorum circa aeternam paruulorum in vtero existentium salutem Libri IV. Venetiis, fol. min. c. tab. aen.

ANDR. CANTWELL Quaest. med. an sanitas a debito partium tono? *aff.* Resp. *Philip. Querenet.* Parisiis. 4. (*Hanc quaestionem iam edidit CANTWELL. Parisiis. 1742. 4. Resp. Francisc. Sales. Dan. Poullin.*)

Lessico farmaceutico chimico, contenente gli rimedi piu usati d'oggi di GIO. BATTISTA CAPELLLO, Speciale all'insegna de tre monti in Campo Sant' Apollinare. Ottava impressione, riveduta, corretta ed accresciuta dall' Autore di una nuoua Aggiunta posta in fine dell' Opera In Venezia. 4.

IO. FRID. CARTHEUSERI pharmacologia theoretico-practica. Coloniae Allobr. 8. Voll. 2.

Eiusd. Disp. inaug. de chocolatae analepticorum principe. Resp. *Car. Hilmar Becmann.* Francof. ad Viadrum. 4.

Eiusd. Disp. inaug. de memorandis inebriantium et narcoticorum quorundam effectibus. Resp. *Io. Wilh. Froesewit.* ibid. 4.

Eiusd. Disp. inaug. de morbis potioribus ab atonia, vel spasmu sphincterum oriundis. Resp. *Io. Bernhard Schumacher.* ibid. 4.

Eiusd. Disp. inaug. exhibens nonnulla de morbis morborum remediis. Resp. *Io. Christ. Habicht.* ibid. 4.

IO. FRID. CARTHEUSER Disp. inaug. de naphtha siue petroleo. Resp. *Io. Christ. Ferdinand Vierthaler.* ibid. 4.

Eiusd. disp. inaug. sistens theses quasdam diaeteticas miscellaneas, ad esculenta ac potulenta spectantes. Resp. *Christ. Gottlob Schefer.* ibid. 4.

- O. FRID. CARTHEUSER disp. inaug. de viribus aquae marinae medicis. Resp. *Salom. Froesewitt*. Francof. ad V. 4.
- Eiusd. disp. inaug. de virulentis aeris putridi in corpus humanum effectibus. Resp. *Jacob Aaron Hermson*. ibid. 4.
- Relation de deux Voyages faits en Allemagne par ordre du Roi, par rapport a la figure de la Terre; pour determiner la grandeur des degres de longitude etc. par M. DE CASSINI DE THÜRI. des Acad. de Paris, Londres, etc. a Paris. 4.
- Lettre de M. LE CAT, Ecuyer, Doct. en Med. Chirurg. etc. a M. DUMONT, Fils, Maitre en Chirurg. Lithotomiste a Bruxelles, sur l'operation de l'adherence des Pierres a la Vessie, et autres erreurs ou imputations, contenues dans une Brochure de Bruxelles. a Rouen. 8.
- CHRIST. CAVANDER disp. de aere. Resp. *Magn. Alopaeus*. Aboae. 4.
- A. CORNELIUS CELSUS et SER. SAMMONICUS cum notis variorum, MORGAGNI epistolis et FACCIOLATI observationibus. Venetiis. 8.
- Philosophische Abhandlung über die Physic und Naturhistorie, aus dem französischen des Herrn von CHESEAUX übersetzt. Augsburg 8.*
- Tableau de toutes les arteres du corps humain, et Tableau de toutes les muscles du corps humain, par M. CHIROL. a Paris. fol. mai.
- Observations on some of the Diseases of the Parts of the human Body. Chiefly taken from the Dissections of Morbid Bodies. By SAM. CLOSSY. London. 8.

Reliqua proxime.

Contenta

Contenta in hac parte.

1.	Kongl. Vetenskaps Academiens Handlingar for År. 1763 pag.	371
2.	G. V. SWIETEN commentarior. in H. BOERHAAVE aphorismos de cognoscendis et curandis morbis. Tomus IV.	392
3.	CRANTZ stirpium Austriarum fasciculus I. et II.	410
4.	WRISBERG. descriptio anatom. embryonis. Disp.	420
5.	SCOPOLI entomologia Carniolica.	422
6.	KLINKOSCH Pr. diuisionem herniarum, nouamque herniae ventralis speciem proponens	428
7.	R. A. VOGELII Diss. herniarum communia attributa et partitionem exhibens	430
8.	HAEN rationis medendi Pars VII. VIII	433
9.	WESTPHAL. Diss. de structura mammarum. Resp. <i>Kölpin</i>	445
10.	LEVELING Diss. sistens pylorum anatomico-physiolo- gice consideratum	447
11.	KLINGHAMMER <i>Versuch vom Daseyn des Eisens im Carlsbader Brudelsleine</i>	449
12.	Della inoculazione del Vajuolo Tr. di S A V. M A - N E T T I	451
13.	Lettera del s. M A N E T T I, che puo seruire di Supple- mento al suo Trattato sull' inoculazione del Vajuolo	454
14.	<i>Dresdnisches Magazin. I und 2ter Band</i>	456
15.	ZIMMERMANN <i>von der Erfahrung in der Arzneykunst. I u. 2ter Band.</i>	475
16.	LIND'S essay on the means of preserving the Health of Seamen in the Royal Navy	486
17.	BISSET'S essay on the Medical Constitution of Great- Britain.	486
18.	VALCARENGHI, de praecipuis febribus specimen praeticum	491
19.	LIZZARI binae rariores morborum historiae	503
20.	GESNERI Phytographia sacra Diss. I - V.	506
21.	R. BROOKES new and accurat System of Natural Hi- story. Vol. I. II. III. IV. V. VI.	510
22.	DE BVCHWALD, Diss. de rubro sanguinis colore	513
23.	PALLAS <i>Anleitung zur praetischen Chirurgie</i>	516
24.	De morbo mucofo: Auctoꝛibus ROEDERER et WAG- LER	517
25.	Del' acque di Recoaro Discorso di PAGANI	528
26.	An experimental - History of Materia - Medica by W. LEWIS	531
27.	Noua physico - medica	534
28.	Continuatio indicis scriptorum, quae 1763 prodierunt	543

